

Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt rundt sitt eget foreldreskap i møte med Norge og den norske velferdsstaten?

-

En empirisk studie gjort i samarbeid med foreldre fra Bosnia, Serbia, Kroatia og Montenegro.

-

Darko Stojković

MASTEROPPGAVE

Master i Barnevern

Våren 2023

Det psykologiske fakultet

Institutt for helse, miljø og likeverd (Hemil)

Veileder: Olin Błaalid Oldeide

Forord

Masteroppgaven du nå skal få lese er jeg utrolig stolt over å presentere. Den vil på ingen måte klare å gjenspeile den massive arbeidsmengden som er lagt ned i denne prosessen, men jeg håper virkelig at den kommer til nytte eller til inspirasjon for deg som leser denne. For meg, har denne prosessen vært både spennende og utfordrende, noe som har gjort hele opplevelsen veldig lærerik. Noen personlige årsaker har også gjort denne arbeidsprosessen ekstra vanskelig, men har også ført til at jeg har lært veldig mye om meg selv og om menneskene jeg har rundt meg. Dere har alle et bidrag i denne oppgaven, og jeg vil med dette starte å takke flere av dere:

Tusen takk til min familie som har vært en enorm støtte gjennom dette året, men også hele studiet. Videre ønsker jeg å takke mine studievenner Marthe, Johanne og Natalie som har vært en god støtte gjennom hele studietiden. Takk for at dere har husket å sjekke på meg iblant!

En stor takk sendes også til mine to barndomskompiser Fredrik og Kristian. Det har vært gøy å bo sammen med dere i Bergen, og takk for deres rolle i å få meg til å koble av, være sosial og tenke på helt andre ting enn denne oppgaven. Jeg vil også takke en ikke navngitt, men spesiell person. Uten deg hadde jeg kanskje aldri åpnet opp øynene for dette faget, og heller ikke kommet i posisjon til å bli utdannet som barnevernspedagog.

Videre ønsker jeg å takke alle mine informanter for deres tid, og for at de villig har delt sine opplevelser og erfaringer med meg. Jeg setter stor pris på deres bidrag, og jeg gleder meg til dere skal få lese denne oppgaven. Jeg gleder meg også til å eventuelt høre fra dere!

Avslutningsvis ønsker jeg å takke min veileder Olin Blaalid Oldeide. Tusen takk for at du har lagt til rette for godt strukturerte arbeidsperioder gjennom veiledningsplanen du har laget. Takk for at du har oppfylt forventningene vi satte til hverandre på forhånd, takk for den åpne og ærlige tilbakemeldingskulturen vi har skapt, og ditt enorme engasjement. Jeg har hatt stor nytte av vårt samarbeid og ditt bidrag i denne oppgaven er uten tvil stort!

Bergen, 14.05.2023 – Darko Stojković

Innhold

Forord	ii
Sammendrag	vii
Abstract	viii
1.0 Introduksjon	1
1.1 Et multikulturelt samfunn.....	1
1.2 Mistillit som utgangspunkt.....	2
1.3 Oppdragelses- og oppvekstsvilkår.....	2
1.4 Sosialfaglig relevans.....	3
1.5 Problemstilling.....	4
2.0 Forskningsgjennomgang	5
2.1 Barneoppdragelse: det heilhetlige målet.....	5
2.2 Den moderne foreldrerollen og de norske forventningene.....	6
2.3 Fire forståelser om barn og foreldreskap i Norge.....	8
2.4 Etniske minoritetsforeldrenes fortellinger om barnevernet.....	10
2.5 Å være minoritetsforeldre i Norge.....	11
2.6 Noen opplevelser fra barnas perspektiver.....	12
2.7 Vegring i arbeidet med minoriteter.....	13
3.0 Teorigrunnlag	14
3.1 Kultur som et perspektiv.....	14
3.2 Kultur i barneoppdragelse.....	15
3.3 Intensive & positive parenting – det moderne foreldreskapet.....	15
3.4 Foreldreskapet i Norge.....	17
3.5 «Double-bind».....	17
3.6 Etnosentrisme og kulturel relativisme.....	18
4.0 Datainnsamling og metode	19
4.1 Vitenskapelig plassering.....	19
4.1.1 Kvalitativ metode.....	20

4.1.2 En fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming.....	20
4.2 Deltakere og utvalg.....	21
4.3 Rekruttering.....	22
4.4 Gjennomføringen av intervjuene	22
4.4.1 Før intervjuene.....	22
Dybdeintervju med en semistrukturert intervjuguide	22
Pilotintervju	23
4.4.2 Under intervjuene	24
Intervjuene på informantenes morsmål.....	24
Lydopptak og databehandling.....	25
4.4.3 Etter intervjuene	26
4.5 Intervjuoversikt.....	26
4.6 Transkribering og analyse: tematisk nettverksanalyse	27
4.7 Studiens kvalitet	28
4.7.1 Validitet	28
4.7.1.1 Disconfirming evidence.....	28
4.7.1.2 Prolonged engagement in the field	29
4.7.1.3 Thick, rich description	29
4.7.1.4 Intern validitet.....	30
4.7.2 Pålitelighet og overførbarhet	30
4.8 Etske hensyn og vurderinger	31
4.8.1 Forskningsetikk.....	31
4.8.2 Fritt og informert samtykke	32
4.8.3 Konfidensialitet.....	33
4.8.4 Konsekvens av deltakelse	34
4.9 Metodiske svakheter	35
5.0 Funn og analyse	36
5.1 Globalt tema 1: Møtet med velferdstjenestene	37

5.1.1 Stereotypier og fordommer mot systemet.....	37
5.1.2 Norske hjelpetjenester er tettere på befolkningen.....	38
5.1.3 Stempelet til barnevernet: stridslystent, direkte og kontrollerende	39
5.1.4 Yngre og uerfarne foreldre: større aksept for barnevernet.....	39
5.1.5 Fysisk disiplinering: en vanskelig avhengighet	41
5.1.6 Tempo som et nøkkelord	41
5.2 Globalt tema 2: Livet mellom to kulturer	42
5.2.1 Kulturelle endringer og tilpasninger i foreldrepraksis	42
5.2.2 Nytt kjærlighetspråk.....	43
5.2.3 Å være foreldre mellom to kulturer	44
5.3 Globalt tema 3: Endringer i oppdragelsespraksis	46
5.3.1 Intensive parenting.....	46
5.3.2 En annen livsstil og verdier – skaper strid og forventninger	46
5.3.3 Ytre press mot foreldrene og familien	47
5.3.4 Indre press mot foreldrene – fra barna.....	49
5.3.5 Lokalmiljø fullt av muligheter og gode støttepersoner.....	50
5.4 Globalt tema 3 & 4: Familiens sosiale liv & nye mors- og farsroller	50
5.4.1 Savn og ensomhet	50
5.4.2 Mødrene er mer sosiale enn fedrene	51
5.4.3 Nye foreldreroller innad i familien	52
5.4.4 Ny farsrolle	52
5.4.5 Ny morsrolle	53
5.5 Funn & analyse – Oppsummering	55
6.0 Diskusjon.....	57
6.1 Fordommer mot norsk barnevern – skaper tillitsutfordringer.....	57
6.1.1 Hvordan kan vi forstå øst- og søreuropeisk kritikk mot barnevernet?.....	58
6.1.2 Balkanske foreldre vil ha lavere tempo i saksbeslutninger.....	60
6.1.3 Ulikt syn og ulike forventninger til barnevernet.....	61

6.1.4 Komplekse og annerledes saker - vurdere kulturelle uenigheter	63
6.2 Et kulturelt press fra to sider – «et hjerte delt på to kulturer».....	65
6.2.1 Integrering avgjørende for valg av oppdragelsespraksis	66
6.2.2 Mer savn og ensomhet, mer krysskulturell påvirkning i foreldreskapet.....	66
6.2.3 Hvordan kan vi forstå ettervirkningene av double-bind-livet?.....	67
6.3 Intensive parenting	69
6.3.1 Ytre press mot foreldreskapet.....	69
6.3.2 Barn under påvirkning påvirker sine foreldre.....	71
6.3.3 Mer privilegert livsstil og verdier – trussel mot det gamle familielivet	71
6.3.4 Ettervirkninger av intensive parenting?	73
6.4 Foreldrenes sosiale liv og psykiske helse	73
6.4.1 Lokalmiljøet: muligheter og begrensninger.....	74
6.4.2 En annen type sosialisering.....	74
6.4.3 Mødrene blomstrer mer i Norge: mer sosiale enn fedrene	75
7.0 Oppsummering, konklusjon og avslutning	77
7.1 Oppsummering	77
7.2 Konklusjon	78
7.3 Avslutning	78
8.0 Referanser	80
Oversikt over vedlegg.....	85
Vedlegg 1: NSD godkjenning.....	86
Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring.....	88
Vedlegg 3: Tillatelse til dataoppbevaring på Privat-PC	91
Vedlegg 4: Intervjuguide	92

Sammendrag

Målet med denne studien er å bidra til økt forståelse for hvordan balkanske foreldre opplever sitt foreldreskap i møtet med den norske velferdsstaten og den norske kulturen.

Problemstillingen lyder: Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt rundt sitt eget foreldreskap i møte med Norge og den norske velferdsstaten?

Studien består av ti individuelle dybdeintervju og bruk av en semistrukturert intervjuguide for innhenting av kunnskap og erfaringer. Deltakerutvalget består av fem fedre og fem mødre, med gjennomsnittlig 8,8 års foreldreerfaring i deres hjemland, og 16,6 års erfaring i Norge.

Resultatene viser at de balkanske foreldrene har opplevd et velferdssystem som er bygget på andre kulturelle verdier enn deres hjemland. Foreldrene har stor frykt og mistillit til systemet; eksempelvis blir barnehage-barnevern-relasjonen trukket frem som skummel. Foreldrene ettersøker et barnevern med større kulturforståelse, mindre paniske inngrep og et roligere tempo i arbeidet. Utenom velferdsstaten opplevde foreldrene et gjentatt krysskulturelt press. Dette presset ble spesielt opplevd i oppdragelse av barn, og i valg av levemåten; livsstil, verdier, tradisjoner og religion. Dette satt ofte foreldrene i en posisjon der de enten ødelegger tillit og relasjon til sin familie i hjemlandet, eller til majoriteten og deres nettverk i Norge. De yngre og mindre erfarne foreldrene opplevde dette i mindre grad enn de eldre og mer erfarne foreldrene.

Disse mange kulturelle utfordringene har ført til store endringer i familielivet, eksempelvis: Endringer i familiedynamikken og familiehierarkiet; mer barnefokuset oppdragelse enn på den kollektive familien. Eller eksempelvis: Endringer i foreldrenes sosiale liv; fedrene mer usosiale og i hjemmet, mens mødrene er med myndiggjort og opplever et større sosialt liv.

Abstract

The aim of this thesis is to contribute to an increased understanding of how Balkan parents experience their parenting in the encounter with the Norwegian welfare system and the Norwegian culture. The thesis research question reads: Which cultural differences and challenges have Balkan parents experienced regarding their own parenting in the encounters with Norway and the Norwegian welfare state/system?

This study consists of ten individual in-depth interviews, and the use of a semi-structured interview guide for gathering knowledge and experiences. The participants are five fathers and five mothers, with an average of 8,8 years of parenting experience in their home country, and 16,6 years of parenting experience in Norway.

The findings show that the Balkan parents have experienced a welfare system that is built on different cultural values than their homeland. The parents are afraid and have distrust to the system; for example, the kindergarten-child welfare services-relationship is highlighted as scary. The parents want child welfare services (CWC) with greater cultural understanding, less panicky interventions, and a lower/calmer pace of work. Outside of the welfare state, the parents experienced repeated cross-cultural pressure. This pressure was experienced in the raising of the children, and in the choosing of the way of life; lifestyle, values, traditions, and religion. This often put the parents in a position where they either destroy trust and relationships with their family in their home country, or with the majority and their network in Norway. The younger and less experienced parents felt this to a lesser extent than the older and more experienced parents.

These many cultural challenges have led to major changes in the family life, for example: Changes in family dynamics and family hierarchy; more child-focused upbringing than focus on the collective family. Or for example: Changes in the parents' social life; the fathers are more antisocial and at home, while the mothers are empowered and experience a greater social life than in their home country.

1.0 Introduksjon

1.1 Et multikulturelt samfunn

Siden Norge fant olje i 1969, har det etter hvert blitt en betydelig innvandring til Norge fra annen kultur og etnisk bakgrunn. Landet har gått fra å være et relativt homogent samfunn til et større multikulturelt samfunn. Denne samfunnsendringen har ført til at ulike institusjoner i velferdsstaten har måttet forholde seg til en multikulturell befolkning. Et eksempel på dette er barnevernet, og Bufdir (2023) kan vise til statistikk der barn med innvandrerforeldre, norskfødte med innvandrerforeldre, og norskfødte med en utenlandskfødt forelder er overrepresentert i barnevernet; både totalt sett, men også i nylige år som 2021, sett i «pr. 1000 innbyggere». En rapport av Egelund & Andrén Thomsen (2002) viser at saksbehandlere fra Danmark vegret seg mer mot sakene med minoritetsbarn fordi sakene opplevdes som mer kompliserte og annerledes. Saksbehandlerne i rapporten opplevde at det var kultur og etnisitet som var selve problemet i arbeidet. Jeg har selv, gjennom min arbeidserfaring innenfor barnevernsfeltet, opplevd diskusjoner om temaet og en mer usikker personalgruppe i arbeid med minoritetsfamilier. Det er en uheldig situasjon, som ikke burde stå i veien for å skulle hjelpe andre mennesker.

Denne samfunnsendringen har også ført til at den generelle befolkningen også har måttet tilrettelegge seg en mer multikulturell holdning, og være mer kulturrelativister enn tidligere. Disse minoritetene skal også møte blant annet barnehage, skole, helsestasjon, organiserte aktiviteter etc., som også blir barnets utviklingsarenaer i tillegg til hjemmet. Disse arenaene kan ha enda mindre kompetanse på kultur og minoriteter enn ansatte i selve barnevernet. Målet til dette prosjektet er derfor å forsøke å innhente viktige erfaringer og fortellinger fra en spesifikk minoritetsgruppe, slik at noen i fremtiden kan lese dette og få noe nytte av i sitt arbeid. Eller også at en leser som ikke jobber med mennesker skal få større innblikk i hvordan et minoritetsliv er og blir opplevd.

Denne studien retter synet mot minoritetsforeldrene fra Balkan som har innvandret til Norge med sine barn. Med Balkan tenkes i hovedsak landene: Hellas, Albania, Kosovo, Nord-Makedonia, Bosnia, Bulgaria, Montenegro, Kroatia og Serbia. Disse utgjorde 70 949 mennesker i 2021, og 72 899 mennesker i 2022; dette både innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Balkan (Statistisk sentralbyrå, 2023). Siden minoriteter er overrepresentert i barnevernet, og det rapporteres om sosialarbeidere som er mer usikre i

minoritetssaker, kan denne studien være nyttig ved å øke bevisstheten og selvsikkerheten vår i det praktiske arbeidet, i dette tilfellet i forhold til balkanske familier.

1.2 Mistillit som utgangspunkt

Aksept for lover, regler og normer en avgjørende faktor for opplevelsen av noe, i dette tilfelle barneoppdragelse. Den norske befolkningen har mye større tillit til staten, mens innbyggerne fra sørøstlige stater har mye større mistillit til sine myndigheter (Haugevik & Neumann, 2020). Denne mistilliten sørøstlige mennesker har overfor sine myndigheter har en lang historie, blitt en kulturell greie, og kan danne mistillit som utgangspunkt i overgang til andre lands myndigheter. Dette kan igjen påvirke hele oppfatningen disse menneskene har av Norge som stat, eksempelvis når kontroversielle barnevernssaker dukker opp i media.

Nylig har nettopp Norge kommet i kontroverser i internasjonale medier, og blant annet blitt dømt i 15 barnevernssaker så langt (Norges Institusjon for Menneskerettigheter, 2023). Negativ oppmerksomhet som dette er med å forsterke oppfatningen av at det burde være mistillit til staten og myndighetene, spesielt for minoritetene. I tillegg vil sørøstlige minoriteter, og minoriteter generelt, ha ulike syn på oppdragelse og være vant til andre oppvekstvilkår enn de som finnes i Norge.

1.3 Oppdrages- og oppvekstvilkår

Barnevernsloven §1-1 (2021) sier at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling skal få nødvendig hjelp, omsorg, og beskyttelse til rett tid. Videre står det at loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse, og at alle barn og unge skal få gode og trygge oppvekstvilkår. Dette er faktorene som forventes av foreldrene for at situasjonen til et barn skal vurderes tilstrekkelig god, og for å oppfylle kravene for gode og trygge oppvekstvilkår. Oppvekstvilkår er varierende fra land til land, ettersom det er mange eksterne faktorer som kan påvirke hvordan et barns oppvekst styres (Aadnesen & Hærem, 2007). Eksempelvis nevnte trygghet, kjærlighet og forståelse kan både oppfattes og gis forskjellig i forskjellige kulturer.

I noen kulturer er strengere former for disiplinering eller avstraffelser av barn både normalt og lovlig, mens det i andre kulturer utenkelig og ulovlig (Aadnesen & Hærem, 2007). I noen kulturer oppfattes dette som en måte å vise kjærlighet på, mens i andre kulturer oppfattes dette som omsorgssvikt og som veldig skadelig for barna.

Ifølge Ellingsen et al., (2015) er det avgjørende i barnevernsfeltet å se familiene der de er dersom vi skal klare å forstå dem, og deretter hjelpe dem mot endringer. Hvilke standarder innenfor barneoppdragelse har den Balkanske kulturen i forhold til oppdragelsesidealet her i Norge? Hvordan er deres form for å skape trygghet, vise kjærlighet og forståelse overfor sine barn, og hvordan har disse faktorene blitt erfart i møtet med den norske velferdsstaten? –

Jeg har gjennom min oppvekst i Norge, som flyktning fra Balkan i tiårsalderen, opplevd store endringer direkte rettet i oppdragelsen, men også noen i mine oppvekstsvilkår. Jeg husker hvordan noe av dette påvirket meg, og vet smått om hvordan dette har vært for mine foreldre, men jeg har aldri stilt de større og mer utdypende spørsmålene tidligere. Denne studien gjør nettopp dette gjennom intervju med ti balkanske foreldre som er bosatt i Norge, med foreldreerfaring fra både hjemlandet, og det nye hjemlandet. Spørsmålet er derimot, hvordan kan denne studien være en relevant bidragsyter for barnevernsfeltet og eventuelt hele sosialt arbeid feltet i Norge?

1.4 Sosiofaglig relevans

Noen av disse nevnte landene har tidligere vært ett og samme land (Jugoslavia), og kulturen og standardene har mange likhetspunkter i nevnte land. Ved å samle inn disse foreldrenes erfaringer, kan denne studien bidra til å gi større forståelse i møtet med akkurat denne kulturen, spesielt relevant for de av oss som skal arbeide i ulike hjelpetjenester for familier.

Målet er at dette prosjektet skal kunne fortelle mer enn vi allerede vet om hvilke utfordringer foreldrene fra akkurat denne kulturen møter i sitt foreldreskap i Norge. Jo mer vi som arbeidere i alle hjelpetjenester har av forskning å lese oss opp på, jo tryggere kan vi bli i aktuelle fremtidige møter. Målet er å kartlegge utfordringene rundt foreldreskapet, noe som kan øke vår kompetanse og forståelse for lignende saker i fremtiden. Kanskje vi på denne måten også kan øke vårt handlingsrom, sette oss i en bedre posisjon til å unngå stereotypier og fordommer, og forstå deres helhetlige utfordringer bedre. Med denne typen kunnskap kan vi sette oss i bedre posisjon til å tilrettelegge for disse familiene, og dermed også muligens unngå større inngripelser i familielivet.

1.5 Problemstilling

Problemstillingen lyder som følger: *Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt rundt sitt eget foreldreskap i møte med Norge og den norske velferdsstaten?*

Jeg har valgt tre forskningsspørsmål som skal hjelpe med å besvare problemstillingen. Forskningsspørsmålene har et todelt fokus; første fokuset er å innhente faktiske opplevelser som de balkanske foreldrene fremlegger om et tema. Andre fokuset er deretter å vise til hvordan vi kan forstå disse opplevelsene. Formuleringen av forskningsspørsmålene vil derimot være preget av fokus nummer to, altså «hvordan vi kan forstå noe»-fokuset. Dette fordi diskusjonskapittelet tar akkurat denne tilnærmingen; å forstå opplevelser gjennom tidligere litteratur og utvalgt teori. De tre forskningsspørsmålene er som følger:

1. Hvordan kan vi forstå de balkanske foreldrenes erfaringer i møte med barnevernet og andre velferdstjenester?
2. Hvordan kan vi forstå de balkanske foreldrenes erfaringer i møte med den norske oppdragelsespraksisen?
3. Hvilke andre ulikheter og utfordringer trekker foreldrene frem rundt sitt foreldreskap, og hvordan kan vi forstå disse?

2.0 Forskningsgjennomgang

I søkeprosessen har jeg benyttet meg av flere anbefalte (av mine professorer) søkekilder: Web of Science, Oria, Idunn og Google Scholar. Det har blitt lagt vekt på fagfellesvurderte artikler og vitenskapelige publiseringer, noe som sikrer god faglig kvalitet i mitt utvalg av denne sekundærdataen. Viktige nøkkelord/søkeord har blitt benyttet på både norsk og **engelsk**.

Nøkkelord/søkeord: minoritetsforeldre (**minority parents**), foreldreskap (**parenting**), intensivt foreldreskap (**intensive parenting**), oppdragelse (**upbringing/child rearing**), krysskultur (**cross culture/double-bind**), minoritetsliv (**diaspora**), Norge (**Norway**), velferdsstaten (**welfare state**), barnevern (**child welfare**) og media (**media**).

Jeg begrenset søketreffene til de siste ti årene for å få nyere og mer aktuell forskning, men noen få eldre studier med god relevans er inkludert. Søkene er primært blitt gjort i perioden september-desember 2022, men jevnlig søk er også utført under hele forskningsprosessen. Søkeordene gav mange treff, men det var veldig få studier som faktisk bygget på kvalitativ metode i intervju med minoritetsforeldre. Jeg begrenset også det internasjonale utvalget til land med velferdssystem og kultur som lignet mest på den norske; derfor er det kun noen studier fra Sverige og Danmark i utvalget.

2.1 Barneoppdragelse: det heilhetlige målet

Det kan argumenteres for at en barneoppdragelse er et samarbeid mellom foreldre og staten, der både foreldrene og staten har forventninger til at barnet skal vokse opp til å bli en frisk og dyktig samfunnsborger. Forventningene er også å få en samfunnsborger som har implementert til seg kulturelle og andre sentrale samfunnsverdier. For minoritetsforeldrene kan dette være en utfordring ettersom minoritetsforeldre gjerne vil gi barna sine forankring og tilhørighet til egen minoritetsgruppe. Dette fordi den bygger på viktige verdier fra deres livsverden som de har troen på, og som for foreldrene kan være en viktig del av barneoppdragelsen. For staten kan dette derimot være problematisk ettersom dette innebærer videreføring av verdier som kanskje står i strid med sentrale samfunnsverdier, noe som kan undergrave barnets muligheter, rettigheter og tilhørighet til storsamfunnet i gjeldende stat.

Likevel er oppdragelse en privatsak og foreldre kan gi sine barn tilhørighet og verdiene til det fellesskapet de selv ønsker. Så lenge barn også får tryggheten, kjærligheten og omsorgen i hjemmet, vil barn i utgangspunktet få samfunnsdeltakelsen gjennom barnehage, skole, fritidsarenaer, og etter hvert utdanning og jobb.

Det er akkurat dette den nevnte Barnevernsloven §1-1 (2021) utpeker; barn skal bli møtt med trygghet, kjærlighet og forståelse, og de skal ha gode og trygge oppvekstvilkår. Dersom dette ikke oppfylles har barn derimot rett til omsorg og beskyttelse, som kan føre til at myndighetene griper inn og sørger for å ivareta barnet. Selv om oppdragelse i stor grad er en privatsak, stilles det fortsatt krav og standarder for hva som må til for å være gode foreldre.

Forskningsgjennomgangen skal videre vise til samfunnsvitenskapelige artikler som blant forteller litt om oppdragelsesidealet og standardene som er satt for foreldreskap i Norge.

Deretter blir det også presentert to andre samfunnsvitenskapelige artikler der minoritetsforeldre i den ene artikkelen forteller om hvordan det var for dem i møte med det norske barnevernet og barnevernets forventninger, og i den andre artikkelen der andre minoritetsforeldre forteller om deres generelle opplevelse som foreldre i Norge. Det blir også presentert noen studier av barnas perspektiv når det gjelder å bli oppdratt i et annet land enn hjemlandet; dette for å opp hvordan barna opplever sin oppvekst, noe som også kan vise til kompleksiteten i valgene som minoritetsforeldrene står i. Avslutningsvis presenteres noen studier gjort med offentlige ansatte, der de forteller om utfordringer som dukker opp når foreldrene skal samhandle med offentlige tjenester. Disse studiene er inkludert for å fange opp essensen av hva som kan være vanskelig for alle i slike møter, men også for å vise til hvorfor disse sakene oppleves som mer komplekse og annerledes.

2.2 Den moderne foreldrerollen og de norske forventningene

I norsk kontekst har Herrero-Arias et al., (2020) gjort en studie med 20 foreldre fra søreuropeisk opphav, og sett på hvordan det har vært for dem i møte med helsesøstre og barnehagelærere spesifikt oppimot temaet: lek ute og familiefritid. Den norske familiekulturen er bygget på mye bruk av naturen rundt oss, og har fått en stor plass og verdi i barneoppdragelsen (Herrero-Arias et al., 2020). Friluftsliv blir sett på som en avgjørende faktor for utvikling av resiliens hos barn, og kan samtidig lære barn sunne og gode verdier som er forventet at de viderefører til sine barn. Studien vektlegger begreper som: foreldre som risikoforvaltere, risikobevissthet, risikoforståelse og risikostyring, og dette inn mot temaet: «*double-bind*». Begrepet *double-bind* beskriver som et «damned-if-you-do and damned-if-you-don't»-scenario (Goździak & Seeberg, 2016, ss. 182-183), og handler om at noen blir satt i en situasjon der personen blir konfrontert med to uforenlige krav, eller et valg mellom to uønskede handlingsmåter. Herrero-Arias et al., (2020) forutser at minoritetsforeldrene sitter i en *double-bind*-posisjon i forhold til den norske oppdragelsespraksisen, ettersom de både bør

tilpasse praksisen til majoritetssamfunnet, men samtidig som de også ønsker å beholde sine hjemlige verdier og praksiser.

Den moderne foreldrerollen blir beskrevet som «*intensiv*» ettersom det er forventet at foreldre legger inn mer innsats i å være foreldre, og øke fokus på at oppdragelsen skal være barnesentrert, ekspertveiledet, følelsesmessig tilrettelagt, arbeidskrevende, i tillegg til å være økonomisk belastende (Herrero-Arias et al., 2020). Foreldrerollen er intensiv og arbeidskrevende også fordi det er forventet at foreldrene holder seg oppdatert på ny forskning om foreldreskap, og innfører dette i sin oppdragelsespraksis.

Selv om fritiden til mennesker er til for frie valg og egen nytelse, er familiefritiden konstruert som en del av foreldrerollen. Det er forventet av foreldre å planlegge, organisere og utføre aktiviteter som er trygge for barn, som samtidig skal bygge på positive verdier, sunn livsstil, og pleie familiens samhörighet og relasjoner; slik at barna skal bli gode voksne, foreldre og borgere (Herrero-Arias et al., 2020). Både media og politikken er flinke til å reklamere for denne livsstilen ved å spille på helserisikoer ved for mye stillesitting i fritiden for både barn og voksne. Utendørsaktiviteter fremmes som et sted der man kan lære gode ferdigheter og verdier, og at utendørs er en arena der barn trenger kreativitet og møter motstand, som er positivt for målet om å styrke barnas resiliens. Dette kan eksempelvis sees i institusjoner som barnehager, der norske barnehager har tatt i bruk pedagogiske tilnærminger i naturbasert utendørs læring (Herrero-Arias et al., 2020). Utendørs lek og læring bidrar til barnas sunne utvikling, lærer dem håndtering av risiko, og styrker deres sosiale og demografiske verdier. Samtidig er dette en arena som også sørger for inkludering, deltakelse og meningsskaping (Herrero-Arias et al., 2020). Målet er å nå forestillingen om et robust barn, som både har velfungerende sosiale ferdigheter, men også en evne til å være selvstendig og rasjonelt.

Når vi i norsk sammenheng tenker på et godt foreldreskap eller en god barndom, kommer vi ikke foruten en barndom med opplevelser og minner fra natur og friluftsliv (Herrero-Arias et al., 2020). Funnene viser at disse søreuropeiske foreldrene skjønnte hvorfor naturen ble brukt som et verktøy, men at foreldrene ikke var komfortable med alle løsningene i barnehagen. Eksempelvis var det vanskelig for flere å være på jobb vitende om at det er kaldt og vått ute, og samtidig tenke at barnet mest sannsynlig befinner seg i utendørs aktivitet. Flere av foreldrene trakk frem at deres land også har en tilknytning til naturen, men at dette i Norge oppleves på en mer ekstrem måte. I deres hjemland bodde man kanskje i naturen, men søkte ikke alltid til naturen i hver mulighet man hadde, mens flere av foreldrene opplevde at det er slik i Norge.

Funn viser også at det var mer vanlig at barna er med på foreldrenes aktiviteter, enn de på barnas aktiviteter i deres hjemland. Foreldrene planla aldri aktiviteter frem i tid og de var ikke sentrert rundt barnet. Dette gjorde foreldrerollen lettere, samtidig var dette tilstrekkelig for å være betegnet som gode foreldre i sitt hjemland.

I møte med helsesøster fikk foreldrene spørsmål om fritiden og aktiviteter i feriene etc., som fikk dem til å føle et press om å måtte aktivisere seg selv og barna sine enda mer. De satt igjen med en opplevelse om at jo mer man var i naturen i Norge, jo bedre forelder ville andre oppleve dem. I tillegg viser funnene fokus på helse i forhold til søvn, og i forhold til å fysisk og visuell skjerming av barn. Eksempelvis å være oppe sent med foreldrene, se at foreldrene drikker alkohol, eller at barna deltar på tradisjonelle fester og feiringer. Foreldrene opplevde vansker med å rettferdiggjøre slike valg med tanke på kulturforskjellene mellom landene. De følte at helsesøsteren hadde mye makt, og var redd for å bli oppfattet som dårlige foreldre, eller eventuelt bli involvert med barnevernet på grunn av disse handlingene.

Avslutningsvis viser funnene at foreldrene hadde forståelse for hvordan lek ute og naturen gir gode verdier, og at de ble noe mer tilpasningsdyktige med tiden. På en annen side har det derimot også vært vanskelig for dem å eksempelvis vite at deres 4-5 åring kan bruke kniv i barnehagen, være kald og våt og komme hjem med blåmerker. Derimot utviklet foreldrene en tankegang om at det er slik det er her de bor, og det er slik for alle andre barn også, som har gjort aksepten noe lettere.

2.3 Fire forståelser om barn og foreldreskap i Norge

Hollekim et al., (2016) analyserte 80 avisartikler fra både landsdekkende og regionale blad i perioden 2011 til 2013. Målet med denne forskningen var å undersøke aktuelle diskurser om barn og foreldreskap i Norge. Artiklene måtte problematisere og reflektere over barnevernets samhandlinger og intervensjoner med minoritetsfamilier med barn.

Hollekim et al., (2016) viser til rollen barnet har fått i norsk kontekst gjennom årene, og trekker frem forbud mot fysiske avstraffelser av barn i 1987. Det legges frem at foreldreskapet i Norge setter barnet i fokus og er dialogbasert, fremmer barns rettigheter, og tar avstand fra vold og avstraffelsesbruk. Verdier som individualitet og uavhengighet verdsettes høyt, og idealet for oppdragelsen legger vekt på barnets individuelle oppnåelser og personlig vekst. Dagens moderne samfunn er preget av raske endringer i sosiale relasjoner, og dette fremtvinger at barn må ha ferdigheter som selvsikkerhet, selvtilstrekkelighet og selvstyring (Hollekim et al., 2016). Samtidig bør barn være flinke til å kommunisere og tilpasse seg

omgivelsene; noe som utfra forskningen vil være mest oppnåelig med en mer individualistisk oppdragelsesstil.

Analysen og funn har avdekket fire beslektede diskurser som informerer om nåværende forståelser om barn og foreldreskap i Norge:

- 1) Ingen toleranse for oppdragelsespraksis som innebærer vold og makt
- 2) Hvert barn er underlagt individuelle- og like rettigheter
- 3) God oppdragelse er barnefokuset og dialogbasert
- 4) Norsk barnevern autoritativt, men også stridslysten i familiesaker

Funn viser overrepresentasjon av minoritetssaker i Statens barnehus, og at minoritetsbarn har fire ganger større risiko for å oppleve alvorlig vold enn etnisk norske barn. Mange av foreldrene viser uttrykk for at bruk av vold/avstraffelser i barneoppdragelsen i deres kultur ikke er ment til å skade barn, men heller lære dem en lekse om den aktuelle handlingen som utløste volden. Foreldrene forsvarte ikke avstraffelsesoppdragelsen, men ønsket større forståelse for den, siden det er slik de selv ble oppdratt, og slik de selv har praktisert oppdragelse i deres hjemland. Den nevnte nulltoleransen for vold og makt i Norge, opplevdes vanskelig for foreldrene siden de verken fikk forståelse eller tid til å avvende seg dette.

Barns frihet og rettigheter i Norge er heller ikke relaterende i forhold til hvordan det er i andre kulturer som innvandrere til Norge. Barn har frie valg, og nyter stor respekt for deres integritet og deres egne grenser. Det er motstridende flere av minoritetskulturene som er i Norge, og gjør det vanskelig å jobbe med disse familiene ettersom foreldrene er vant med å styre barnets frihet, valg og grenser (Hollekim et al., 2016). Dette er vanskelig for barnevernsansatte, som opplever mangel på kompetanse for å håndtere eksempelvis vold i andre oppdragelseskulturer. Selv om foreldrene etterspør større aksept, forståelse og tid til endring, er det ikke lovlig å vitende utsette barn for ytterligere skade i Norge. Det er heller ikke lov å drive med forskjellsbehandling selv om forutsetningene er ulike. Noen rettigheter er ikke mulig å forhandle med eller inngå kompromiss på, og barnerettigheter er et fint eksempel på akkurat dette (Hollekim et al., 2016), som skaper en situasjon der man som sosialarbeider blir utfordret til å handle raskt, men samtidig riktig for å ikke skape ytterligere skade.

Barnefokuset og dialogbasert fokus kommer frem gjennom funn som viser at foreldre i Norge bruker ord ved irritasjon og sinne, fremfor voldsommere verbale eller fysiske utageringer (Hollekim et al., 2016). Barnefokuset kommer frem i forventningene om at foreldre bør være engasjert i å følge opp barnets ulike interesser og aktiviteter. I tillegg er det

avgjørende å vise følelser og å regulere barnets følelser både gjennom ord og fysisk kontakt. Funn viser at minoritetsforeldre ikke regulerer barn på samme måten, men at de gir mer tøff kjærlighet. Kulturelle forskjeller over tid kan forstås som mangel på- eller dårlig samhandling (Hollekim et al., 2016), noe som kan tegne et bilde av integreringen til en familie.

Avslutningsvis nevnes også den kollektivistiske oppdragelsen som en faktor som endrer forutsetninger for minoritetsforeldre, som må gjøre mer som foreldre enn de er vant med, siden de ved innvandringen mister storfamilien rundt barnet.

I forhold til norsk barnevern viser funn i studien at mesteparten av foreldrene ofte er helt uvitende om at det finnes et eksternt system som kan bedømme foreldrene. Mange av foreldrene som avisene har vært i kontakt med viser et problematisk og engstelig forhold til barnevernet. I tillegg sitter foreldrene ofte igjen med en følelse om at de ikke helt vet hvor det gikk galt som foreldre, og hvordan de plutselig ikke strekker til, noe som gjør at de opplever barnevernet som veldig autoritært.

2.4 Etniske minoritetsforeldrenes fortellinger om barnevernet

Fylkesnes et al., (2018) på sin side, forsket også på minoritetsforeldrenes møte med barnevernet, men derimot med dybdeintervju med 11 minoritetsforeldre; fire fedre og sju mødre. Informantene var fra 20-45 år, og hadde erfaring med å være foreldre i Norge fra 2-17 år. Informantene var fra ni ulike land fra det afrikanske kontinentet og fra Midtøsten. Forskningen foregikk gjennom semistrukturerte intervjuer som varte 50-150 minutt. Målet med denne forskningen var å undersøke hvordan institusjonell praksis kan plassere/posisjonere etniske minoritetsforeldre som manglende eller mangelfulle med tanke på ferdigheter og kunnskap som foreldre. Alle foreldre som er i møte med barnevernet vil sannsynligvis oppleve mangelposisjonering (Fylkesnes et al., 2018), men målet var å identifisere særtrekk knyttet til etniske minoritetsforeldrenes posisjonering, og hvordan det påvirket deres muligheter for deltakelse.

Funn viser at foreldre som hadde opplevd plassering utenfor hjemmet, delte mer emosjonelle og ambivalente historier enn foreldre som utelukkende hadde opplevd intervensjoner gjennom hjelpetiltak i hjemmet. De yngre foreldrene med mindre foreldreerfaring var mer aksepterende til å få hjelp med barnevernet. Disse opplevde både god hjelp og godt samarbeid, og hadde få problemer med å tilpasse seg oppdragelsesidealet i Norge. Foreldre som derimot hadde lang erfaring med flere barn å vise til, fikk motstridende effekt når de har blitt forsøkt å bli hjulpet. Noen av dem nevnte unge ansatte i barnevernet som ikke kunne lære dem noe de allerede ikke

visste, mens andre gikk med på å motta hjelpen bare for å unngå trøbbel, men at de egentlig ikke brukte hjelpen eller læringen. Det oppstod en konkurranse om hvem som var eksperten på barneoppdragelse mellom de to ulike kulturene. Enkelte av foreldrene følte at barnevernet posisjonerte dem til å tro at de ikke elsket barnet sitt, bare fordi de ikke fulgte norske foreldrenormer eller var enige i den norske praksisen.

Avslutningsvis uttrykte flere av foreldrene frustrasjon over manglende informasjon om barnevernet og alt som dette innebærer. De fikk mer hjelp av bekjente med å få informasjon om barnevernet, enn av barnevernet selv når de kom for å bosette seg i Norge.

2.5 Å være minoritetsforeldre i Norge

Smette & Rosten (2019) forsket mer på den generelle opplevelsen etniske minoritetsforeldre hadde av å være foreldre i Norge. Forskningsrapporten er basert på intervjuer med 32 foreldre, 26 mødre og fem fedre. Informantene er godt fordelt mellom alt fra østeuropeiske land til land fra Sør-Asia, Latin-Amerika og Midtøsten. Foreldrene varierte i alder fra 28-50 år, men de hadde til felles at flestparten av dem kom til Norge etter fylte 18 år.

Rapporten tar for seg spørsmål rundt foreldreidealer, generasjonsendring og verdier i konflikt. Det diskuteres også: hvordan nabolag (samt religiøst og etnisk baserte nettverk) får betydning for foreldreskapet, erfaringer med hjelpeapparatet, og begrensninger og muligheter når det gjelder tilhørighet til majoritetssamfunnet.

Funnene viser at nesten samtlige ønsker å være en annen type foreldre enn deres foreldre var for dem. De ønsker å vise mer kjærlighet, spesielt gjennom større involvering, fortrolighet og et større blikk for barnets følelser. Samtidig ønsket samtlige å få samme lydighet av sine barn, som de selv hadde til sine foreldre. Dette oppleves som vanskeligere i Norge, og foreldrene ble tydelig utfordret av endringer i familiehierarkiet.

Mange av foreldrene ønsket å bryte med avstraffelsespraksis på grunn av dårlige opplevelser med dette i egen barndom. I tillegg prøvde flere å kutte ut forskjellsbehandlingen mellom sønn og datter, både i forhold til bidrag i hjemmet og i forhold til fritiden. Funn viser at engasjementet for å endre foreldrepraksis og for å ta i bruk nye foreldrestrategier er større hos de av informantene som kom til Norge som unge mennesker.

Valg av nabolag og hvor mye man gjør av seg som minoritet er også av betydning. Om man er synlig minoritet, eller om man bor i et område med minoritetsflertall kan påvirke familiesituasjonen. Denne forskjellen har svært mye å si for hvordan foreldre og barn forstår

og vektlegger sin minoritetsposisjon, som mer eller mindre betydningsfull gjennom hverdagen (Smette & Rosten, 2019). Funn viser at de lokale omgivelsene er betydelige for hvordan foreldrerollen utøves videre, samt for grensesetting, barnas selvbestemmelse og familiens følelse av tilhørighet. Flere av foreldrene bosatte seg i omgivelser fra egen hjemlig kultur, og opplevde både fordeler og ulemper med dette. Mange snakket likevel varmt om å være minoriteter så lenge de hadde noen felles minoritetsvenner. Dette kunne gi mye gratis; god informasjonskilde og motivasjonskilde, og samtidig ha venner som har større forståelse og gir en følelse av fellesskap.

Funn viser avslutningsvis at foreldrene ønsket at barna skulle utvikle god selvstendighet for deres voksne liv, og de var bekymret om de følte at deres barn manglet dette. Ved spørsmål om barnas valg av tro og religion, var de opptatt av å kunne gi barna nok informasjon for at de skal kunne ta det beste valget for seg selv, men at valget var barnas og ikke deres.

2.6 Noen opplevelser fra barnas perspektiver

Bak & von Brömssen (2010) introduserer begrepene «diaspora» (som betyr minoritetsliv) og «transnasjonale nettverk» i sin forskning om barn med migrantbakgrunn. Intervjuene ble gjennomført med 29 barn, der det både var fokusgruppeintervju og flere individuelle oppfølgingsintervju med utvalgte barn. Alle barna bodde i et svensk flerkulturelt område, og forskningsspørsmålene fokuserer på problemstillinger knyttet til diasporisk bevissthet og diasporisk praksis fra et barns perspektiv.

Funn viser hvordan barna forhandler sin identitet og eiendeler til steder; selv om familien eller storfamilien er splittet klarer barna å tilegne seg en følelse av tilhørighet til alle disse stedene samtidig, uten at de føler seg splittet eller revet bort. Funn viser også at barna gjorde egne skiller mellom hjem og hjemland og at de aktivt bidrog til å opprettholde transnasjonale pårørendenettverk. Dette vises gjennom deres bevissthet til at oppbevaring av språk og slekt står sentralt for deres følelse av å oppleve noe som hjem og oppleve tilhørighet. Barna har i tillegg vært aktive partnere i familiens konstruksjoner av livet i hjemmet, hjemlandet, og i møte med det globaliserte samfunnet rundt dem.

Samtidig viser funn til en modernisering av verdiene barna har tatt med seg fra hjemlandet. Moderniseringen har skjedd ved at barna eksempelvis har laget kompromisser i verdiene ved å være noe halvhjertet i begge kulturene. Eksempelvis der en jente blir spurt om hun ber jevnlig. Hun sier at hun ikke gjør det, og ikke kan forsvare valget om å be eller ikke uansett utfall, dette ettersom hennes andre verdier ikke står i stil med den hjemlige religionen.

Eksempelvis er klesstilen hennes i Norge ulovlig i forhold til religionen hun egentlig bør be til, og siden livsstilen ikke reflekterer dette, er det vanskelig å forsvare et valg om å be jevnlig. Derimot tilber hun ikke noe nytt eller troen i Norge, men bare tar en halvveis avstand til begge av sidene.

2.7 Vegring i arbeidet med minoriteter

I innledningen nevnte jeg om studien som ble gjort i Danmark av Egelund & Andrés Thomsen (2002), der saksbehandlere vegret seg mer mot saker med minoritetsbarn. Sakene opplevdes som annerledes og mer kompliserte. Saksbehandlerne opplevde mangel i kompetanse for å kunne jobbe med kultur og etnisitet, og klarte ikke å gjøre en like god jobb som i saker med majoritetsbefolkningen.

I intervju med ti foreldre med minoritetsbakgrunn fant Fylkesnes et al., (2015) i sitt forskningsprosjekt at minoritetene hadde frykt for barnevernet. Funnene viser at frykten ikke nødvendigvis kom gjennom foreldrenes egne negative erfaringer, men også gjennom ulike representasjoner og fortellinger om barnevernet de har hørt fra sitt miljø, oftest sitt minoritetspreget miljø; barnevernet tar barn, barnevernet går ikke i dialog med foreldre og barnevernet diskriminerer (Fylkesnes et al., 2015). En forskningsrapport fra Berg et al., (2017) viser samme funn fra barnevernsansatte sitt perspektiv. Barnevernstjenestene har opplevd at minoritetene både frykter barnevernet mer enn den etniske befolkningen, og at de har mindre kunnskap om hvordan dette organet fungerer. Berg et al., (2017) viser også til funn der barneverntjenestene har opplevd at bruk av tolk i noen situasjoner kan ha bidratt til å opprettholde og skape mer frykt.

Bø (2010) på sin side fant at arbeidet med minoritetsfamilier stilte de offentlige ansatte overfor utfordringer de følte var større enn de ble utdannet til å håndtere. Funnene viser utfordringer i bruk av tolk, mangel på felles referanserammer og lite informasjon om familiens bakgrunn. Eksempelvis kunne det være vanskelig å forstå familiekonflikter i en annen kontekst av kultur, og jobbe med traumer som er synlige, men vanskelige på grunn av dårlig språk og kommunikasjonsevne (Bø, 2010). Disse faktorene førte konsekvent til at saksbehandlere var mer skeptiske og vegret seg for å ta saker med etniske minoritetsfamilier, spesielt på grunnlag av for mange elementer av usikkerhet og utrygghet. Som en av foreldrene nevnte i forskningen til Fylkesnes et al., (2018), kunne han oppleve å møte unge saksbehandlere med et godt teorigrunnlag, men med for lite praktiske erfaringer og kunnskapsmangler for å kunne være til hjelp.

3.0 Teorigrunnlag

I forskningsgjennomgangen har vi sett på hvordan *kultur* påvirker immigreringen og betydningen som *det kulturelle perspektivet* har i arbeid med minoriteter. *Barnefokuset* og *barnepolitikken* vi har i Norge blir gjentatt utpekt som en faktor som styrer foreldrepraksisen og tilnærmingen i saksbehandlinger. Forskningsgjennomgangen viser også foreldrenes møte med *det intensive foreldreskapet* som er i Norge og alle forventninger det medbringer.

Avslutningsvis har vi også sett på utfordringer foreldrene har møtt i tidligere forskning; blant annet «*double-bind-posisjonen*» til foreldrene, andre *krysskulturelle* utfordringer, og hvordan en ulik oppdragelsstil i hjemlandet preger deres møte i overgang til en motstridende oppdragelsstil; *kollektivistisk* mot *individualistisk oppdragelse*.

Vi har i tillegg sett på noen funn om barnas møte med den nordiske kulturen og hvordan de opplever krysskulturelle utfordringer på egenhånd; dette for å fange opp essensen av hvilke andre utfordringer foreldre også må stå i med tanke på barnas opplevelser og perspektiver. I tillegg har vi sett på hvorfor det finnes vegring fra begge sider når minoriteter havner i ulike interaksjoner med ulike hjelpetjenester. Begrepene som står i kursiv i denne innledningen skal utgreies i et teoretisk perspektiv i det følgende, pluss *etnosentrisme* og *kulturrelativisme*.

3.1 Kultur som et perspektiv

Eriksen (2010, s. 15) definerer kultur som de ferdighetene, oppfatningene og væremåtene en person har tilegnet seg som medlem av et samfunn. For innvandrerforeldre som har levd i en annen kultur hele livet, vil det være vanskelig å tilegne seg ferdighetene, oppfatningene og væremåten som er forventet i et helt nytt samfunn, samtidig som de skal prøve å bearbeide den vanskelige situasjonen som har ført til flytting/flukt. På en annen side kan man også se på kultur som tro. Kulturelle særpreg, som ved eksempelvis barneoppdragelse, kan oppfattes som en slags tro, fordi eneste grunnen til at barn blir oppdratt som de blir, er troen på at dette fungerer og virker som den beste måten å gjøre det på. Barnevernet og barneoppdragelse er en kulturell sak og vil alltid bli styrt av kulturelle bærere som eksempelvis tradisjoner, verdier, normer, ideer, religion, og sosiale- og økonomiske forhold (Aadnesen & Hærem, 2007).

Križ & Skivenes (2015, s. 75) viser at barnevernet i velferdsstatene England og USA fungerer annerledes enn barnevernet i velferdsstaten Norge. England og USA har «barnevernssystemer» som har fokus på å beskytte barn mot risiko og skade, mens Norge har mer «familietjeneste-systemer» som har fokus på behov, og en terapeutisk tilnærming for å hjelpe foreldrene med å forsørge for sine barn. Alle barnevernstjenester har, på tvers av land, mandat

til å forbedre livene til barn og familier som møter motgang (Fylkesnes et al., 2018, s. 197), der norsk barnevern tilbyr et bredt spekter av forebyggende hjemmetjenester som eksempelvis: forelderådgiving, avlastning, støttekontakter og fritidsaktiviteter, samt også plasseringer utenfor hjemmet til barn som oppfattes som utsatt eller i faresonen. I teorien betyr dette at hjelpen barnevernstjenestene tilbyr er preget av det norske kulturelle synet på hva som er best for et barn og for velferdssamfunnet. På samme måte vil også foreldreoppdragelsen som praktiseres være preget av det samme kulturelle synet, og være vurdert utfra dette.

3.2 Kultur i barneoppdragelse

Oppdragelsesstilen kan være veldig avhengig av kultur og levemåte i et samfunn. Aadnesen & Hærem (2007, ss. 107-108) beskriver forskjellen på kollektivistisk og individualistisk oppdragelsesstil. Kollektivistisk oppdragelse er mer tradisjonell og vanlig utenfor de vestlige velferdsstatene. Oppdragelsen kjennetegnes ved at det ikke er bare foreldrene som er ansvarlige for barneoppdragelsen, men at de får hjelp med hele storfamilien, som barnet har god tilgang til på daglig basis. Denne oppdragelsen preges også av stor lydighet og respekt i forhold til oppdragelsespersoner, og autoritetsbæreren og grensesettingen er veldig klar.

På motsatt side er den individualistiske oppdragelsen, som er en mer moderne oppdragelsesstil. Mens kollektivismen blir beskrevet som et «vi-samfunn», blir individualismen mer preget av et «jeg-samfunn». Det tilrettelegges sterkt for individuelle rettigheter, selvstendighet og selvrealisering. Barnet skal få muligheten til å være uavhengig og ta ansvar for egne valg og handlinger, og barnet får en aktiv rolle i sin egen barndom og oppdragelsesprosess (Aadnesen & Hærem, 2007). Målet er å utvikle barnets kompetanse til å klare seg selv, og være mest mulig uavhengig av familien, det motsatte av kollektivismen. Vestlige og nordiske land, inkludert Norge, praktiserer denne oppdragelsesstilen, mens resten av verden fortsatt bærer preg av den kollektivistiske oppdragelsesstilen (Aadnesen & Hærem, 2007).

3.3 Intensive & positive parenting – det moderne foreldreskapet

Lee (2014) forklarer i boken «Parenting culture studies» hvordan forskning om å intervju mødre som ammet etter hvert utviklet seg til en hel bok som skulle handle om foreldreskap og nye forventninger om hvilke foreldreskapsferdigheter som måtte til i barneoppdragelsen. Mødrene følte seg observert og overvåket på grunn av forventningene rundt ulike valg de måtte ta i barneoppdragelsen; eksempelvis valg av lengde på ammingen, der ingen fasit

finnes, men forventningene til å ta det mest perfekte valget lå der, og blikkene og kritikken fra omgivelsene kunne komme om ikke. Selv med en følelse av å gjøre «de rette tingene» fikk ikke foreldrene helt beskyttelse fra å føle seg observert eller overvåket i foreldrerollen. Nye forventninger om foreldreferdigheter har blitt skapt, og forskningen fortsatte videre på disse forventningene.

Dette moderne foreldreskapet fikk betegnelsen «intensive parenting», på norsk «intensivt foreldreskap». Lee (2014, s. 6) forteller at disiplinering ikke lenger gikk ut på disiplinering av barn, men heller i retning av disiplinering for ulike foreldrestrategier; eksempelvis å endre foreldreatferden i form av å ta avstand fra ris, juling og kjefting mot barn, og heller fokusere på «positive parenting». Dette ble bygget på en ide om at atferden barnet allerede viste, har kommet på grunn av foreldrestrategiene som hittil har blitt benyttet. Med andre ord er barnets eventuelle dårlige atferd foreldrenes feil, dette på grunn av deres egen atferd, og mangler av gode foreldreferdigheter og foreldrestrategier. Nå handler det om å ta ansvar som foreldre i alle hverdagslige aspekter i livet, ettersom dette regnes som avgjørende for lykke, helse og suksess (Lee, 2014).

Lee (2014) engasjerte seg i debatter i eget land, og i samfunn fra andre kulturer, og startet etter hvert å forstå betingelsene for ulike foreldreskapsforventninger. I landbrukssamfunn er det forventet av barn å bidra i arbeidet og rutinene som foreligger, og at barna ikke krever spesiell oppmerksomhet eller omsorg av foreldrene (Lee, 2014, s. 7). Troen på at barn derimot trengte spesiell oppmerksomhet og omsorg vokste sammen med den vestlige overbevisningen om at alt det de voksne gjorde betydde noe for barnas utvikling.

Denne troen vokste i sammenheng med utviklingen i den vestlige verden, der samfunnet ikke lenger var et landbrukssamfunn. Å være forelder har nå blitt en jobb av en helt annen betydning, og utøvelsen og strategiene i jobben er sterkt koblet oppimot et vellykket eller ikke vellykket barn og liv. Det finnes en klar sammenheng mellom kontinuitet og endringer, der Lee (2014) trekker frem viktigheten av tilpasning til den sosiokulturelle konteksten foreldrene må oppdra sine barn i som en viktig faktor, men også som en vanskelig utfordring på grunn av en ting: at den stadig er i endring.

Immigrasjon skjer stort sett til de vestlige landene fra land som fortsatt kan kategoriseres som landbruksland, noe som krever tilpasning til en ny hverdagslig levemåte for immigrantene, og dermed også nye måter å være foreldre på (Lee, 2014). Disse får ikke tilpasningen gjennom den historiskkulturelle utviklingen, men det stilles krav om mer momentane endringer

ettersom utfallet på resultatet kan bli stort og negativt for både barna og samfunnet de vokser opp i.

3.4 Foreldreskapet i Norge

Det har blitt en standard at «gode foreldre» skal investere mye tid, energi og penger i barnet (Faircloth, 2014). Dette for å unngå risikoer, og prøve å forsikre gode utviklingsmuligheter for barnet. Betegnelsen på denne type foreldre/foreldreskap har blitt kalt for intensive foreldre/intensiv foreldreskap. Foreldreskapet i Norge faller innenfor «intensive parenting», og setter barnet i fokus, er dialogbasert, fremmer barns rettigheter, og tar avstand fra vold og avstraffelsesbruk (Hollekim et al., 2016).

Faircloth (2014) beskriver det intensive foreldreskapet som nærmest ferdigheter foreldre må ha, ettersom familiepolitikkenes utvikling og barnets rettigheter i loven nærmest krever det. Faircloth (2014, ss. 26-27) peker på at det er forventet at foreldre bør innrette seg et syn der barnet skal komme først og ha fokus på barnets beste. Dette samtidig som foreldrene bør holde seg oppdatert på forskning og hva eksperter mener fremmer barnets utvikling. Dette kan være vanskelig for immigrantforeldre fordi de har andre foreldrenormer, og som regel mangler de økonomiske ressursene som trengs for å oppfylle disse forventningene. Korrelativt med de ulike forventningene til foreldreskap mellom kulturene, kommer også påvirkningsfaktorer som krysskultur (*double-bind* i denne sammenhengen), og etnosentrisme og kulturel relativisme.

3.5 «Double-bind»

Å immigrere til et nytt land har virkninger på det psykologiske og sosiale velværet til både barn og foreldre (Goździak & Seeberg, 2016). Goździak & Seeberg forteller at immigrering er en kompleks situasjon som bringer med seg vanskelige spørsmål, eksempelvis om tilhørighet og identitet. Dette er utfordringer som kan skape en «ny familie», samlivsproblemer, og i verste fall familieoppløsning (Goździak & Seeberg, 2016). Tilpassing i foreldrerollen blir nevnt som avgjørende faktorer på hvordan familielivet kan utvikle seg.

Det kan være vanskelig å tilpasse seg til samfunnet rundt seg når man både må integrere en ny kultur, men samtidig som man ønsker å beholde sin egen. Akkurat denne utfordringen blir definert av Goździak & Seeberg (2016, s. 182) gjennom begrepet «double-bind». Dette er et dilemma som innvandrere møter, og som på ingen måte er et dilemma der man kan vinne, ettersom det omhandler å tilpasse seg motstridende krav i forhold til det man er vant med.

3.6 Etnosentrisme og kulturel relativisme

I double-bind-situasjoner kan man også plutselig havne mer innenfor den ene av kulturene, og dilemmaer kan oppstå. En god evne til å klare å tilhøre flere grupper samtidig vil fjerne mange dilemmaer (Nyléhn & Biseth, 2015), men dersom ikke, kan det på motsatt side føre til et «oss mot dem»-skille. Dette skille bidrar til at det alltid finnes de som er innenfor og de som er utenfor (Nyléhn & Biseth, 2015). Vanlige konsekvenser i dette scenarioet er stigmatisering og marginalisering av enkelte medlemmer i dette store fellesskapet.

Hvor godt mennesker evner å passe inn i andre grupper tross kulturforskjeller er avhengig av det Eriksen (2010) betegner som etnosentrisme og kulturel relativisme. Med en etnosentrisk holdning til kultur bruker et menneske verdier fra egen kultur som en målestokk til å vurdere andre kulturer (Eriksen, 2010). Her måler man andre kulturer oppimot sin egen, med et utgangspunkt der egen kultur sees på som den beste og mest overlegne kulturen. På motsatt side finner man den kulturel relativistiske holdningen. Denne sier at alt er relativt, alt er normalt og alt gir mening utfra at det gir mening for dem som kommer fra disse kulturene. Med den kulturel relativistiske holdningen bruker man ingen målestokk til å vurdere andre kulturer, fordi enhver kultur har egne verdisystemer og man har stor forståelse for dem (Eriksen, 2010).

Svakheter med en etnosentrisk holdning er at den bidrar til at vi mennesker misforstår hverandre siden vi ikke klarer å se hverandres verdier og levemåter fra hvert enkelt ståsted. Dette gjør at vi lar forskjellene og uenighetene skape avstand mellom oss, selv om vi kan tilhøre i det samme lokalsamfunnet. En mer alvorlig konsekvens med denne holdningen er dersom majoriteten feller en dom over minoriteten og samfunnet opplever større segregering enn inkludering. På motsatt side, vil en svakhet med kulturel relativistisk holdning være å rettferdiggjøre kulturelle holdninger og handlinger på bakgrunn av en for stor kulturåpenhet. Andre holdninger og handlinger kan være mer skadelige i en annen kulturell kontekst (Eriksen, 2010). Det er viktig å ha et innenfra-perspektiv på en annen kultur, men samtidig også ha en god vurderingsevne på hvor mye konteksten man befinner seg i kan tolerere, forstå og akseptere.

4.0 Datainnsamling og metode

Den opprinnelige betydningen til ordet «*metode*» er «veien til målet» (Kvale & Brinkmann, 2015), og det er akkurat veien til målet dette kapittelet skal beskrive videre. Kapittelet tar først for seg vitenskapelig plassering og forskningstilnærming, i tillegg til å illustrere og begrunne utvalg av disse. Videre får leseren innblikk i datainnsamlingsprosessen, og transkribering- og analyseprosessen. Deretter drøftes studiens kvalitet gjennom den konstruktivistiske forståelsen av validitet, og litt om pålitelighet og overførbarhet. Videre gjøres det rede for ulike forskningsetiske hensyn som har blitt tatt, før kapittelet avslutningsvis drøfter noen metodiske svakheter.

4.1 Vitenskapelig plassering

Kvalitativ forskning er en empirisk forskning, hvor forskeren utforsker «hva» og «hvordan» spørsmål, og forskningen søker sosial mening og menneskelig tolkning (Punch, 2014). I kvalitativ metode og intervjustudier er forsker ute etter noens subjektive opplevelse av noe (Tjora, 2017), spesielt konstruktivismen er på jakt etter noens subjektive forståelser. Denne tilnærmingen gir rom for å gjenspeile andres verdier og erfaringer, og streber etter å vise at samfunnet er sosialt konstruert. Forståelsen går ut på at ingens verdier er feil, de er bare annerledes på grunnlag av ulike opplevelser og erfaringer. Konstruktivismen søker derfor etter å gjenspeile verdiene og erfaringene som deles med forskeren (Yilmaz, 2013, s. 311).

Innenfor konstruktivismen er resultatet avhengig av forskeren selv, forskerens interaksjon med de som forskes på, og selve feltet det forskes i (Creswell & Poth, 2018, s. 84).

Konstruktivister er ute etter den dype forståelsen av andre mennesker i en sosial kontekst, og setter pris på forskjeller i livserfaringer. Opplevelser av et fenomen kan være forskjellige basert på deltakernes bakgrunn og kontekst (Yilmaz, 2013, s. 316), som betyr at det vil være variasjoner på grunn av ulike forståelser og tolkninger av noe. Forskerens rolle blir å forstå kompleksiteten i den sosiale sammenhengen, og forskerrollen har en stor betydning ettersom forskerens ståsted kan ha stor betydning for forskningens resultat.

Neuman (2014, s. 101) mener at hva som er «virkelig» derfor er verken statisk eller fast, noe som stiller krav at jeg som forsker må fremlegge hvilken forskningstilnærming jeg bruker for å forstå fenomenet i denne studien. I det følgende beskriver jeg mine videre tilnærminger:

4.1.1 Kvalitativ metode

Valg av forskningsdesign konstruerer veien i et forskningsprosjekt, og handler om hvilke strategier, metoder og teknikker en forsker benytter i forskningsopplegget sitt (Tjora, 2017).

Valg av strategiene, metodene og teknikkene som danner dette forskningsdesignet blir styrt av prosjektets problemstilling og forskningsspørsmål. Alle valg som forskeren foretar i hvert enkelt ledd i undersøkelsesprosessen bør være basert på problemstillingen og kunne begrunnes som en passende tilnærming for forskningsdesignet som er valgt (Tjora, 2017).

For å undersøke de kulturelle ulikhetene og utfordringene Balkanske foreldre har møtt rundt sitt foreldreskap i Norge har jeg valgt et kvalitativt design. Kvalitative studier streber etter å bruke ord og mening for å forstå et fenomen istedenfor å vise til tall og statistikker (Kvale & Brinkmann, 2015). Gjennom et kvalitativt forskningsdesign kommer muligheten for å få innsikt og kunnskap på et dybdenivå om det som skal undersøkes (Kvale & Brinkmann, 2015). Med tanke på oppgavens problemstilling er det kvalitative forskningsdesignet både hensiktsmessig og nødvendig for å kunne gå i dybden på minoritetsforeldrenes forståelse og erfaringer av det norske oppdragelsesidealet, og deres møter med velferdstjenestene. Disse erfaringene og opplevelsene bør undersøkes og forstås bedre, som danner et tilfelle der kvalitativ tilnærming er den mest passende tilnærmingen ifølge (Tjora, 2017).

4.1.2 En fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming

Fenomenologien antar at realiteten er akkurat som mennesker i en viss kontekst forstår og oppfatter den (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne tilnærmingen tar forsker utgangspunkt i menneskenes subjektive opplevelser, og forsøker å forstå disse gjennom erfaringene som blir formidlet. Fenomenologisk forskning streber etter å få frem felles opplevelser til flere individ som befinner seg i et konsept eller som skaper et fenomen (Creswell & Poth, 2018, s. 75). I denne studien plasserer jeg meg innenfor fenomenologisk forskning, ettersom foreldreskap i en krysskultur er et fenomen som kan finnes i alle land, og som kan oppleves ulikt til enhver tid. Noen eksempler på et fenomen kan være profesjonell vekst, sorg eller omsorgsfullt forhold (Creswell & Poth, 2018, s. 76), med andre ord også ting som kan oppleves forskjellig fra person til person, men opplevelsen er avgrenset til en bestemt gruppe – balkanske foreldre sine opplevelser i Norge.

En hermeneutisk tilnærming innebærer at man prøver å fortolke menneskers handlinger, opplevelser og erfaringer på et dypere nivå gjennom å bruk av teoretisk forståelse og relevant forskningslitteratur (Gilje, 2019). Sosial vitenskap blir av mange ikke godtatt som vitenskap

ettersom det ikke finnes en fast oppskrift eller ett faktisk resultat på noe (Neuman, 2014, s. 90). Når vi samler inn kunnskap om noe, vil denne kunnskapen som oftest være preget av våre menneskelige prioriteringer (Nairn, 2019). I den hermeneutiske tilnærmingen finnes det ingen egentlige sannheter, og alle fenomen kan tolkes utfra en sammenheng som forskeren selv velger å fortolke i (Thagaard, 2018), med andre ord forskerens egne prioriteringer.

Denne studien har som mål å kunne bidra til å bidra til større forståelse av den balkanske kulturen, og hvilke ulikheter og utfordringer kulturen byr på i møtet med den norske kulturen. Selve problemstillingen og resultat er direkte rettet til foreldrenes faktiske opplevelser av dette fenomenet, noe som gjenspeiles i formuleringen av problemstillingen i studien. Forskningsspørsmålene er derimot mer hermeneutisk rettet, ettersom de er ute etter å fange opp ulike måter vi kan forstå foreldrenes erfaringer; hvordan forstå deres erfaringer fra møtet med barnevernet og velferdstjenester, hvordan forstå deres erfaringer i møtet med det norske oppdragelsesidealet, og hvordan vi kan forstå andre utfordringer de trekker frem i sine opplevelser.

4.2 Deltakere og utvalg

Utvalg i kvalitative tilnærminger er ofte formålsstyrt og strategisk med tanke på at utvalget blir gjort etter hvem forskeren mener er best egnet til å belyse og svare på problemstillingen (Jacobsen, 2005). Tjora (2017, s. 130) kaller slike utvalg for strategiske eller teoretiske utvalg, og presiserer at hovedregelen ved utvalg i kvalitative intervjustudier er at man velger informanter som av ulike grunner kan uttale seg på en reflekterende måte om det aktuelle temaet. For å kunne hente de mest omfattende erfaringene har det vært nødvendig å ha informanter med tilstrekkelig erfaring som foreldre i både deres hjemland og i Norge. Jeg satte kriteriet på minimum fire år som foreldre i hvert av landa. Etter gjennomsnittutregning viser deltakerutvalget til 8,8 år som foreldre i hjemlandet, med en variasjon fra fire år på de minst erfarne til 12 år på de mest erfarne. Deres gjennomsnitt som foreldre i Norge viser til 16,6 års erfaring, med variasjon fra 12 år på det minste til 28 år på det meste.

Utvalget har også basert seg på at foreldrene må ha innvandret til Norge fra Balkanregionen, der landene Bosnia, Serbia, Kroatia, Montenegro og Nord-Makedonia ble mest vektlagt. Bakgrunnen for valg av akkurat disse landene er ettersom disse dannet det gamle landet Jugoslavia, og har større kulturelle likheter og hjelpesystemer sett i forhold til de resterende landene som befinner seg i Balkanregionen. Det endelige utvalget viser informanter fra fire av disse fem utvalgte landene, se tabelloversikten i «4.5 Intervjuoversikt» på side 26.

4.3 Rekruttering

Det er ikke uvanlig at rekruttering av informanter er vanskelig, og at forsker ofte kan sitte igjen med en følelse av at det er noen erfaringer forskeren ikke får undersøkt (Tjora, 2017, s. 132). Med min bakgrunn fra Balkan ble denne prosessen relativt enkel for meg. Da mine foreldre flyktet til Norge hadde vi allerede balkanske nettverk her, og vi kjente til flere som også ønsket å flykte til Norge i nær fremtid. Gjennom mine foreldres relasjoner til disse familiene, fikk jeg etablert kontakt med dem raskt, og gjorde deretter flere rekrutteringer ved hjelp av snøballmetoden. Med dette menes det at jeg skaper et lite utvalg med førstekontakter, som gir meg videre tips til flere nye informanter gjennom deres nettverk igjen, slik blir utvalget mitt gradvis større etter hvert som snøballen fortsetter å rulle (Tjora, 2017, s. 135).

Jeg tok kontakt med tre av familiene på forhånd om deltakelse og om videre rekruttering av flere informanter, som førte meg videre til to nye familier der begge foreldrene ønsket å delta. Dette gav meg et utgangspunkt på seks foreldre min familie og jeg hadde en relasjon til, og fire foreldre som jeg ikke hadde noe relasjon til. Fordelingen mellom menn og kvinner er også 50/50, ettersom informantene er både mor og far fra fem ulike familier.

4.4 Gjennomføringen av intervjuene

4.4.1 Før intervjuene

Dokument og tillatelser

Jeg hadde telefonsamtaler med informantene der de fikk informasjon om infobrevet, samtykkeerklæringen, og mulighet til å få svar på andre ting de lurte på. Etter samtalene fikk de tilsendt infobrev og samtykkeerklæringen på e-post. Jeg skrev ut disse dokumentene for å kunne ha dem fysisk til intervjuene også, både for å huske å informere dem igjen for å opprettholde tryggheten og tilliten deres til meg som forsker, men også for å gjøre det lettere for de av informantene som ikke hadde tilgang til å skrive ut og signere disse.

I samsvar med tillatelse for behandling av personopplysninger gitt av NSD, 04.08.2022 for prosjektet med referansekode 177824, kunne jeg gå videre til min datagenereringsmetode.

Dybdeintervju med en semistrukturert intervjuguide

Den mest utbredte datagenereringsmetoden innenfor kvalitativ forskning er ulike former for intervjuing, særlig dybdeintervju (Tjora, 2017). Å anvende dybdeintervju som datagenereringsmetode, gjør det lettere for meg som forsker å skape en intervjusituasjon med

en relativt fri samtale rundt spesifikke forhåndsbestemte temaer (Tjora, 2017, s. 113). Vi kan skille mellom ustrukturerte(åpne), mer strukturerte og fokuserte(strukturerte) intervjuer (Dalen, 2011). Ved å velge mer strukturerte, vil det si at vi velger det Dalen (2011) kaller for semistrukturerte intervjuer. Ved å lage en semistrukturert intervjuguide betyr det at jeg som forsker ønsker å oppnå en flytende samtale, men som omhandler noen forhåndsbestemte temaer.

Dybdeintervjuenes kvalitet hviler på opparbeidet tillit mellom forskeren og informanten, spesielt der det forskes på sensitive temaer (Tjora, 2017). En viktig forutsetning for å lykkes med intervjuene er å greie å skape en avslappet stemning hvor man kan snakke åpent om personlige erfaringer, hvor det er lov å tenke høyt, og hvor digresjoner er tillatt (Tjora, 2017, s. 118). For å skape noe av tryggheten allerede før intervjuene, har jeg jobbet med min relasjon til informanter over telefonsamtalene vi har hatt. Videre har jeg bestemt at informantene selv skulle få velge intervjusted, ettersom dette kan gi trygghet og komfort for dem (Tjora, 2017). Tjora (2017, s. 122) presiserer videre at en informant som er for første gang i et dybdeintervju og skal reflektere om personlige forhold, kan måtte ha større behov for trygge rammer. Jeg fikk forhørt meg med mine ti informanter, der jeg fant ut at kun en av ti har vært med på et dybdeintervju tidligere, og da handlet det mer om arbeidsrollen enn personlige livserfaringer.

Pilotintervju

Det er gjort to pilotintervju med mine foreldre hver for seg den 15. og 16. september 2022, som var hjelpsomme og førte til positive forbedringer i intervjuguiden. Eksempelvis førte dette til bedre formuleringer av spørsmål som var mulige å misforstå. Jeg fikk også prøve meg på litt ulike inngangsstrategier inn til intervjuene, og fikk bekreftelser på om temaene og oppfølgingsspørsmålene jeg kom med underveis var gode nok. I tillegg ble jeg mer trygg på meg selv og min rolle i en intervjusituasjon etter dette.

Største endringen pilotintervjuene første til var valg om å redusere intervjuguiden litt, og mengden av oppfølgingsspørsmål. Jeg vurderte intervjuene som litt for lange for informantene, noe som var mulig å merke utfra energien og holdningen i praten mot slutten av pilotintervjuene. Det er viktig å legge av noe tid til å kunne snakke litt rundt grøten for å gjøre overgangen til de vanskelige, følsomme, og personlige temaene litt lettere (Tjora, 2017, s. 116). Samtidig er det viktig å ta hensyn til tiden, og at intervjuene ikke skal bli så lange at informantene blir utslitt (Tjora, 2017). Intervjuren må også være bevisst på at informantene

ofte kan ha forventninger om at intervjueren skal lede hele intervjuprosessen (Tjora, 2017, s. 119). Begge disse nevnte faktorene var merkbare i pilotintervjuene, som førte til at jeg gjorde grep for å minimere risikoen for begge. Jeg tok grep for å holde meg mer til temaene med mine oppfølgingsspørsmål, og begrense for lange avsporinger, som resulterte i redusert tid i intervjuene. Ellers valgte jeg å forklare informantene om hva semistrukturerte intervju betyr, og hvordan det vil fungere i praksis før vi startet med intervjuene, som resulterte i at jeg slapp å være intervjulederen, og at informantene ble også en stor og engasjert pådriver.

4.4.2 Under intervjuene

Ivareta informantene: gode avtaler og «member checking»

Som forsker, er jeg ansvarlig for å ivareta det sosiale, psykiske, og psykososiale i alle forskningssituasjoner (Torp, 2019). Det ble gjort flere grep for å sikre dette:

Før lydopptakene, startet jeg med å minne informantene om hva deres deltakelse innebærer og om deres rettigheter. Vi laget en muntlig avtale om at det var åpent for å be om pause når som helst, lov å velge å ikke svare på noe man ikke ønsker, og lov å avslutte intervjuet når som helst. I tillegg til informasjon om at det også er lov å trekke seg etter intervjuet. Som forsker er jeg ansvarlig for god forståelse og posisjonering (Creswell & Poth, 2018), og dette grepet sørge for enighet mellom meg og informantene, og god inngangsposisjonering til intervjuet. Eksempelvis ble det også lettere for meg å spørre/tilrettelegge for pauser intervjuet på en raskere måte, uten at informantene eller jeg trengte å overtenke for mye dersom en pause var aktuell.

Et annet grep som ble gjort er: «*member checking*» (Morse, 2015). Et godt eksempel på god «*member checking*» kan være å spørre «*Har jeg forstått deg riktig når du sier at ...?*». All forskning hviler på tillit mellom forsker og den det forskes på, og det forventes at forsker ivaretar hensynet til informanter og eventuelt andre (Tjora, 2017, s. 178). Disse nevnte strategiene var min måte å skape en trygg atmosfære for deling av alle typer opplevelser, og samtidig tilrettelegge for best mulig ivaretagelse og minst mulig skade for mine informanter.

Intervjuene på informantenes morsmål

Alle intervjuene foregikk på serbisk/kroatisk, noe som alle informantene og jeg selv behersker flytende. Dette var et bevisst valg av flere grunner: Først og fremst for å styrke informantene til å kunne være seg selv for fullt og øke følelsen av situasjonen som mer naturlig. Deretter fordi nesten samtlige hadde bedre ferdigheter i deres morsmål enn norsk, som gjør at de kan

uttrykke seg bedre og mer oppfattende. Avslutningsvis fordi jeg selv følte at dette kunne sette meg i en posisjon der jeg er får mer tillit, siden jeg snakker samme språk, og kjenner til kulturen, som i teorien kan skape en behagelig og trygg atmosfære.

Alle intervjuene ble gjennomført ansikt til ansikt istedenfor over digitale verktøy. Der digitale verktøy kan gi uventede utfordringer, har ansikt til ansikt gitt meg muligheten til å være en bedre intervjuer; lese de sosiale kodene litt bedre, mer kroppsspråk, klare å gi bedre og mer synlig oppmerksomhet, og selv ha en bedre mulighet til å være en mer aktiv lytter og aktiv deltaker uten å ødelegge flyten, eller fare for at tekniske feil ødelegger flyten i samtalen. Ved ansikt til ansikt slipper man også eventuelt å vente på tur med snakkingen, og kan lettere ha en samtale med flere vekslinger i snakkingen, samtidig som man kan sitte igjen med en følelse om at samtalen er naturlig og flyten er bra.

Lydopptak og databehandling

Intervjuguiden kan ofte være et forstyrrende element for den frie og uformelle samtalen som dybdeintervjuene er på jakt etter (Tjora, 2017, s. 158). Jeg valgte å benytte lydopptak under datainnsamlingen fordi dette gav muligheten til å fokusere på informantene og det som blir kommunisert frem (Tjora, 2017, s. 166). Lydopptak og full oppmerksomhet rettet mot samtalen med informanter skal ifølge Tjora (2017, s. 166), gi samtalen god flyt og redusere faktorer for misforståelser eller mistillitsdannelse til prosjektet. Lydopptak bidrar til at jeg som forsker kan være mer aktiv i samtalen, ettersom jeg kan ha fokus på samtalen fremfor notering av viktige funn. Dette gir samtalen en mer naturlig flyt, og skaper en tryggere atmosfære for at informanter deler mer av seg (Tjora, 2017). Dybdeintervju med lydopptak vil dermed også gjøre det lettere for forskeren å skape en situasjon der det er relativt fri samtale rundt spesifikke temaer som er bestemt på forhånd (Tjora, 2017).

Før intervjuene fikk alle informantene tilsendt et samtykkeskjema i samsvar med NSD. Det ble synlig opplyst hvordan datamaterialet skulle behandles og når opptakene skulle slettes, dette for å skape troverdighet og tillit mellom forsker og informant (Tjora, 2017). Dette ble også tydelig kommunisert før hvert enkelt intervju som ble gjennomført.

Lydopptakene ble lagret på en telefon jeg ikke bruker til daglig, og bak en lang passordbeskyttelse med både kode og passord, dette i samsvar med tillatelse fra UiB (Vedlegg 3) og godkjenning av NSD (Vedlegg 1). Lydopptakene ble deretter overført til privat-PC gjennom AirDrop-funksjonen, som gjør at lydfilene går direkte fra telefonen til skrivebordet på PC-en. Slik minimeres muligheten for datalekkasje ved å unngå bruk av e-post eller andre

former for kommunikasjon for å forflytte lydopptakene. Overføringen til en privat-PC og dataoppbevaringen er også gjort etter tillatelse fra UiB og godkjenning fra NSD (Vedlegg 3 og Vedlegg 1).

4.4.3 Etter intervjuene

Sikre godkjenning og anonymisering: «sitatsjekking»

Avslutningsvis benyttet jeg meg av strategien «sitatsjekking» etter intervjuene. Det er mye som blir sagt i løpet av et intervju, der noe av det kan være følsomt eller sensitivt, som øker viktigheten av god anonymisering for at informantene skal føle seg trygge (Tjora, 2017, s. 177). Sitatsjekk er en god måte å løse dette på, ved å sende det anonymiserte materialet til informantene for bekreftelse (s. 177). Dette er et grep jeg benyttet meg av, der jeg sendte det anonymiserte materialet til hver gjeldende informant. Informantene fikk muligheten til å både godkjenne anonymiseringen, og sjekke sine utsagt en siste gang før de kunne gi det endelige samtykket.

Anonymiseringen er gjennomført gjennom å gi informantene fiktive navn etter alfabetet, der en familie er A-navn både mor og far, neste familie B-navn på begge, og så videre. Nedenfor ligger oversikt over alle informantene etter kjønn og de fiktive navnene.

4.5 Intervjuoversikt

Informant	Bakgrunn	Intervjulegde (minutt)
Mor / Anastasija	Serbia	58 min & 24 sek
Far / Aleksandar	Serbia	62 min & 32 sek
Mor / Biljana	Serbia & Montenegro	61 min & 09 sek
Far / Branislav	Serbia & Montenegro	58 min & 23 sek
Mor / Celina	Kroatia	49 min & 54 sek
Far / Cristian	Kroatia	55 min & 03 sek
Mor / Danijela	Bosnia & Serbia	66 min & 23 sek
Far / Dragan	Bosnia	61 min & 33 sek
Mor / Elma	Kroatia & Bosnia	52 min & 12 sek
Far / Emilijan	Serbia	56 min & 08 sek
Totalt: 10		9 timer & 41 min & 41 sek

*(Bakgrunn kan være multikulturell pga. veldig mange «blandende ekteskap» som stammer helt fra Jugoslaviatiden).

4.6 Transkribering og analyse: tematisk nettverksanalyse

Kvalitativ metode krever at datamaterialet er tilgjengelig og sammenfattet i tekst (Malterud, 2017, s. 77). Med god tid mellom intervjuene, fikk jeg nok tid til å transkribere intervjuene fortløpende, fra en og en familie om gangen. Det var krevende å oversette intervjuene til norsk fordi, selv med flytende ferdigheter i begge språk, tok det tid å presentere utsagn på den mest korrekte måten. På motsatt side fikk jeg muligheten til å sitte ekstra mye med datamaterialet, som gjorde at jeg tidlig i prosessen klarte å se for meg hvordan dette ville se ut i den tematiske nettverksanalysen.

Jeg valgte å analysere datamaterialet ved å bruke analysemodellen: tematisk nettverksanalyse. Med tanke på de bestemte temaene i intervjuguiden min, passet den tematiske analysen godt siden den er ute etter å koble alle små grunntemaer og sette dem i større organiserte temaer, og avslutningsvis samle de i globale overordnede temaer. Attride-Stirling (2001, ss. 388-389) kaller disse for «basic themes», der målet er å sette alle disse små grunntemaene i «organizing themes». Organiserte temaene skal organisere alle disse små grunntemaene i klynger med lignende problemer/erfaringer. Slik har jeg klart å separere viktige funn, og deretter se etter hvilke «global themes» disse temaene kan samlet vise til. Globale temaer er de overordnede temaene som omfatter de viktigste metaforene i dataen sin helhet. Hvert globalt tema er kjernen i et tematisk nettverk, derfor kan en tematisk analyse resultere i flere tematiske nettverk (Attride-Stirling, 2001, s. 389). Dette krever mye oppmerksomhet og tolkningsarbeid i identifisering av temaene, som kan bli vanskelig ettersom flere temaer kan ligne og eller gå inni hverandre (Attride-Stirling, 2001, s. 392). Eksempelvis opplevde jeg at to av mine globale temaer (globalt tema nummer tre og fire), kunne stjele noen av de organiserte temaene til seg fordi de kunne passet begge plassene. Analysen i denne studien viser til fire globale temaer og flere organiserte temaer under dem (se oversikt på side 36).

Hele analysen ble gjort uten bruk av noen transkribering- og analyseprogram selv om dette er anbefalt for å strukturere arbeidet bedre og spare tid. Jeg brukte Word som verktøy, der jeg laget tabeller med disse globale temaene, med koblinger til organiserte temaer og strukturerte sitatene fra informantene utfra hvilket temaer de passet i. På siden av dette tegnet jeg dette som et tankekart på papir for å ha fullstendig oversikt over hvordan dette så ut, og jevnlig vurderte disse nettverksanalysene sammen med veilederen min.

4.7 Studiens kvalitet

4.7.1 Validitet

Denne studien har plassert seg innenfor det konstruktivistiske paradigmet. Konstruktivister tror på pluralistiske, fortolkende, åpne og kontekstualiserte (f.eks. følsomme for sted og situasjon) perspektiver til virkeligheten (Creswell & Miller, 2000). Validitetsfaktorene som reflekteres innenfor den konstruktivistiske forståelsen tar avstand fra å vise til troverdighet og pålitelighet, og har ikke fokus på at forskningen skal vise til bekreftelser eller overførbarhet (Creswell & Miller, 2000). Creswell & Miller (2000, s. 126) viser til tre viktige faktorer som sikrer validitet innen forskning; linsen til forskeren, linsen til deltakerne i studien, og linsen til eksterne mennesker av denne studien (f.eks. anmeldere, lesere). Innenfor disse tre linsene bør en konstruktivistisk tilnærming vise til «Disconfirming evidence», «Prolonged engagement in the field», og «Thick, rich description» for å kunne vise til god validitet i studien. Tabellen nedenfor demonstrer denne oversikten (Creswell & Miller, 2000, s. 126):

Paradigm assumption/Lens	Postpositivist or Systematic Paradigm	Constructivist Paradigm	Critical Paradigm
Lens of the Researcher	Triangulation	Disconfirming evidence	Researcher reflexivity
Lens of Study Participants	Member checking	Prolonged engagement in the field	Collaboration
Lens of People External to the Study (Reviewers, Readers)	The audit trail	Thick, rich description	Peer debriefing

4.7.1.1 Disconfirming evidence

Denne prosessen innebærer at forskeren først etablerer noen foreløpige temaer og deretter søker gjennom data etter bevis som stemmer overens med, eller avkrefter disse temaene (Creswell & Miller, 2000, s. 127). I denne prosessen stoler forsker på sin egen linse, og dette representerer en konstruktivistisk tilnærming ved at forskningen er mindre systematisk enn andre prosedyrer, og er avhengig av å undersøke alle de små perspektivene i et tema (2000, s. 127). Søket etter avkreftende bevis er derimot en vanskelig prosess ettersom forskere har tilbøyelighet til å finne bekreftende snarere enn avkreftende bevis (Creswell & Miller, 2000,

s. 127). Likevel bør ikke det avkreftebeviset veie tyngre enn det bekreftebeviset, men forsker skal i utgangspunktet lete etter det avkreftebeviset. Dette gjør hele prosessen vanskelig, noe som stemmer overens med konstruktivismen ettersom den er både mangfoldig og kompleks (2000, s. 127). Jeg har i denne prosessen hatt en «disconfirming evidence»-linse, men opplevd at «confirming evidence» (bekreftebevis) veier noe mer enn avkreftebeviser i denne studiens temaer.

4.7.1.2 Prolonged engagement in the field

Dette er validitetsfaktor nummer to i konstruktivismen, og kan oversettes til «langvarig engasjement i feltet». Dette innebærer å oppholde seg på forskningsfeltet over lengre tid. Eksempelvis gjennom gjentatte observasjoner, skape gode relasjoner til menneskene over tid, og skape en komfortabel atmosfære som fører til deling av tyngre og dermed også mer valide funn og detaljer (Creswell & Miller, 2000, s. 128). Jo lenger forskeren blir i feltet, jo mer vil de pluralistiske perspektivene bli hørt fra deltakerne, og forskeren får muligheten til større forståelse av konteksten til deltakernes synspunkter (2000, s. 128). Langvarigheten i feltet har ingen fast varighet, men det er ideelt å bruke fra fire måneder til et år i forskningsfeltet (s. 128).

Som forsker, har jeg i denne studieperioden ikke hatt muligheten til å ha et langvarig engasjement i feltet med deltakerne i studien. På en annen side, har jeg en langvarig bakgrunn i den balkanske kulturen, og en langvarig erfaring med å være innvandrere i Norge. Jeg har dermed både kulturell- og minoritetsfellesskap til deltakerne, og en bedre inngang til å kunne forstå de kulturelle forskjellene og utfordringene de har erfart. I tillegg hadde jeg en bekjent-relasjon til seks av de ti deltakerne i studien, som kan ha vært med å skape en komfortabel atmosfære for mer valide og detaljerte funn.

4.7.1.3 Thick, rich description

Den siste validitetsfaktoren er rettet til eksterne mennesker utenfor studien, og denne er: tykke, rike beskrivelser (Creswell & Miller, 2000, ss. 128-129). Tykke beskrivelser til studiens ramme, av deltakerne i studien, og av temaene i studien bør prioriteres. Hensikten med disse tykke beskrivelsene er å hjelpe leserne med å skape et bilde som virker sannsynlig, og som kan gi leserne følelsen av at de har opplevd, eller kunne oppleve disse hendelsene som beskrives i studien (Creswell & Miller, 2000, s. 129). Rike beskrivelser gjør også at leserne selv får tilstrekkelig informasjon til å selv kunne vurdere validiteten i funnene, og anvendeligheten av funnene til andre sammenhenger.

Siden resultatet innenfor konstruktivismen er avhengig av forskeren selv, interaksjonen med de som deltar i forskingen, og selve feltet det forskes i (Creswell & Poth, 2018, s. 84), har jeg spesifikt fokusert på tykke og detaljerte beskrivelser av min tilnærming til deltakerne; før, under og etter intervjuene. Det er også gode beskrivelser av deltakerutvalget, så langt det lar seg gjøre med tanke på å beholde deltakernes anonymitet.

4.7.1.4 Intern validitet

Malterud (2017, s. 25) mener at validitet krever konsistens av forskeren; det skal være en logisk forbindelse mellom problemstillingen, teorier, metoder og datamaterialet. For at studien skal kunne finne svarene den faktisk etterspør, er det viktig å være bevisst på den interne validiteten (Malterud, 2017, s. 23). Den interne validiteten kan styrkes ved å aktivt forbedre intervjuguiden, og sørge for å aktivt jobbe med datamaterialet i løpet av forskningsprosessen (2017, s. 23). Ved å gjennomføre to pilotintervju, et med farsperspektiv og et med morsperspektiv, har jeg klart å identifisere ulike svakheter, og øke forutsetninger for å få de mest autentiske og valide erfaringene. Intervjuene ble også transkribert underveis, og jeg rakk å bli godt kjent med materialet før inngangen til neste intervjuer. Å transkribere underveis hjalp meg med å bevare mitt engasjement til forskningsfeltet (Creswell & Miller, 2000) selv om det kunne være 2-3 uker mellom enkelte intervjuer.

Før intervjuene har jeg også gjort mitt ytterligste for å styrke informantenes tro på mitt prosjekt ved å være godt forberedt og organisert. Jeg har etablert tidlig kontakt, gitt god informasjon, og hjulpet dem til å forstå prosjektet, infobrevet og samtykkeerklæringene. Denne prosessen er viktig for å styrke tilliten mellom forsker og informant (Tjora, 2017). Ved å sørge for å gi informantene svar på deres usikkerheter, gi dem muligheter til å trekke seg når som helst i prosessen, har jeg ifølge Shenton (2004) sikret data av større kvalitet og samtidig klart å holde på god forskningsetikk.

4.7.2 Pålitelighet og overførbarhet

Pålitelighet er et begrep som søker til nøyaktighet i forskningsprosessen og hvorvidt forskningen oppfattes som troverdig (Larsen, 2017). Spørsmålet er i hvilken grad andre kan stole på at resultatene i denne studien, også ville være de samme ved gjentatte målinger med samme fremgangsmåte (Larsen, 2017).

“Because human behavior is never static, no study can be replicated exactly, regardless of the methods and design employed” (LeCompte & Goetz, 1982).

Oversettelsen sier: Fordi menneskelig atferd aldri er statisk, kan ingen studie reproduseres nøyaktig, uavhengig av metodene og designet som brukes. Forskeren selv er hovedinstrumentet i gjennomføringen av kvalitative intervju, og det krever bevissthet rundt mange mulige feilfaktorer (Befring, 2015, s. 117). Det er vanskelig å si at lik forskningsmetode også hadde ført til samme eller veldig lignende resultat ettersom forskerens egen personlig og tilstedeværelse er en varierende faktor. Eksempelvis kan samhandlingen med informantene og mellommenneskelige faktorer påvirke datainnsamlingen. Derfor vil det å benytte kvalitative semistrukturerte intervju gjøre det vanskelig for studien å vise til høy pålitelighet. På en annen side er intervjuguiden gjennomarbeidet sammen med min veileder, der fokuset har vært på å ha åpne- og ikke ledende spørsmål. Dette gjør ikke studien nødvendigvis mer pålitelig, men åpner opp for at noen selv kan vurdere troverdigheten utfra gjennomføringen som blir beskrevet.

Den konstruktivistiske tilnærmingen er ikke ute etter at en studie kan reproduseres (Creswell & Miller, 2000), og tar avstand fra å bevise pålitelighet og overførbarhet. Selv om målet med denne studien er å bidra til større forståelse for den balkanske kulturen, og om den kan åpne for å forstå andre minoriteter bedre også, ligger ikke fokuset på hvorvidt resultatene kan overføres til andre situasjoner, kontekster og personer/grupper (Kvale & Brinkmann, 2015). Likevel eier studien tykke og rike beskrivende av både deltakerutvalg, metoder og fremgangsmåter, noe som gjør at leseren selv kan vurdere troverdigheten og overførbarheten utfra gjennomføringen som blir beskrevet. I tillegg beskriver denne studien både «member checking» og «peer debriefing» med veileder. Disse er viktigere under andre paradigmer (Creswell & Miller, 2000, s. 126) (se også tabellen overfor, s. 28), men kommer i fokus fordi de er faktorer som sikrer et godt etisk arbeid. På en annen side, kan disse også hjelpe en leseren til å selv kunne vurdere pålitelighet og overførbarhet til sin egen nytte.

4.8 Etiske hensyn og vurderinger

4.8.1 Forskningsetikk

Kvalitativ forskning innebærer at forskeren driver med samfunnsforskning (Larsen, 2017), som betyr at forskningen ofte vil foregå i kontakt med andre mennesker. En forsker står ansvarlig for god ivaretagelse av menneskene vi samhandlet med, som nevnt tidligere, ved å ivareta det sosiale, psykiske og psykososiale i alle forskningssituasjoner (Torp, 2019). Etikk i seg selv kan forstås som prinsipper, regler og retningslinjer som kan vurdere om noe er rett eller galt (Larsen, 2017). Forskningsetikk vil innebære visse normer som er med å sikre at det

vitenskapelige arbeidet er moralsk forsvarlig (Larsen, 2017). Både leseren og forskersamfunnet står fritt til å vurdere de moralske normene og bedømme om denne studien er gjennomført med god forskningsetikk eller ikke. Selv om denne studien har fått godkjenning fra NSD for persondatabehandling (Vedlegg 1), er det mye som må gjøres for å opprettholde god etikk i forskningsarbeidet.

Både Thagaard (2018) og Kvale & Brinkmann (2015) trekker frem tre etiske grunnprinsipper for god oppnåelse av forskningsetikk. Thagaard (2018) betegner dem for informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjektet. Kvale & Brinkmann (2015) betegner dem for fritt og informert samtykke, konfidensialitet og konsekvens av deltakelse. Disse tre etiske grunnprinsippene står godt beskrevet i De nasjonale forskningsetiske komiteene (NESH), i deres 5. utgave av forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH, 2021). Jeg skal videre i dette kapitlet vise til hvordan jeg har tatt hensyn til disse i denne studien.

4.8.2 Fritt og informert samtykke

NESH (2021) betegner «Fritt og informert samtykke» med ordene «Samtykke til å delta i forskning». Når man innhenter samtykket til deltakelse, skal det forskningsetiske samtykket være *frivillig*, *informert* og *utvetydig*, og det bør være *dokumenterbart* (2021, s. 18).

Frivillighet innebærer at frivilligheten er gitt uten ytre press eller begrensninger av valgfrihet. Press gjennom løfter om belønning, gjentatte henvendelser til personer eller ved å gi uttrykk for negative konsekvenser ved manglende deltakelse. Forskere skal sørge for at frivillighet også betyr at informanter har rett til å avbryte sin deltakelse, uten å måtte begrunne eller uten at dette får negative konsekvenser, så lenge dette fortsatt er praktisk mulig (2021, s. 18).

Informert samtykke betyr at det er gitt tilstrekkelig og forståelig informasjon om hva det innebærer å delta i forskningen (2021, s. 19). Informantene skal kunne forstå hvorfor akkurat de blir spurt om deltakelse, hvilken informasjon som skal samles inn, hvordan de skal bli brukt, hvem skal bruke de, og til hvilke formål de skal brukes til. Vilklårene for konfidensialitet og anonymisering skal også presiseres. I tillegg bør informasjonen være tilpasset deltakernes alder og bakgrunn, og formidles på en måte som deltakerne forstår (s. 19). At samtykket er *utvetydig* betyr at deltakerne aktivt og entydig gir uttrykk for at de ønsker å delta i forskningen (NESH, 2021, s. 19). Avslutningsvis bør samtykket være *dokumenterbart* for å tydeliggjøre forskerens ansvar og for å sikre deltakernes rettigheter, der samtykkeerklæring trekkes frem som den mest ideelle måten å gjøre det på. Det er viktig at

forskeren vurderes fortløpende om det er behov for å oppdatere eller justere samtykket, og aktivt ivareta deltakerne og søke bekreftelser om at alt er greit under forskningsprosessene (NESH, 2021, s. 19).

Denne studien har kontaktet informanter gjennom snøballmetoden, der jeg brukte min families- og mine allerede kjente nettverksrelasjoner til å kontakte potensielle informanter. De første kontaktene ble informert om denne studien, og gitt betenkningstid uten fastsatt frist til å kunne melde tilbake til meg. På motsatt side kan det være vanskelig å si hvor frivillig deltakelsen til informantene som jeg videre kom i kontakt med ved hjelp av de første informantene. Derfor ble fremgangsmåten lik med dem også, fortelle om prosjektet og gi dem fri betenkningstid slik at de heller kommer til meg enn at jeg gjentatte ganger tar kontakt for å få svar, og dermed skaper press for å deltakelse. Derimot er det vanskelig å vite hvordan kontakten mellom informantene som har gitt meg tips om informanter har vært, og om de har sagt noe seg imellom som kan ha ført til press for dem til å delta i studien.

De som meldte seg frivillig til å delta fikk deretter tilsendt et informert samtykke (Vedlegg 2), som dekket all informasjon NESH mente var nødvendig i denne typen samtykke (2021, s. 19). Denne samtykkeerklæringen ble skrevet ut og tatt med til alle intervju, der vi hadde felles gjennomgang slik at ingenting skal være utvetydig for informantene. Jeg var spesielt opptatt av ivaretagelse av dem, som skjedde gjennom jevnlig bekreftelser både før, under og etter intervjuene, der jeg ønsket å få bekreftelser på at alt føltes riktig, og at intervjuene kunne fortsette. Også i etterkant av intervjuene har jeg fått bekreftelser på dette gjennom bruk av sitatsjekk.

4.8.3 Konfidensialitet

I denne studien har informantene og jeg blitt enige om anonymitet og konfidensiell behandling av informasjonen. Når dette er lovet, skal jeg som forsker sørge for at enkeltindivider ikke skal kunne identifiseres i forskningen og formidlingen (NESH, 2021, s. 22). Informasjonen som er konfidensiell skal behandles fortrolig og ikke formidles videre på måter som går ut over avtalen som er signert (2021, s. 23).

Datamaterialet vil naturligvis inneholde sensitiv informasjon, og jeg gjorde mitt ytterligste for å anonymisere denne. Informantene ble gitt fiktive navn i A-B-C-rekkefølgen. I tillegg har jeg i selve presenteringen av funn heller skrevet sent i 20-årene eller 30-årene istedenfor å oppgi nøyaktig alder. Etter enighet med informantene er det kun veilederen min og meg som har tilgangen til det transkriberte materialet også. Når det anonymiserte transkriberte materialet

var utarbeidet ble det sendt til tilbake til informantene for sitatsjekk, slik at de selv skal godkjenne både hvordan de har blitt oppfattet og anonymiseringen av dem.

Konfidensialiteten ble ellers sikret ved at oppbevaringen av datamaterialet har vært lagret bak både passord og kode på privattelefon og PC, dette etter tillatelse av UiB og godkjenning for prosjektet av NSD (Vedlegg 3 og Vedlegg 1). Lydopptakene og datamaterialet oppbevares dermed helt frem til avslutning av prosjektet, etter avtalen i samtykkeerklæringen (Vedlegg 2).

4.8.4 Konsekvens av deltakelse

NESH (2021) betegner «Konsekvens av deltakelse» med ordene «Risiko for skade og belastning». Som forsker er jeg ansvarlig for å unngå at deltakerne blir utsatt for skade og urimelig belastning som følge av forskningen (NESH, 2021, s. 27). Det utdypes videre at forskningen ikke bør påføre skade eller utsette deltakerne for andre urimelige fysiske og psykiske belastninger, som eksempelvis re-traumatisering (2021, s. 27). Avslutningsvis blir risikoer knyttet til deltakernes omdømme, integritet og menneskerettighet trukket frem som viktige å ivareta. Det er viktig å unngå at stigmatisering skjer, eller formelle og uformelle straffereaksjoner som følger av deltakelse i denne studien (2021, s. 27). Jo større sannsynlighet for skade og belastning for deltakerne, desto større ansvar påligger hos forsker og forskningsinstitusjonen for å legge til rette for relevant og profesjonell oppfølging av deltakerne (2021, s. 27).

I denne studien har jeg reflektert mye rundt risiko og belastning, både alene og sammen med veilederen min. Det har blitt lagt mye energi i forkant av intervjuene for å betrygge informantene for å ufarliggjøre denne studien og senke deres tankegang og nervøsitet. Spørsmålene i intervjuguiden har også vært et tema mellom veilederen og meg, der fokuset er på bruk av relativt åpne spørsmål, og mest om erfaringer og lite om sensitive opplysninger. Ettersom studien er ute etter erfaringer rundt det å være foreldre, som ikke er et sensitivt tema siden flesteparten blir foreldre i løpet av livet, blir ikke risikoen og belastningen stor nok til innføring av jevnlig oppfølging eller profesjonell hjelp. Derimot har jeg vært i jevnlig kontakt med informantene også i skrivende stund, og hatt positive samhandlinger og oppdateringer med dem. Sitatsjekk-strategien har gjort dem veldig trygge på deres deltakelse og samtlige gleder seg til å lese denne studien og deres bidrag.

På en annen side kan deltakelse i denne studien bidra til mer stigmatisering av minoriteter. Mine funn kan også være med på å skildre et negativt narrativ av innvanderforeldre. Hvordan

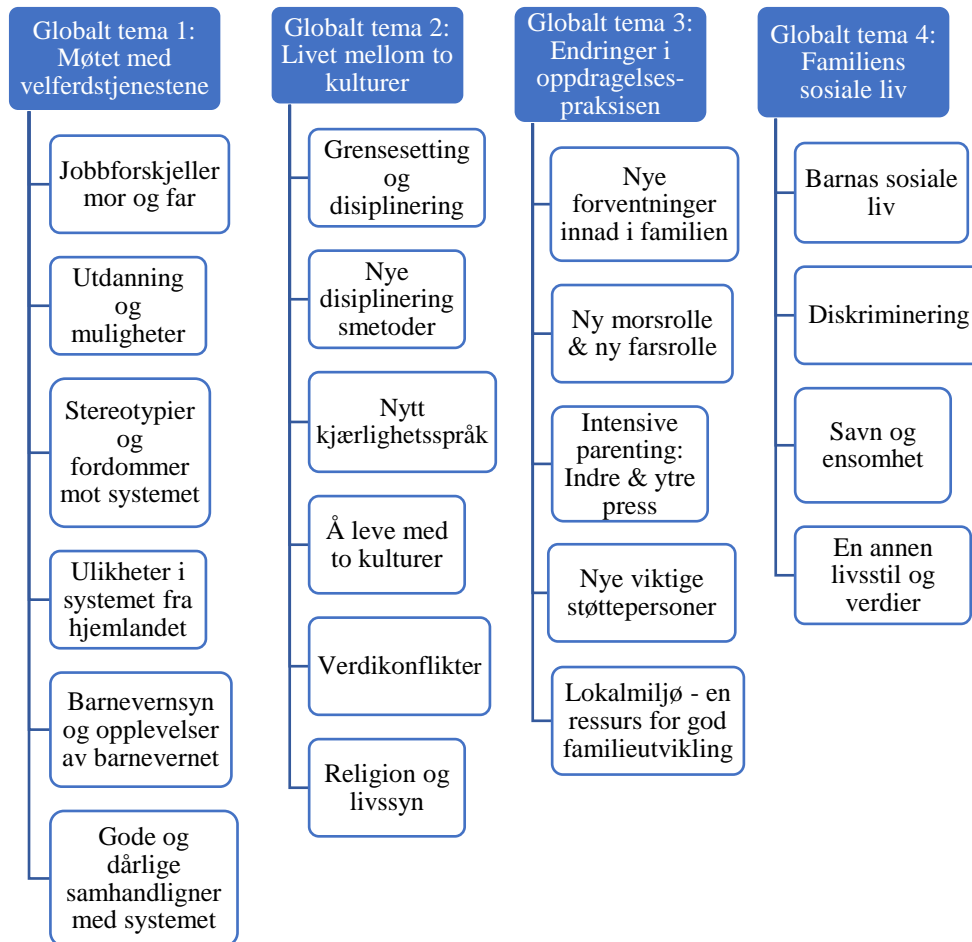
leseren og majoritetsbefolkningen oppfatter disse foreldrene og mine funn er utenfor min kontroll, men jeg har eksempelvis tatt et slikt scenario i betraktning. Derfor har jeg, i tillegg til å være nøytral i min fremstilling, vært i prat med foreldrene om et slikt scenario, og informert om at studien muligens blir publisert på Universitetets nettsider. Foreldrene stilte seg positivt til en eventuell publisering, og så dette som en mulighet til å vise sin stemme til majoriteten.

4.9 Metodiske svakheter

Det kan ofte være vanskelig å se metodiske svakheter i sin egen studie, men det er viktig å være kritisk og reflektert over hva kan ha påvirket forskningen, og som kunne blitt gjort annerledes. I dette tilfellet, ser jeg på min relasjon til noen av informantene som en kritisk påvirkningsfaktor. På en side kan det ha åpnet til mer tillitsfulle samtaler og større tillit hos dem til denne studien. På en annen side kan dette også ha begrenset de samme informantene med tanke på deling av private og sensitive erfaringer i deres familieliv. Spesielt innenfor den balkanske kulturen, er det ikke fremmed for å dele hemmelige og sensitive ting om andre mennesker til sin kjernefamilie. Med tanke på denne sosiale normen, har jeg tatt meg tiden til å forsikre informantene om mine personlige prinsipp, forskningsetiske prinsipp og taushetspliktprinsippet, og at jeg ikke bryter disse. I tillegg har jeg konkludert at min relasjon til de nærmeste informantene verker er for personlig eller geografisk, og heller ikke noe som kunne skape utfordringer for eller mellom oss i fremtiden.

5.0 Funn og analyse

Etter utarbeidingen av analysen er det mulig å vise til fire globale temaer som skiller seg ut i datamaterialet, og som passer problemstillingen i dette prosjektet. Tabellen nedenfor illustrerer de fire globale temaene, og alle de mindre temaene som danner disse.

Selv om noen av de mindre temaene er plasserte under ett globalt tema, fungerer de også som et nettverk som kan strekke seg/passe inn under noen av de andre globale temaene også (Attride-Stirling, 2001). Videre kommer jeg til å introdusere de tre første temaene hver for seg, før siste tema blir en god blanding mellom globalt tema 3 & 4, ettersom disse går noe inn i hverandres nettverk. Noen av undertemaene blir tatt opp i større grad enn andre, som er naturlig ettersom noen temaer eier flere sitater og erfaringer enn andre.

5.1 Globalt tema 1: Møtet med velferdstjenestene

5.1.1 Stereotypier og fordommer mot systemet

Det empiriske materialet viser at de balkanske foreldrene visste mye om Norge allerede før de hadde kommet til landet, gjennom å forhøre seg med andre bekjente som allerede befant seg i Norge. Foreldrene visste mye om både innvandringsprosessene, og hvordan barnehager, skoler og andre familiehjelpetjenester er. Denne informasjonen har vært viktig for mange familier, men har på motsatt side også bidratt til en stereotypisering av de norske velferdstjenestene.

Da informantene blir spurt om hvilken informasjon de har blitt formidlet før ankomst, er det stereotypier og fordommer mot barnehage- og barnevern-relasjonen som skiller seg ut. Som mor Danijela forteller: «... Så ble vi fortalt mye ulikt om både barnehage og skole, men spesielt barnehage da. At man blir ekstremt tett vurdert hvordan man er som forelder og hvordan samspillet er, og at de følger barnets utvikling tett». Flesteparten av foreldrene forteller om opplevelser av å føle seg overvåket og vurdert som foreldre hele tiden. Dette førte til økt tidsbruk til å forberede seg til møtene med barnehageansatte for å kunne gi en positiv presentering av seg selv i alle situasjoner. Mor, Biljana, forteller at de bevisst jobbet med samspillsituasjoner ved henting av sine barn, og med forberedelser som: ikke sende barn skitne til barnehagen, eller med dårlige klær, eller med dårlige matpakker. Mannen hennes, Branislav, hadde samme bekymringer: «Vi var redd for at barnet skulle være skittent eller komme skittent til barnehagen. Og det gjaldt alt fra på kroppen, rundt munnen og i ansiktet, og til klær, det skulle være null flekker forstår du ...». Det er tydelig at uttalelsene preges av noe frykt for barnevernet.

Det å være far til et barnehagebarn som vokser opp i Norge opplevde Branislav som vanskelig: «For da barnet vårt lærte seg å gå, og falt mye og skadet seg her og der kunne jo blåmerket dukke opp, og da var vi redd for å bli misforstått for å mishandle barnet». Denne følelsen av frykt satt godt i både barnehage- og skoleforløpet, og Branislav følte på et forklaringsbehov overfor menneskene som jobbet med barna hans: «Jeg følte på et forklaringsbehov iblant, bare for å avklare og bekrefte til andre at: slapp av, vi har det bra og ingenting dumt skjer her, vær så snill ikke mistenk oss for noe».

Alle informantene i dette prosjektet kommer fra små plasser i Balkan der samfunnet kan kategoriseres som et jordbruksamfunn. Her er fedrene familiens inntektskilde, mens mødrene er hjemmeværende og bruker tid på jordbruk og hushold. Dette dreper også behovet for

barnehager i slike samfunn, noe som gjør en overgang til et vestlig samfunn enda mer sårbart og uforutsigbart for dem.

5.1.2 Norske hjelpetjenester er tettere på befolkningen

Da foreldrene blir spurt om forskjellene mellom deres hjemlige system og systemet her i Norge, trekker flesteparten frem at deres hjemlige system «ligger mer på avstand». Flere opplever det norske systemet som mer aktivt og tettere påkoblet befolkningen. Moren Celina beskriver hele sitt hjemlige system som mer på avstand, både gjennom å ikke trenge barnehager, og at skoler ikke har så tett oppfølging av barn eller så mange ulike yrkesgrupper som jobber sammen om det. Foreldrene selv har heller ikke ansvar for å være med på like mange foreldremøter, årsmøter eller lignende, som de gjør her i Norge. Celina opplevde å måtte forholde seg til mye mer her i Norge enn i hjemlandet. Hun påpeker at menneskene i Balkan har mindre behov for systemet i sitt hjemland, og er mindre tilknyttet til- og avhengig av det.

Foreldrene kunne også fortelle om et barnevern som er mer på avstand i deres hjemland. Disse familiene har kun hørt smått om barnevernet i sine hjemland, men aldri vært involvert selv. Flere beskrev denne sektoren som relativt liten, og at det skal mye mer til for å bli involvert i barnevernet der. Branislav uttrykker tillit til barnevernet i sitt hjemland selv uten noen opplevelser, men beskriver dem som mer rolige og tålmodige utfra historier han har hørt. Han sier: «Vi har ikke opplevd barnevern i vårt hjemland, men hørt noen historier, og de hjelper, men de er kanskje mer i bakgrunnen og lar prosessen og tiden gjøre jobben litt».

På motsatt side beskriver Aleksandar barnevernet i Norge som mer aktivt: «Barnevernet er mye mer på her også, det kreves raske endringer». Branislav reflekterer at et aktivt barnevern som er tettere på befolkningen kan gjøre at befolkningen lærer mer om systemet og dermed også aksepterer mer: «Men folk har vel mer aksept for barnevernet her i Norge, og skjønner kanskje mer av hvordan barnevernet jobber da, det virker sånn for oss, at menneskene her er mer tett på sånne ting». Branislav er likevel overrasket over hvor mye tillit den generelle befolkningen har til barnevernet, og hvor lite flaut det virker for nordmenn å uheldigvis være involvert i barnevernet.

Flere andre av foreldrene ble også overrasket og mer redd av hvor tett relasjon nordmenn hadde til systemet og til barnevernet, som moren Biljana forteller: «Vi har jo hørt at hvem som helst kan sende bekymringsmeldinger sant. Både de som jobber med våre barn, men også venner og helt til naboer, og at man ofte kunne være anonym når man sender også». Noen av

foreldrene mener også at denne gode tilliten gjør at barnevernet i Norge får muligheten til å ha mye bedre kontroll enn barnevernet i hjemlandet deres klarer: «De tar jo alt på alvor de også, men de kontrollerer mindre på daglig basis enn alle gjør i Norge».

5.1.3 Stempelet til barnevernet: stridslystent, direkte og kontrollerende

Datamaterialet viser at foreldrene ofte bruker ordet kontroll/kontrollere/kontrollerende i sammenheng med barnevernet i Norge. En annen far, Emilijan, forteller at barnevernet er et stort samtaleemne i det balkanske miljøet, og at mange familier får vite på forhånd at barnevernet i Norge er veldig direkte med lite rom for dialog: «Det du gjør er feil, dette er ikke lov og derfor tar vi ungene dine nå og alt eskalerer, og barna blir stresset og sitter igjen som noen spørsmålstejn». Mange av foreldrene uttrykte at informasjon om barnevernet var noe av det første og viktigste de ville ha før de bestemte seg for hvor flukten skulle ende.

Informantene i dette prosjektet opplevde å føle seg overvåket ganske langt ut i deres opphold i Norge, men flere av dem opplevde også å endre synet og innstillingen sin mot barnevernet. Nøkkelen til dette har ofte vært kollegaer eller andre venner i nettverket, som Danijela forteller: «Vi ble litt kjent med både hjelpesystemet og barnevernet, og vi fikk høre litt om kollegaenes opplevelser, og noe av synet vårt forandret seg. Så det ble mye mer stressfritt enn vi trodde det skulle bli på forhånd». Selv da flere av familiene ble noe mer kjente og aksepterende overfor barnevernet, etterspurte flere et barnevern som er mer rolige under vanskelige tilstander, og som gjør mindre paniske inngrep inn i familier. To av familiene hadde også erfaring av å møte på ansatte i barnehage fra Balkan, noe som spilte positivt for økning av tillit til systemet, spesielt barnehage-barnevern-relasjonen og forståelsen av hvordan det norske barnevernet er.

5.1.4 Yngre og uerfarne foreldre: større aksept for barnevernet

To av fem familier i denne studien har erfaringer med å møte det norske barnevernet. Biljana og Branislav som kom som til Norge som unge foreldre med 3-4 års foreldreerfaring fra hjemlandet, og Elma og Emilijan som kom til Norge som eldre foreldre med over 12 års erfaring som foreldre fra sitt hjemland.

Datamaterialet viser til interessante forskjeller i deres holdninger som foreldre, og i deres holdninger mot det norske barnevernet. Biljana og Branislav oppsøkte barnevernet på egenhånd i forbindelse med fødsel av deres nye barn i Norge, Biljana forteller: «Vi hadde for mye på oss selv allerede, og vi visste lite både om fødselsmuligheter og tilrettelegging, vaksineringer og flere andre hjelpetjenester for både meg og for barnet i etterkant». Likevel

var familien redde for at barnevernet skulle stemple dem som dårlige foreldre og dermed følge med på dem i hele forløpet etter dette.

Selv om de var unge og uvitende, kunne de fortelle om uenigheter rundt denne avgjørelsen, der moren oppsøkte hjelp noe mer på egenhånd, noe som fikk mannen til å reagere litt. De var spesielt redde for at de kom til å bli stemplet som dårlige og uerfarne, og dermed også ligge i systemet og bli fulgt med tett av barnevernet. Dette ødela noe av stemningen og dynamikken i starten, men begge foreldrene var veldig fornøyde med hvordan dette utspilte seg til slutt.

I intervjuene med Elma og Emilijan var det tydelig at foreldrene besatt mye erfaring og lite usikkerhet som foreldre, i tillegg til at de besatt en mer fiendtlig holdning mot barnevernet. De kjente til flere venner med barnevernerfaringer, og bygget dermed også opp frykten for barnevernet. Familien ble derimot involvert med barnevernet etter anonyme bekymringsmeldinger, men Emilijan kunne fortelle om en fantastisk gruppe mennesker som møtte familien: «Det var mye rot i starten, den relasjonen var vanskelig å få pga. mye mistillit, fra begge sider, men ingen forhastede beslutninger ble tatt heldigvis. De som jobbet med oss, gjorde et grep jeg synes var genialt i etterkant». Emilijan beskrev at oppfatningen var barnevernet var mer «det der gjør du feil, dette er ikke lov og derfor tar vi ungene dine nå». Den faktiske opplevelsen ble slik: «De vi møtte tok det rolig, veldig sånn kontrollert rolig ... De hadde noen samtaler med oss, og de hadde noen samtaler bare med barna ... men da vi fikk se hvordan samtalene med barna gikk, startet vi sakte å gi dem tillit». Familien kunne se mer av hvordan barnevernet opererte, og det brøt med synet de hadde: «Det var ikke sånn: foreldrene dine er dårlige, dere skal bo hit og dit, det var mer å forklare grundig hva som skjer og hvorfor det skjer».

Elma og Emilijan var positivt overrasket over tilnærmingen og tålmodigheten barnevernet viste i håndtering av deres sak, selv om dette handlet om fysisk disiplinering, der familien visste hvor vanskelig dette er sett i norske øyne: «De prøvde å jobbe for at barna skulle forstå situasjonen til oss som foreldre, og de jobbet på oss som foreldre til å forstå situasjonen til barna. Det var ikke bare sånn at de ville ta grep og gjøre oss til bedre foreldre med visse tiltak, men de var også opptatt av å jobbe på begge sider, sånn at kommunikasjonen barna hadde ovenfor oss også ble bedre, og ikke bare at vi (som foreldre) lærte å kommunisere med dem på en bedre måte».

5.1.5 Fysisk disiplinering: en vanskelig avhengighet

Flere av foreldre beskriver fysisk disiplinering som en vanskelig avhengighet, og som noe kulturelt implementert i foreldrenes oppdragelsesstil. Aleksander mener at hans foreldrestil og bruk av fysisk disiplinering skyldes kulturen hans voks opp i, og sammenligner kultur med avhengighet: «Kultur er litt som narkotika, du vet det ikke er god tatt eller passer inn der du er, men du gjør det av automatikk likevel, det er vanskelig å fjerne avhengigheten på en rask måte. Det krever hjelp og tid, mens det også kreves rask progresjon av deg eller så mister du det du er glad i da tenker jeg».

Dette sitatet illustrer noe som flere av informantene opplever som vanskelig; å gjøre endringene som kreves av dem på veldig kort tid. Celina, en relativt ung mor, sier: «Det har jo hendt at når ting oppheter seg litt iblant at man på instinkt får tanken om å slenge en liten ris», dette til tross til at hun påpeker at hun ikke har praktisert dette i sitt hjemland tidligere og ikke burde ha slike reaksjoner. Cristian, mannen til Celina, påpeker også at barna deres var så unge i hjemlandet at de aldri etablerte dette som varig praksis, men: «Noen ganger så skjedde det av instinkt».

Moren Danijela uttrykker også vansker med å vende seg bort fra denne stilen, og påpeker: «I Balkan har kun 3-4 land i senere tid gjort dette ulovlig om jeg ikke tar feil, så det er fortsatt over 50% av land der dette er lov». Hun søker etter større forståelse for hvor normalt dette er i visse kulturer, og dermed hvor unormalt det er å plutselig bli angrepet for dette i overgang til andre kulturer.

5.1.6 Tempo som et nøkkelord

Datamaterialet viser at flere foreldre søker etter lettere reaksjoner mot det som norske barnevernet oppfatter som problematisk. Flere ønsker at norsk barnevern skal kunne være mer rolige og ta mindre paniske avgjørelser, faren Dragan reflekterer slik:

«La oss si at de oppdager fysisk avstraffelse hos noen og at denne har pågått i 5-6 år, og de angriper dette med full styrke og splitter hele familien, istedenfor å eventuelt kunne gjøre dem kjent og angripe dette gradvis på en måte som kan gi en familie en rimelig mulighet til å gjøre gode endringer. De få ekstra dagene eller 1-2mnd ekstra hadde ikke gjort noe ekstra skade dersom dette har pågått i 5-6 år allerede. Det er ofte en vant situasjon for foreldre og barn, men den hastede splittelser og knallhard intervensjon skaper mye mer stress og uvitenhet for alle, og kan diskuteres til at den ødelegger enda mer. Jeg ville ha mer balkansk tankegang i akkurat denne typen situasjoner, der du kommer inn og forteller informasjonen og saken,

legger til rette for tilbud og hjelp, og evaluerer dette med grei avstand, og faktisk gir tid til at noe sånt kan forandre seg».

Videre viser Dragan forståelse for at det er lovpålagte grunner som styrer hvordan intervensjoner skjer, og hvor alvorlig saker blir vurdert. Dragan sin familie har ikke vært involvert i barnevernet i Norge, men hans refleksjon gjenspeiler situasjonen som de mer erfarne foreldrene Elma og Emilijan opplevde. For selv med fysisk disiplinering i bildet opptrådte barnevernet med tålmodighet og forståelse, som Emilijan forteller: «De prøvde å få oss til å forstå hva barna tenker når vi driver med fysisk avstraffelse og hvordan barn forstår denne når de ser det i sammenhengen til andre barns disiplinering». Suksessoppskriften var også det som Emilijan sier videre: «Og de prøvde å få barna til å forstå hva vi tenker i slike situasjoner og hvorfor det er akkurat denne disiplineringen som kommer frem eller at det er akkurat disse emosjonene og reaksjonene som blir trigget i oss».

5.2 Globalt tema 2: Livet mellom to kulturer

5.2.1 Kulturelle endringer og tilpasninger i foreldrepraksis

Gjennomgående i intervjuene forteller foreldrene om opplevelsene av å måtte gjøre kulturelle endringer og tilpasninger i deres praksis. Flere opplevde at barna deres gjenspeilet seg i norsk ungdom og ble mer opprørske mot den balkanske oppdragelsesstilen, og mot grensesettingen og disiplineringen. Foreldrene opplevde barna som mindre lydige og mindre respektfulle ovenfor deres meninger. De kunne forstå at barn i Norge har et privilegiet til å kunne være barn mye lenger, føle friheten mye lenger, og ha mye mer medbestemmelse. Litt motsatt med tanke på hvordan deres oppvekst var, noe som også gjorde at flere opplevde barna sine som utakknemlige med tanke på disse endringene i deres atferd.

Foreldrene opplevde at barna startet å bli opprørske og å tøyne grensene, grenser som de tidligere ikke hadde problemer med å akseptere. Dette førte til at foreldrene fikk utfordringer rundt grensesetting og disiplinering, men også at de startet å gi etter i ulike situasjoner: «Hvor skal vi sette grensene, og hvor setter de norske foreldrene grensene for dine barn? Og forteller ungene mine meg sannheten når de sier at moren til han eller hun har gitt dem lov, og krever derfor lov selv». Flere av foreldrene merket også at barna deres tålte mindre kritikk og kjeft enn tidligere, dermed påvirket det også foreldrene i grensesettingssituasjoner: «Jeg har merket at grensesettingen min måtte bli litt mindre hard enn tidligere, og måten jeg uttrykket hvor grensene ligger måtte gjøres på en mer skånsom måte da». Noen av foreldrene uttrykte også at de startet med å løse protestene til barna med å gradvis godta dem, kun for å unngå å tiltrekke

til seg mye negativitet og eventuelt oppmerksomhet. Datamaterialet viser også til at barna som opplevde å vokse opp i Balkan skapte mer konflikter og hodebry for foreldrene enn barna som fikk hele eller større deler av oppveksten i Norge.

Mange av foreldrene opplevde vansker med å bygge opp ferdigheter og strategier for grensesetting og disiplinering, Danijela beskriver dette slik: «Vanskelig dersom man kun har håndtert konsekvenser med fysisk avstraffelse tidligere, for det er vanskelig å måle nå hva som er straff nok for at barnet faktisk skal forstå konsekvensene av en feil og faktisk lære av dette». I tillegg kunne de allerede oppbygde foreldreinstinktene ofte snike seg gjennom, som Dragan beskriver: «Dermed kunne det skje at fysisk disiplinering likevel skjedde, ikke bevisst, men det koker over og instinktene kunne komme i forkjøpet dessverre». Eller som Cristian opplevde dette: «Jeg lærte meg aldri å beholde det, og det følte feil, veldig feil. Men noen ganger så skjedde det av instinkt i Norge».

Når foreldrene blir spurt hvilke nye strategier de har utviklet er det interessant at flere nevner en og samme strategi; det å forklare konsekvensene for sine barn. Både familien til Danijela og familien til Elma utviklet dette som strategi. Ved å enten forklare konsekvensene, eller i verre situasjoner med å true med konsekvenser fungerte godt for dem som foreldre.

5.2.2 Nytt kjærlighetsspråk

Det er en helt annen måte å være foreldre på i Norge, noe som også gir en helt annen måte å vise kjærlighet på til sine barn, som Dragan reflekterer: «I balkanske land er kjærlighet ofte å være der, det er nok. Å sette mat på bordet, å lære bort noe praktisk og andre kule ferdigheter, å kjøpe ting de trenger i hverdagen, det er kjærlighet. Å kjøpe ting barn trenger i hverdagen i Norge er ikke kjærlighet, det er et krav. Og det samme gjelder å sette mat på bordet, og å lære barn nye ting konstant, det er mer krav». Foreldrene opplever det norske kjærlighetsspråket som både mer verbalt og kroppslig. Man gir klemmer, sier at man er glad i barna, snakker mer åpent med barna om både egne og deres utfordringer, og man er mer opptatt av å forstå dem, Dragan uttrykker: «I Norge skal vi forstå barna, mens i Balkan er det nødvendig at barn forstår oss». Dragan påpeker videre at den erfarnes mening veier mest i Balkan, og ikke mindre eller ca. likestilt som det er her i Norge.

Mange trekker også frem språk som et verktøy til å vise forskjellene mellom Norge og deres hjemland, Emilijan sier blant annet: «Også er vi ikke helt sånn kjærlig i språket vårt overfor barn, for kjærlighet er mer hard, beskyttende og læringsorientert». Han opplever også at det norske språket har mange ulike måter å fortelle at noen betyr noe spesielt, men uten å være

supersentimental om det. Dragan på sin side påpeker at hans hjemland mangler ord for å kunne uttrykke visse ting: «Man sier glad i deg til sine barn i Norge, og vi har ikke direkte ord for det i vårt språk. Eller elsker deg ikke sant, vi har kun elsker deg, og ikke glad i deg».

Mange av foreldrene uttrykker at de i sin egen barndom aldri følte seg uelsket, selv om de ikke fikk den verbale kjærligheten og verbale bekreftelser. Eksempelvis uttrykker Cristian: «Jeg visste hele tiden at jeg var elsket og følte meg ikke uelsket, men det var hard kjærlighet eller nesten stille kjærlighet, begge deler egentlig, både hard og stille». Foreldrenes opplevelse av Norge er også at foreldrene automatisk får tildelt en aktiv rolle som foreldre, noe som gjør at de må bidra mye i barnas liv, mye mer enn i deres hjemland. Flere betegnet disse bidragene som det nye kjærlighetsspråket også, å vise at man bryr seg om barna sine gjennom handlinger. Som å kjøre barn til skolen og aktiviteter, eller sentrum og venner. Flere av foreldrene reflekterer tilbake på hvor mye tid og engasjement de har lagt i dette for sine barn, og uttrykker at dette er deres nye måte å vise kjærlighet på til sine barn; være engasjerte, vise oppmerksomhet og være der til å følge opp sine barn i deres diverse interesser.

5.2.3 Å være foreldre mellom to kulturer

Flere av foreldrene opplevde at akkurat disse endringene også kunne få mye kritikk fra deres familiemedlemmer i hjemlandet fordi barna fikk for mye tilrettelagt her i Norge. Ettersom de fleste holdt jevnlig kontakt med familien i hjemlandet, var de også flinke til å dele om hendelser. Dette kunne derimot oppleves som vanskelig dersom man måtte fortelle om noe som gjør litt skam på hele familien. Denne kontakten gjorde at foreldrene også opplevde å få påvirkning fra hjemlandet, Emilijan forteller om hyppig kontakt: «Det gjorde jo at man diskuterer mye, snakker om hvordan det går og hva som skjer, og da får man gjerne høre det dersom man sier at man har gitt slipp på noe kulturelt». Emilijan sin kone, Elma, forteller at foreldrene deres ikke var helt enige i hvordan de oppdrog sine barn i Norge: «Hvordan vi som foreldre skulle fortsette å oppdra dem, de var ikke helt åpne for at barna skal få så mye medbestemmelse i så ung alder som de gjør her i Norge, de ville drøye litt der». Noen snakket også om småkonflikter med sine familier i hjemlandet, som Celina som kom i småkonflikter og uenigheter med sin svigermor: «Litt småkonflikter da, sånn jeg var flink til å snakke med min svigermor og fortalte henne hva vi lærte og hvordan det annerledes for barn her, og hun likte mye, men var uenig i mye også».

Elma opplevde at informasjonsdelingen også gikk andre veien, og at hun opplevde å bli påvirket av dette i sitt liv i Norge: «For man hører om mye støy, kriminalitet, skytinger på

åpen gate og mye annet sånt ... Det er sånn at man vil høre hva som skjer, men det som skjer påvirker deg til daglig her, så det er best å ikke vite for mye». Noen få av foreldrene opplevde også bekymrede familiemedlemmer i hjemlandet, og valgte derfor å dele mindre og mindre med tiden, som Elma sier her: «Så det var best å ikke fortelle så mye, heller lyve litt om hvordan det er og at ting går bedre enn de gjør». Datamaterialet viser at dette har blitt helt vanlig med tiden, der foreldrene blir mer reflekterte rundt hva de skal dele og ikke, og hva som skal påvirke dem og ikke, som Celina sier at hun og mannen hennes gjorde: «Jeg hørte hva som hun prøvde å formidle til meg, men meg og mannen min ble enige om at vi ikke skulle la hun påvirke dette, det var viktigere det som skjedde her».

Noen snakket også med venner fra Balkan, og de kunne få samme reaksjoner, at de blir overrasket over hvordan deres nye liv er og de kunne få kommentarer på de nye rollene og på livsstilen. Flere uttrykket derfor at de søkte mer og mer til bekjente balkanske familier i lignende situasjoner i Norge: «Jevnlige forhøre meg med de jeg kjente som også flyktet i ca. samme tid som oss, siden dette betydde at de sannsynligvis gikk gjennom akkurat de samme prosessene». Det var viktigere å få støtte enn kritikk i disse sårbare periodene. Elma og Emilijan tok også et steg videre, og valgte å flytte til en større by i håp om å klare seg bedre med et balkansk miljø rundt seg. Opplevelsen viste seg å være vanskelig, og resulterte i flytting til et nytt sted bare noen år etter, der det heldigvis gikk mye bedre. Emilijan reflekterer slik om denne opplevelsen:

«Dersom jeg gir uttrykk for, viser med handlinger, forstår og implementerer gode norske verdier, vil kanskje norske akseptere og se på deg som norsk eller mer norsk enn andre utenlandske familier». Han reflekterer at dette kan skape motstand fra utenlandske familier og venner som ikke oppnår samme følelse av integrering: «Men det er viktig å poengtere at dette går begge veier ... Når man bosetter seg sånn og integreringen skjer på denne måten, har det motsatt effekt, vi velger våre egne kan du si, fra hjemlandet, og bare der velger vi selv å ikke være norske på en indirekte måte, så dette fungerer begge veier». Han avslutter med: «Jeg tror sånne utenlandske felles samlingsmiljøer er veldig ødeleggende for integreringsfølelsen fordi man vokser opp i litt vi mot dem mentalitet».

Foreldrene kunne også fortelle om vanskeligheter med bare det å være foreldre med en annen kulturell bakgrunn. De hadde blant annet forventninger til at barna skulle kle seg respektabelt og handle respektabelt, noe som derimot noen ganger gikk i strid med deres forventninger. Som Celina reflekterer angående datterens klesstil: «Disse standardene ble jo i grunn satt av vennegjengen hun var i, og skolen hadde merket det, men ikke sett på det som noe problem,

fordi sånne klær blir jo solgt for dem og for alderen demmes i butikken liksom». Dette gjaldt også i stor grad oppførsel, foreldrene opplevde barna ofte oppførte seg akkurat som deres venner. Flere fryktet at barna skulle gjøre dumme ting, og gjøre dem flau og sette skam på deres familie, både i forhold til norske venner og familien i hjemlandet.

Avslutningsvis opplevde flesteparten av familiene vansker med tanke på hvor mye norske og hvor mye utenlandske de skulle være. Flere uttrykket opplevelser av vanskelige personlige valg rundt bevaring av gamle tradisjoner og verdier, og implementering av nye. Det var press om å bevare gamle tradisjoner fra ene siden, og press om å gi slipp på det gamle og lage rom til det mer norske fra den andre siden. Her viser også datamaterialet at de foreldrene som kom til Norge som yngre har opplevd mindre vansker rundt dette enn de som kom til Norge som eldre og mer erfarne foreldre. Med tiden voks det frem en følelse hos flere av familiene at de følte seg utenlandske i begge sammenhenger, som Danijela forklarer: «Man er på en måte utenlandsk i begge land, utenlandsk i Norge fordi vi er annerledes, og utenlandsk i hjemlandet fordi vi har endret på mye ved oss selv som gjør at vi ikke er lenger lik befolkningen der heller».

5.3 Globalt tema 3: Endringer i oppdragelsespraksis

5.3.1 Intensive parenting

Foreldrene gir uttrykk for at de følte trygghet og aksept til å kunne beholde enkelte hjemlige verdier og tradisjoner uten press, men kunne derimot fortelle om at deres foreldrerolle alltid har blitt satt under press, både bevisst og ubevisst. Foreldrene blir etter hvert introdusert til begrepet intensive parenting, og forteller at de har opplevd denne typen press på to ulike måter:

1. Ytre press mot foreldrene og familien
2. Indre press mot foreldrene, fra barna og deres nye krav om endring av foreldrepraksis

5.3.2 En annen livsstil og verdier – skaper strid og forventninger

Flesteparten av foreldrene beskrev en skrytekultur og en jakt på et luksuriøst liv, noe som ikke reflekterer foreldrenes verdier fra hjemlandet, som Cristian sin opplevelse her: «Jeg opplevde å se mine kollegaer fra jobben reise hit og dit på ferier og snakke om det, kjøpe dyrere biler, klokker, smykker og andre sånne ting man skryter over. Jeg har aldri vært sånn». Foreldrene opplevde det som vanskeligst at barna deres plukket opp denne kulturen gjennom sine venner, som gjorde at foreldrene ble dratt inn i deler av denne kulturen. Blant annet moren Celina som

sier at hun ikke tror at familien hennes hadde reist på så mange sommerferier dersom dette ikke var kulturen for nordmenn, og at de gjorde dette mer for at barna skulle kunne si mer og fortelle om sine ferier på skolen som alle andre barn også. Mange uttrykker en opplevelse av et privilegert samfunn som konkurrerer om hvem som har det finere.

Dragan snakket også om utfordringer med å leve i et samfunn der man er privilegert og kan ta se råd til mye ulikt: «De skjemmer bort barn i en ung alder, aldri sett lignende før, og selv i vår teknologiske tid burde det ikke være sånn at barn i 5-6 års alderen har smarttelefoner og iPad'er og andre ting». Mange av foreldrene var klare på at mennesker kan gjøre som de vil, men de uttrykket en bekymring om barnas fysiske og psykiske helse siden barn er mye mer inne i hjemmet enn ute, der Dragan igjen påpeker: «I Norge har det vokst til at det er mye gøy inne også, barn vil ha smarttelefoner, Playstation, datamaskiner, TV på rommene og sånne ting, det gir dem en grunn til å være inne mer».

Ellers fortalte også foreldrene om synet sitt på sosiale medier, og hvordan de selv merker at sosiale medier er noe for både store og små her i Norge. Flere trekker frem et negativt syn på sosiale medier med tanke på deling av familielivet og personlige saker. Mange merket også sine eldre venner og kollegaer bruker sosiale medier, men påpeker at de selv ikke benytter seg av dette fordi de ser mer verdi i å holde seg oppdatert på venner gjennom prat i virkeligheten. Denne skrytekulturen blir også trukket frem for sosiale medier, og at det har opplevdes som unaturlig for flere av foreldrene å innta en sånn rolle på sosiale medier selv.

5.3.3 Ytre press mot foreldrene og familien

Foreldrene mente at dette opplevde «skrytesamfunnet» satte ubevisst press på at de måtte investere mer av fritiden sin med barna enn de forventet. Flere beskriver at den aktive livsstilen til nordmenn gjør at det er gjerne dette de ønsker å fortelle om, hva de har gjort på fritiden og i helgene. Foreldrene gir uttrykk for at dette er godt ment av nordmenn fordi de vil snakke om noe interessant i sitt liv. Samtidig bekrefter flere at de selv har følt på presset til å måtte gjøre mer på fritiden for å selv kunne fortelle om dette. Emilijan beskriver også en annen type form for ubevisst press fra nordmenn, gjennom å bruke anbefalinger: «For når ferien er over så blir du kanskje spurt hva du gjorde, eller om du gikk den topturen i påsken som du har blitt anbefalt av en kollega (Ler)». Emilijan sier videre: «Jeg vil ikke si direkte press, litt vanskelig å si. Ingen har sagt jeg må, men folk har gitt meg ideer og anbefalinger». Flesteparten av foreldrene nevner dette i en jobbsammenheng, der dette skjer i prat med kollegaer, som eksempelvis for Emilijan: «Vi kan snakke på jobben om ulike ting ... og

dersom man sier at man har lite planer så kommer andre med tips iblant, og da føler du nesten på et sånt indirekte press». En annen far, Aleksandar, opplevde blant annet at kollegaene ble sjokkerte da det kom frem at han ikke har vært på en fjelltopp i bygden: «Så blir de sjokkert eller overrasket. Da tenker jeg det er nesten som om du forventer at jeg skal gjøre det ikke sant, og da er sjansen for at det skjer større selvfølgelig».

Flesteparten av foreldrene opplevde også presset på en mer direkte/bevisst måte. Som Anastasija sin opplevelse: «Vi ble spurt om å gjøre det av noen av lærerne faktisk ... Spurte om hvor mye vi har stått på ski i fritiden med barna». Eller som mannen hennes Aleksandar også opplevde: «Ellers kanskje følte jeg meg noe presset til å bruke fritiden min til ting da. Ofte blitt spurt om hvorfor vi ikke lærer barna våre til å bli bedre på ski eller til å svømme eksempel». Utfallet viser at både Anastasija og Aleksandar har følt på presset nok til å faktisk følge det opp, som Aleksandar bekrefter: «Så vi har jo hatt noen turer i svømmehallen og trent med dem og litt lek osv.».

Datamaterialet viser også til økonomi som en stor utfordring i oppdragelsen av deres barn. Flere av foreldrene påpeker at nordmenn bruker ekstremt mye penger i barneoppdragelsen også, og at de ofte er på jakt etter noe større og bedre hver gang. Flere påpeker at nordmenn gjerne benytter seg mye av lokale attraksjoner som koster penger istedenfor å velge andre som ikke koster penger, og at dette henger sammen med å denne skrytekulturen foreldrene mener at de opplever, med å kunne snakke om det og å legge det ut på sosiale medier. Andre foreldre har også opplevd press fra idrettslag og trenere, som eksempelvis har etterspurt at barna skal få oppdaterte topputstyr jevnlig, og større foreldreengasjement rundt barna og rundt idrettslaget. Noen foreldre har blant annet blitt bedt av trenere fra idrettslaget om å hjelpe barna til ekstra egentrening på fritiden. Mye vil ha mer, som Anastasija opplevde: «Vi måtte gjerne også betale ekstra penger for at idrettslaget ønsket at alle barn skulle ha samme reiseutstyr og treningsutstyr. Jeg skjønner poenget, laget, samholdet og sånt som de ønsker å skape, men ikke alle har råd til dette». Flere av foreldrene satt med opplevelsen at til og med mennesker som har bodd i Norge hele livet også har vansker med å betale for ting som dette.

Noen har også opplevelser med press fra skoletiden til barna, eksempelvis med skidager. Anastasija forteller at de tok seg muligheten til å låne skiutstyr til skidager istedenfor å kjøpe siden de ikke hadde skiinteresse utenfor dette: «Vi brukte å låne ski og utstyr, men lærerne kunne bli tydelig irritert og frustrert for at vi ikke bare valgte å kjøpe egne ski og staver, pluss riktig klær osv.». Enkelte opplevde også at dette presset ble så mye at det førte til at det var mange ting man måtte kunne/gjøre, som Celina uttrykker: «Presset med at du må kjøpe det til

barna, du må på topptur i helgene, du må kjenne til det nordmenn kjenner til her. Du må kunne anbefale ting til dem dersom de spør, og da må du oppleve ting». Danijela opplevde å føle seg dømt bare fordi barna deres ikke hadde noen sportslige interesser: «Det koster så mye, både tid og energi og penger. Alle ting barn skal ha, alt de skal være med på.. Man blir nesten kalt dårlige foreldre om barn ikke er med på noe fysisk aktivitet i regi av idrettsklubbene». Danijela beskrev også redsel for at midlertidige økonomiske svakheter skal få dem til å se ut som dårlige foreldre: «Det holdt ikke å bruke vinterjakke i regn, da skulle man ha regnjakke og regndress for sånne ting, og alt var så spesifikt. Jeg forstår dette da, men ja, om noen ikke kan så er dette en utfordring, og man bli sett dårlig på bare fordi man kanskje ikke har økonomisk råd til dette».

Da flesteparten av foreldrene blir spurt om å trekke paralleller til hvordan foreldreskapet er i deres hjemland, beskriver de fleste barnas uavhengighet fra foreldrene i fritiden, noe som gjør at foreldrene bruker sin fritid utenfor jobben til å hvile. Som Elma uttrykker: «De hviler aldri her, de liker ikke å hvile så mye og de har det ikke i seg, og det er greit, det blir sånn for oss når vi etter hvert vender oss til det». Og dersom foreldre og barna gjør noe sammen på fritiden, beskriver foreldre en kreativ kultur som går ut på å gjøre noe sammen som er spennende, men som ikke koster så mye, der kreativitet verdsettes.

5.3.4 Indre press mot foreldrene – fra barna

Foreldrene opplevde også at denne mer privilegerte livsstilen har gjort at de i flere tilfeller har blitt presset til å kjøpe ting for barna sine selv om det satte dem i større økonomiske utfordringer på daværende tidspunkt. Dette skjedde ofte gjennom at presset kom fra barnas side, siden de ville ha samme gøyete ting som andre barn hadde. Datamaterialet viser at flesteparten av foreldrene opplevde dette presset kort tid etter barna deres så hvordan andre barn hadde det hjemme, og for flere var det overraskende å få motstand fra sine barn. Som Elma og mannen hennes opplevde: «Vi var ikke klare på at det kom til å skje så mye negativt fra deres side mot oss, og kanskje mot hvordan vi gjorde ting. Om vi var sparsomme så fikk vi høre det». Eksempelvis også at barna direkte krevde å få betalt for husarbeid fordi deres venner også får betalt for det. Enkelte av foreldrene opplevde at barna kunne sette dem opp imot hverandre, true med ting dersom de ikke fikk det som de ville, eller at barna kunne bli veldig tause for å vinne over foreldrene med dårlig samvittighet. Datamaterialet viser at flesteparten av foreldrene opplevde dette som vanskelig ettersom de ikke helt visste hvor skadelig det var for barna å føle seg annerledes, og da valgte de ofte å strekke seg etter disse vanskelige kravene, selv om det kunne bety at noen fikk spise mer enn andre fremover.

5.3.5 Lokalmiljø fullt av muligheter og gode støttepersoner

Tross mye opplevd press mot foreldrene fra omgivelsene uttrykker flesteparten av foreldrene hvor viktig lokalmiljøet og visse personer har vært for dem som familie. Mange sitter igjen med gode opplevelser og inntrykk av støttepersonene rundt barna deres: barnehagelærerne, skolelærerne, trenerne og helt til foreldrene til barnas bedre venner. Det finnes visse unntak, men datamaterialet viser at den generelle opplevelsen av disse er veldig god. Enkelte av foreldrene påpeker at disse har kompensert for mangelen av storfamilien deres i Norge, ettersom flere kunne føle seg trygge at barna hadde det bra de timene barna var borte på trening, besøk hos noen eller lignende. De fikk den avlastningen de trengte for å kunne vende seg til dette «kjøret» som foreldre her i Norge. Disse menneskene og akkurat denne delen av lokalmiljøet var også viktig for foreldrene som etter hvert ble flinkere til å engasjere seg, og dermed også utvide sitt nettverk og tilhørighet til noe mer spesifikt: f.eks. et fotballag.

5.4 Globalt tema 3 & 4: Familiens sosiale liv & nye mors- og farsroller

Avslutningsvis i dette kapittelet vil jeg trekke frem noen interessante funn som går på tvers mellom to globale temaer. Da foreldrene ble spurt om hvordan deres foreldreroller har endret seg med tiden reflekterer de først veldig bredt, men kommer frem til to viktige faktorer; deres nye sosiale liv og endringer i deres ansvarsoppgaver i hverdagen.

5.4.1 Savn og ensomhet

Grunnen til at flere holdt jevnlig kontakt med sine familier i hjemlandet har vært på grunn av vanskelige tider, og mangel på tilhørighet og aksept i Norge. Flesteparten av foreldrene uttrykker savn av familien, men flere savner også sosialiseringkulturen fra hjemlanda sine.

Elma maler et bilde av hvordan flere opplevelser forskjellene i sosialiseringkulturene:

«Du aner ikke hvor mye mer sosiale vi var i hjemlandet, mannen min var mye med sine venner på deres plasser, vi kvinnene var sammen når mennene våre var sammen, det var et helt annet sosialt liv. Her går nesten ikke folk på besøk til hverandre, naboer sier så vidt hei til hverandre. Mens med oss så kjenner man de som bor på helt annen side av bygden og sikkert vært på besøk i huset demmes også, mens her har man kanskje ikke vært i huset til nærmeste nabo engang».

Datamaterialet viser at flesteparten av foreldrene beskriver måten nordmenn sosialiserer seg på som litt passiv og med et individualisert fokus, som Dragan beskriver: «Mange nordmenn

er nok sosiale på jobb, og føler at det er greit nok til å leve med fra dag til dag, men vi som er vant til mer enn dette, vi har et mer sårth behov for noe mer». Flesteparten hadde en opplevelse av at nordmenn er flinke når det kommer til sosialisering med kjernefamilien og jobben, noe mer sporadiske med andre familierelasjoner, og enda mer sporadiske med relasjoner utenfor familien.

Mange av disse foreldrene opplevde et passivt sosialt liv med kun sosialisering på jobben, og ellers for det meste bare med kjernefamilien i hjemmet eller utendørs. Flere valgte da å søke til sine familier i hjemlandet, som Elma og mannen: «Både meg og min mann var ofte på Skype og telefonsamtaler med våre familier i hjemlandet, det var sånn vi fikk mye av tiden til å gå ofte». Noen valgte også å besøke andre balkanske vennefamilier, men det var ofte vanskelig fordi mange bodde veldig splittet geografisk. Datamaterialet viser til flere tilfeller der foreldrene etterspør mer fellesskap og sosialisering, som Branislav uttrykket: «Man skulle selvfølgelig ønske at man hadde mer av det sosiale livet man hadde i hjemlandet, uten tvil». Eller som Biljana også la merke til: «Jeg merker at de som er eldre mister kontakt med flere og flere venner, og er mer og mer sammen med bare sin familie». Foreldrene har opplevd dette som utfordrende ettersom de enkelte familiemedlemmene er mye mer i hverandres selskap enn de forventet på forhånd: «Man er ikke alene for man vil kunne snakke med andre, og sin egen familie, men man blir ensom, man savner andre relasjoner og vil treffe dem».

5.4.2 Mødrene er mer sosiale enn fedrene

Datamaterialet viser også et klart skille mellom fedrene sin sosialisering og mødrene sin sosialisering. Mens fedrene oftest er i vanskeligere og mindre sosiale jobber, er mødrene ansatte i mer sosiale jobber som eksempelvis barnehage og sykehjem. Noe som også har resultert til at mødrene i noen tilfeller har sosialisert seg med sine kollegaer etter arbeidstiden, mens fedrene på motsatte side ikke har gjort det samme. Datamaterialet viser også et klart skille mellom de foreldrene som kom til Norge sent i 20-årene eller tidlig i 30-årene, og de som kom sent i 30-årene og oppover: Forskjellene er i hovedsak at de yngre foreldrene har fått flere muligheter til å sosialisere seg, er mer aksepterende for hvordan sosialiseringer er, og at de har mildere opplevelser av savn, ensomhet og mangler. Noen av de som kom til Norge i sent 30-årene, som eksempelvis Emilijan, klaget mer på kulturen hos de eldre som en stopper for sosialiseringen: «Vi har noen tradisjonelt faste samlingsplasser, og vi er oss selv, får virkeligheten litt bort og snakker, spiller kort, biljard og andre ting, bare guttene liksom. Så gjør damene noe av det samme, bare at de ofte gjør det i et hjem hos noen».

Familiens sosiale liv i sin helhet ble også satt på prøve. Bursdager, påske, jul, og andre tradisjonelle høytider eller ferier ble feiret kun innad i kjernefamilien: «Det hjelper å ha fellesskap, det gjør at du lærer, stresser mindre, føler deg glad, og dermed også mindre sint, irritert og frustrert over ting, da rekker ikke de tingene å uheldigvis gå utover noen i familien liksom». De som ikke klarte å ta denne overgangen og tilpasningen kunne også fortelle om opplevelser av diskriminering og ekskludering.

5.4.3 Nye foreldreroller innad i familien

Møtet med de norske verdiene og den norske livsstilen opplevde foreldrene først gjennom at barna startet å gjenspeile seg i sine venner, og dermed kreve mer og mer av den norske tilnærmingen i deres foreldrepraksis. Foreldrene fortalte at familiehierarkiet i Norge er nytt og annerledes, som førte til endringer i rollene deres innad i familien og at de som foreldre følte at de mistet større deler av sin autoritet. Barna opplevdes som mer opprørske og mer kravstore, og endret på strukturene de tidligere ikke hadde noe imot i hjemmet. Som eksempelvis å hjelpe til med diverse husarbeid, nå ville de heller få betalt for diverse som belønning eller som ukepenger. Foreldrene opplevde å måtte gå inn i en rolle som mer forstående og åpne foreldre, ettersom deres eldre metoder enten ikke var lovlige i Norge, eller andre metoder som ikke lenger fungerte på barna.

Fedrene og mødrene seg imellom opplevde større endringer i deres rolle i familien, men også individuelt for seg selv. I overgangen fra at ingen av mødrene hadde jobb i sine hjemland til å ha en jobb i Norge, skjer det også endringer i hvordan man bidrar i hjemmet. Mødre kunne ikke lenger ha fullt ansvar for hjemmet fordi de også jobbet og ble like slitne som fedrene, så flere av familiene fortalte om en tøffe perioder der de jobbet med ansvarsfordeling. Enkelte måtte også drive med litt opplæring ettersom fedrene kunne ekstremt lite om husarbeid.

5.4.4 Ny farsrolle

På spørsmål om hvordan fedrene ville beskrevet sin rolle her kontra i sitt hjemland snakket flere om diverse endringer, som opplevdes like for mange. Den første og største endringen var at fedrene jobbet kortere dager enn i hjemlandet og dermed startet å tilbringe mye mer tid i hjemmet og med sine barn. Flere av dem opplevde å bli bedre kjent med barna sine, og å ha færre irritasjonsmomenter og konflikter med sine barn, som eksempelvis Aleksandar sin opplevelse: «Det var jo merkelig i starten, men godt å faktisk tilbringe mer tid med barna da. Høre dem fortelle om deres opplevelser på skolen, med venner, på fotball, ooog det gjorde egentlig godt for meg».

Med dette fikk de også andre arbeidsoppgaver i hjemmet, Emilijan forteller: «Jeg er mer allsidig her, alle oppgavene jeg har her er mye mer varierte enn mine oppgaver som far i mitt hjemland. Her må jeg som sagt ha både farsoppgaver, morsoppgaver og søskenoppgaver, det trenger jeg ikke i hjemlandet mitt». Eller som Aleksandar forteller: «Som å stå for vekkingen av ungene, lage frokost iblant, lage matpakker til skolen og barnehagen. Pakke riktig bøker til skole osv., og egentlig også etter skolen da. I Balkan kunne jeg ofte være hjemme til klokka 18-19 ...». Det å slippe å måtte jobbe ekstremt lange dager lovprises av fedrene, og har gjort dem til større bidragsytere i hjemmet, som Dragan reflekterer her: «Min rolle har utviklet seg til at jeg er nødt til å være en bidragsyter i hverdagslige ting nå. Min kone går også på jobb ... da blir hun også sliten og trenger hjelp kring andre omsorgsoppgaver for barna og for familien». Noen av fedrene beskrev også disse periodene som stressende, med mye læring om mye ulikt, som husvask, ulike produkter til ulike overflater, innkjøp av matvarer og ting til husholdet, skikkelig matlaging og lignende.

Samtidig beskriver flere dette som er mer stressende liv, og uttrykker at de ofte har valgt enklere løsninger i læringen. Eksempelvis kommenterer de på at den norske levemåten er så travel, man er mye ute og på farten, noe som gjør at det er mer vanlig å velge raske måltider og enkle måter å tilberede disse. Mens mødrene på motsatt side fortsatt kunne lage de større og mer tradisjonelle måltidene kunne fedrene stå for maten i mer normale hverdager.

Fedrene forteller også om økt fritidsbruk med sine barn, og økt forståelse og samstemthet med sine barn, som Dragan reflekterer: «Jeg tror jeg er mer aktiv her, en større bidragsyter, og samtidig en mer mykere far, med litt mer fokus på forståelse og på det emosjonelle i mennesker». Branislav opplevde også å kunne sette større preg på sine barn: «Jeg hadde ikke hatt like mye fritid med dem i hjemlandet tror jeg, så jeg hadde ikke klart å sette like stor preg på dem». Aleksandar opplevde også å kunne sette mer preg på barnas liv gjennom å bli ferdig på jobb til normalt tid: «Nå kunne jeg bli ferdig 15-16, og da kunne jeg hente barna fra deres plasser, hjelpe til med leksene hjemme, kjøre dem til aktiviteter og litt sånne ting». I den nye farsrollen opplevde fedrene rett og slett å bruke mer av fritiden med sin familie og mindre med venner.

5.4.5 Ny morsrolle

På samme spørsmålet beskriver mødrene en stor evolusjon av deres rolle og empowerment for deres personlige selv. Alle mødrene opplevde å jobbe og å måtte ta ansvar for seg selv for første gang i deres liv, noe de hadde et veldig positivt syn til. På motsatt side hadde

flesteparten av dem også en vanskelig overgang siden flere av dem plutselig befant seg i en «ond sirkel» som var vanskelig å bryte ut av, som Danijela beskriver her:

«Da jeg startet å jobbe i barnehagen så ble jeg like sliten som alle andre blir etter lange dager på jobb, og man vil komme hjem og ordne litt ting, også slappe av. Det skjedde jo ikke med oss, for det falt ikke min mann naturlig å bidra med husarbeid eller så mye med barna siden jeg gjorde dette tidligere 100%. Jeg falt i en slags negativ sirkel og fikk depresjon. Det var som å ha to fulltidsjobber, både hjemme og borte. Min mann hjalp ikke til, og han visste heller ikke bedre, vi kunne jo være uenige og han syns jeg klaget for mye og ikke lot han slappe av, og det var litt makt eller styrkedynamikken i forholdet som gjorde at jeg bare fant meg i dette».

Danijela sitt tilfelle ble bedre når mannen startet å steppe mer opp i sin nye rolle. Men hun beskriver denne overgangen som vanskelig og kaotisk siden balkanske mødre ofte er eksperter på hjemmearbeid. Hun jobber i barnehage, og beskrev at livet hjemme i huset ofte kunne oppleves som en barnehagejobb hjemme også ettersom arbeidsfordelingen mellom dem ikke var bra nok. Flere av mødrene beskriver likevel positive endringer med tiden og gradvise endringer mot det som lignet mer og mer på en norsk morsrolle og familie, som opplevelsen til Celina: «Jeg var ikke lenger den personen som gjorde alt, vasket klær, laget mat, tok oppvasken, støvsuget og annet husarbeid. Måten systemet er satt opp på her, og den modellmakten du sier, den gjør at jeg kan gjøre som majoritetskvinnene gjør her også. I rollen her så kan man dirigere resten av familien til å bidra mer, for nå skal alle bidra like mye, og det er den beste fordelingen».

Med tiden opplevde flere av mødrene oppturer, og mer positive endringer og løsninger innad i familien. Mer personlig for seg selv opplevde de også en helt annen og friere livsstil. Egen økonomi og større frigjøring fra oppgavene i hjemmet trekkes frem som to viktige faktorer for deres selvfølelse. Flere opplevde egen økonomi som befriende, mens de opplevde å få mer fritid med å få mer hjelp i hjemmet. Denne fritiden trekkes som en viktig faktor for dem til å finne seg selv i dette nye landet. Celina forteller: «Det betydde at jeg tjente mine egne penger, kunne være mer selvstendig, og få et mer personalisert liv for meg selv, nå hadde jeg mer frihet til å kunne finne hobbyer jeg liker og ha et eget liv på siden». Flesteparten av mødrene hadde samme opplevelser, og fortalte om stor økning av selvfølelse, som Biljana: «Får mer tid til å være meg selv, jobbe med meg selv og mine egne hobbyer, noe som gjør meg til en mer interessant person for mine barn». Eller Celina som forteller lignende: «Jeg er også mer selvstendig og gøy som person, jeg har mer interessante ting ved meg som jeg tror gjør at

barna mine også finner meg mer interessant som person, og dermed også tilbringer mer tid med meg som forelder enn de ville gjort i hjemlandet».

I tillegg viser datamaterialet til kvinnes vekst mot det å bli mindre avhengig av familien. Blant annet nevner noen av dem at de har lært mye om seg selv ved å være i jobbsituasjoner, pressede og vanskelige situasjoner og lignende, som Anastasija mimrer: «Jeg måtte komme hit i voksen alder og lære mye nytt, både om jobb og om meg selv i jobbsammenheng med andre mennesker, og takle mer stressende og uklare situasjoner». Flere mimrer tilbake og snakker om opplevelser av å få økt selvtillit og selvsikkerhet, og en energi til å bidra mer aktivt i barnas liv både i hjemmet og på fritiden, som Danijela sin opplevelse: «Også har dette bydd på at jeg også er en mer energisk og interessant mor, for jeg har kunnet gjøre mer på fritiden».

5.5 Funn & analyse – Oppsummering

Funn og analysen viser til balkanske foreldre som har fått mye informasjon om velferdssystemet i Norge allerede før ankomst til landet. Informasjonen har som oftest kommet gjennom nettverk som allerede er i Norge. Det er tydelig at denne informasjonen har dannet fordommer og stereotyper av de norske velferdstjenestene, spesielt barnevernet. Barnehage og barnevern-relasjonen trekkes frem av flere som den mest skremmende og fryktdannede faktoren av familiene. Barnevernet stemples også som stridslystent, direkte og kontrollerende, og dette har dannet frykt hos de balkanske foreldrene. Opplevelsen deres er at barnevernet i Norge tar forhastede beslutninger i vanskelige situasjoner med minoritetsfamilier, spesielt fordi de mangler forståelse for kulturen og viser lite kulturrelativisme og sensitivitet. Eksempelvis er fysisk disiplinering et slikt tema, og en utfordring i overgangen foreldrelivet i Norge. Flere av foreldrene opplevde fasen med å avvende seg denne praksisen som vanskelig. Ofte kunne former for fysisk disiplinering komme automatisk og gjennom instinkt, selv om foreldrene prøvde å avvende seg denne. Enkelte opplevde ikke dette som et problem siden de er veldig stolte av barna sine og hvordan de har blitt som mennesker. Imidlertid er det interessant at de yngre og mindre erfarne foreldre viser større tilpasningsdyktighet og mindre opplevelser av konflikter i møter med ulike velferdstjenester.

Foreldrene befant seg plutselig i en double-bind-posisjon, og hadde flere vanskelige valg å ta som foreldre i denne nye konteksten. Mange opplevde at barna deres gjenspeilet seg i deres venner og etterspurte en annen form for omsorg i oppdragelsen. Flere av foreldrene merket

endringer i deres prioriteringer og utvikling av et nytt kjærlighetspråk. Samtidig var ikke dette foruten opplevelsen av press fra begge sider; press fra familien i hjemlandet om å ikke endre for mye, eller at familien fordømte diverse valg. Og press fra deres norske omgivelser, som stilte krav om innføring av mer nordisk foreldrepraksis og oppnåelse av diverse forventinger i foreldreskapet. Foreldrene opplevde press om endring i deres roller og til et intensivt foreldreskap både gjennom press fra majoriteten og gjennom press fra egne barn. Majoriteten ettersøkte mer aktive foreldre, større barnefokus og forståelse for barnas handlinger og indre følelser. Barna presset gjennom å utfordre foreldre til å få til de samme endringene majoriteten etterspurte, gjennom å se hvordan deres venner hadde det i sine hjem.

Foreldrene opplevde også møte med en annen livsstil og andre verdier. Nesten samtlige opplevde endringer i deres sosiale liv, fedrene til mer negative endringer, mens mødrene til mer positive endringer. Fedrene ble mer usosiale, måtte bidra mer i hjemmet og opplevde en degradering i deres opplevelse av viktighet. Mødrene ble mer myndiggjort gjennom å få egen jobb, egen økonomi og fritid til sine hobbyer. I tillegg til å få mer hjelp i hushold og hjem. Likevel kommer ikke familiene foruten større opplevelser av savn og ensomhet, og hyppig kontakt med sine familier i hjemlandet. Kontakten som ofte har skapt double-bind-utfordringer og stort tankekjør i den norske hverdagen. Også i dette tilfellet, viser det seg at de yngre og mindre erfarne foreldrene har hatt mindre utfordringer.

6.0 Diskusjon

6.1 Fordommer mot norsk barnevern – skaper tillitsutfordringer

Funn i dette prosjektet viser at de balkanske foreldrene vet mye om velferdstjenestene i Norge allerede før ankomst til landet. Denne informasjonen viser seg å være negativ og fordomsskapende, noe som skaper frykt hos foreldrene, og virker å sette foreldrene i kategorien som motstandere av systemet. Ipsos (2017), på oppdrag fra Bufdir, gjennomførte en kvantitativ undersøkelse som styrker påstanden om at personer med minoritetsbakgrunn uttrykker lavere tillitt til offentlige tjenesten, spesielt barnevernet. Deres funn viser at tre av ti innvandrere ville unngått å søke hjelp selv om de burde hatt hjelp, kun fordi de frykter for konsekvensene. I Fylkesnes et al., (2018) sin studie viser funn at mange av foreldrene gikk med på å motta hjelpen bare for å unngå videre trøbbel med barnevernet, i tillegg til at flere følte manglende kunnskap om det norske barnevernet. I likhet viser Berg et al., (2017) sine funn at de fleste minoritetsfamilier frykter barnevernet, og mangler kunnskap for hvordan barnevernet fungerer. Ifølge Berg et al., (2017), er dette som følge av at familiene har lite kunnskap fra barnevern i sine hjemland, eller fordi de ikke har lignende hjelpesystem i sine hjemland.

De balkanske foreldrene mente derimot at de selv hadde god kunnskap om det norske barnevernet. Denne kunnskapen kommer derimot oftest fra andre bekjente fra Balkan som enten kjenner til barnevernet av egne opplevelser, eller gjennom andre sine opplevelser. Derimot viser Ipsos (2017) sin studie at minoritetsbefolkningen har lavere kunnskap om barnevern sett i forhold til andre offentlige tjenester; skole, barnehage, helsevesen og politi trekkes frem som de andre offentlige tjenestene. På en side kan dette stemme siden vi mennesker både ser mer og trenger mer av de sistnevnte tjenestene til daglig. På en annen side er det også mindre kontrovers rundt disse tjenestene ettersom de anses mer som hjelpetjenester. Det er forståelig at barnevernstjenesten ikke blir oppfattet som en hjelpetjenesten ettersom barnevernet er kun direkte aktivt ved vanskelige menneskelige situasjoner og kontroverser. Videre vil deres kjennskap til barnevernet være fra mennesker som allerede ser på barnevernet med et blick av motstand, noe som bygger videre på motstanden og forsterker en vi mot dem- innstilling.

Men det er også viktig å stille seg spørsmål om hvorfor innvandrere har lavere tillitt til barnevernet enn til resten av hjelpetjenestene. Vi kan i teorien allerede se hvor store forskjell det er i barnevernstilnærming selv i vestlige land, der England og USA hadde et beskyttende

barnevernssystem med fokus mot risiko og skade, mens Norge er mer terapeutisk innrettet mot familier og forsøker å forebygge, støtte, veilede og avlaste (Križ & Skivenes, 2015). I teorien betyr dette at barnevernet i Norge tilbyr hjelp i flere varierte grader av alvorlighet, som gir barnevernet muligheten til å kunne integrere seg bedre hos befolkningen og samtidig gjøre seg mer ufarlig. På en annen side kan vi se at de balkanske familiene i denne studien kun har kjennskap til barnevernet i sitt hjemland gjennom andre mennesker, akkurat som Berg et al., (2017) poengterer er vanlig hos minoritetene. Med lite kjennskap til det balkanske barnevernet, og at det beskrives som mer på avstand, er det også naturlig at barnevern generelt oppleves som truende. Funn i denne studien viser at det skulle mye mer til for å bli involvert i barnevernet i deres hjemland. Da kan være vanskelig for befolkningen å oppleve et slikt system som et hjelpesystem, ettersom involvering skjer kun ved et høyt grad av alvorlighet. Systemet kan da ligne mer på systemene til USA og England, som påkobler seg mer under «risiko og beskyttelse», noe som gjør overgangen til et mer aktivt hjelpesystem til å virke utrygt og truende for flere.

6.1.1 Hvordan kan vi forstå øst- og søreuropeisk kritikk mot barnevernet?

Skandinaviske land, og spesielt Norge har lenge gått foran og frontet barns rettigheter. Den siste tiden har Norge derimot måttet tåle mye kritikk internasjonalt, spesielt i mediene. I 2011 ble en tsjekkisk kvinne fratatt omsorgen for sine to barn i Norge, der saken fikk mye oppmerksomhet, og den daværende tsjekkiske presidenten også sammenlignet det norske barnevernet med nazister (Amundsen, 2016). Våren 2016 demonstrerte over 8000 mennesker i elleve land i forbindelse med en sak som angikk en norsk-rumensk familie (Bragdø-Ellenes & Torjesen, 2020). Kritikken toppet seg i 2016 med nye demonstrasjoner i 22 ulike land da BBC publiserte to kritiske dokumentarer om norsk barnevernspraksis (Haugevik & Neumann, 2020). BBC kritiserte at barnevernet for raskt skiller barna fra sine familier, og at dette skjer spesielt om foreldrene er innvandrere.

Omdømmet til det norske barnevernet skapes og påvirkes når barnevernet presenteres i internasjonal media, og er med på å skape mistillit og fiendtlighet for innvandrere som kommer til Norge. En artikkel fra Norges Institusjon for Menneskerettigheter viser at Norge har totalt blitt dømt i 15 barnevernssaker (2023). At Norge blir funnet skyldig i barnevernssaker øker andres grunner til å være kritiske og å ha mindre tillit til systemet. Bragdø-Ellenes & Torjesen (2020) viser, i sin forskningsartikkel med tre saker mot norsk barnevern, at internasjonale reaksjoner kritiserer at det norske barnevernet har lavere terskel for inngripelser med omsorgsovertagelser enn barnevern i andre land. Dette er også

opplevelsen til de balkanske foreldre, som eksempelvis Emilijan hadde nevnt: «Det du gjør er feil, dette er ikke lov og derfor tar vi ungene dine nå ...». I likhet med foreldrenes opplevelser, støtter Fylkesnes et al., (2015) sine funn gjennom å vise at minoritetsforeldrenes erfaringer stammer oftest fra deres minoritetspreget miljø som sier at barnevernet tar barn, ikke åpner for dialog og diskriminerer.

Det er interessant at barnevernet i Norge blir beskyldt for å ta barn og unge, selv med et hjelpesystemfokus fremfor risiko- og beskyttelsesfokus. Spesielt ettersom risiko- og beskyttelsessystemene normalt sett påkobles kun når midlertidig beskyttelse eller omsorgsovertakelse er nødvendig. På en annen side viser Bragdø-Ellenes & Torjesen (2020) til at Norge har en lav andel frivillige plasseringer utenfor hjemmet med «bare» 29%, i motsetning til Tyskland, Sveits og Finland som ligger på 90, 61 og 81%. Det kan tenkes at negative statistikker i forhold til andre land kan føre til et dårlig rykte om det norske barnevernet. Muligens kan dette også være grunnen til at disse balkanske foreldrene gav det norske barnevernet stempelet som stridslystent, direkte og kontrollerende. Noe som støttes opp av funn Hollekim et al., (2016) presenterte; at barnevernet i Norge opplevdes som veldig autoritært og stridslystent, og som et system som direkte skal bestemme om du er godkjent eller ikke som forelder. Derimot viser Unicef Serbia (2021) til høyere terskel til inngripelser og lenger behandlings/rettsakstid, noe som gjør at barnevernet også oppleves som mindre farlig og mer tålmodig dersom man eventuelt blir involvert.

Bragdø-Ellenes & Torjesen (2020) viser til internasjonal kritikk som har hevdet at enkelte omsorgsovertagelser i saker med utenlandske foreldre beror seg på kulturforskjeller som det norske barnevernet og norske beslutningstagere ikke forstår. Dette støttes av Bø (2010) sin forskning som viser at saksbehandlere var mer skeptiske og viste vegring ovenfor å ta saker med minoritetsbakgrunn, fordi de følte utfordringene var større enn de ble utdannet til å håndtere.

I saker der det norske barnevernet har blitt dømt kan man se at Norge vanligvis får støtte fra vestlige og skandinaviske land, mens de mange øst- og søreuropeiske landene er imot Norge (Helgesen, 2019). Relasjonene mellom land utpekes som viktig i hvem som stemmer for og imot (Haugevik & Neumann, 2020), og disse blir allerede påvirket av det negative mediasynet og demonstrasjonene som ble rettet mot Norge. Dette viser hvor mye kultur og oppdragelsesstil har å si for tolkningen av hva som er brudd på menneskerettighetene og ikke, som også kan forklare stereotypiseringen og motstanden de balkanske foreldrene hadde mot det norske barnevernet.

6.1.2 Balkanske foreldre vil ha lavere tempo i saksbeslutninger

Kritikken mot det norske barnevernet nevner blant annet lav terskel for inngripelser og raske konklusjoner/beslutninger, spesielt mot saker med utenlandske bakgrunner. Funn i denne studien viser at de balkanske foreldrene ettersøkte et mer tålmodig og mindre panisk barnevern. Selv med lite kjennskap til deres hjemlige barnevern, likte de at barnevernet i deres hjemland hadde nok tillit til å gi familiene mer tid til å gjøre endringer, og derfor også gjøre mindre paniske inngrep i familielivet. I tillegg til et dårlig rykte i det balkanske miljøet, ble mange av foreldrene skremt av den spesifikke koblingen mellom barnehage og barnevernet i Norge. For det første førte dette til økt stress i hverdagen, der disse foreldrene gjorde alle mulige forberedelser for å fremstå som best mulige foreldre. For det andre er dette også noe som skaper ytterligere skepsis og mistillit for dem. Mange av foreldrene havnet i en situasjon der de verken tenkte eller handlet slik som de naturligvis ville gjort med sin kulturelle bakgrunn. De prøvde heller å oppføre seg som norske foreldre, noe de da ikke var eller hadde nok ferdigheter til å være på det tidspunktet.

Det er en selvfølge at man trenger tid til tilpasning, både foreldre som skal tilpasse seg det norske hjelpesystemet, og offentlige ansatte som må bli kjent og tilpasse seg ulike bakgrunner og kulturer. På en annen side har man ansvar for å tilby riktig hjelp til riktig tid, og å sørge for at barnets beste blir tatt vare på i alle situasjoner, både før, under og etter ulike beslutninger i barnevernet. Unicef Serbia (2021) viser også til voldsforebygging og at responsen til barnevern på oppdragervold forblir på et lavt nivå ettersom det er en vedvarende sosial norm som normaliserer denne disiplineringstypen. De viser til tall fra Balkan der 44% av guttene og 42% av jentene under 14 år ble utsatt for voldelige metoder for disiplinering i hjemmet. Som noen foreldre i denne studien også påpekte, er det fortsatt lovlig med dette i over halvparten av Balkanlanda.

Den sosiale normaliseringen av dette har bidratt til mangel av rapporteringsmekanismer og omfattende beskyttelsestjenester. Barnevernet brukes mest for familiene som har barn med diagnoser eller diverse nedsatte funksjonsevner (Unicef Serbia, 2021). Sammenlignet med Norge, er det både ulike sosiale normer og kulturelle forskjeller som gjør at disse kulturene har et dårlig utgangspunkt til å forstå hverandre. Som flere av foreldrene påpekte, blant annet Dragan, er det mange balkanske foreldre og barn som allerede er vant til spesielle kulturelle særpreg. I den forbindelse kan det koste mer å gripe inn panisk i familielivet enn at det fortsetter i noen ekstra dager eller måneder, der man heller kan gripe inn på en roligere og mer tålmodig måte i familien.

Et interessant funn er at de balkanske foreldrene har fått større forståelse for barnevernet gjennom påvirkning fra kollegaer eller andre norske venner. Flere har opplevd en positiv holdningsendring over tid, og større enighet i diverse, men etterspørselen forblir etter større tålmodighet og forståelse for at kulturelle trekk er vanskelige å endre. Dette har også vært problematisk å endre i Norge fra start i 1987, da det ble totalt forbudt med oppdragelsesvold (Regjeringen, 2023). Eksempelvis startet selve forarbeidet til lovendringen i 1972, med vanskelige valg om hva som er refs og hva ikke. Også etter forbudet mot oppdragervolden i 1987, ble det bestemt at bestemmelsen ikke var ment å ramme «lette klaps over hånden eller buksebaken som en spontan reaksjon» (Regjeringen, 2023).

De Kongelige Barne- og Likestillingsdepartementet (2009) viser til «Ot.prp. nr. 104 (2008-2009)», altså en betegnelse på et lovforslag, som viser til vanskene med å sette grenser rundt hva som betegnes som voldelig og ulovlig, og hva som er lov og ikke kvalifiserer til straff. Blant annet vises det til en sak fra 2005 der en far hadde slått barna sine med flat hånd på baken. Høyesteretten vurderte å frikjenne faren, og måtte vurdere farens handlinger utfra kraftanstrengelsens styrke, grad av spontanitet i handlingen, og preg av krenkelse (2009, s. 25). Faren ble funnet skyldig, men saken viser til stor kompleksitet i vurderinger av hva som er rett og galt. Historisk viser dette seg å være en vanskelig og langvarig overgang med å finne de riktige grensene, selv om lovverket er tydelig og har majoritetsforståelse og aksept. De balkanske foreldrene viser også forståelse for tilpasningen som kreves av dem, men de sliter med forståelsen for hvorfor systemet ikke tilrettelegger mer tid eller forståelse for deres sak, noe som den norske befolkningen sannsynligvis fikk mer av i ettertiden av 1987.

6.1.3 Ulikt syn og ulike forventninger til barnevernet

Hollekim et al., (2016) presenterte også funn som viser nulltoleranse for vold og makt i oppdragelse i Norge, men at minoritetsforeldrenes syn på volden var mer ment med kjærighet til lære barn viktige prinsipper istedenfor å skade dem. Et helt motstridende syn enn i Norge, der vold ikke forbindes med verken læring eller kjærighet. Funn i denne studien viser derimot at de balkanske foreldrene hadde positive opplevelser i møtet med barnevernet, tross bruk av oppdragelsesvold i den ene familien. Foreldrene Elma og Emilijan er veldig erfarne foreldre fra sine hjemland, og hadde et integrert bruk av vold i disiplineringen som en form for kjærighet. Teoretisk blir dette en vanskelig sak å jobbe med, og det er her man forventer store uenigheter og vanskelige situasjoner å håndtere. Både Egelund & Andrés Thomsen (2002) og Bø (2010) trakk frem slike saker med uttalelser fra offentlige ansatte som vegret seg for å ta disse fordi de opplevdes som mer kompliserte og annerledes. Elma og Emilijan fortalte om

uenigheter i starten, men også å møte en fantastisk gruppe mennesker som gav dem både tilliten og tålmodigheten istedenfor å gripe inn og splitte opp familien. Nøkkelord foreldrene trekker frem var *rolige ansatte, tålmodig tilnærming*, og både *foreldre- og barn-orientert syn*. På denne måten viste disse barnevernansatte mange av kvalitetene foreldrene opplevde å kunne koble oppimot sitt barnevern i hjemlandet.

Hovedfokuset i balkanske barnevern er å holde barna i biologiske familier selv i store vanskelige situasjoner, og dette gjenspeiler tall fra eksempelvis Serbia som viser at rundt 1 000 barn hvert år blir «alternativt tatt vare på» borte fra sine biologiske familier (Unicef Serbia, 2021). På motsatt side viser tall fra Norge til 8731 barn i 2021 der barnevernstjenesten hadde omsorgsansvaret (Bufdir, 2023). I tillegg kan vi ta i betraktning at Norge har over 3,1 millioner mennesker mindre, som tall fra FN-Sambandet (2023) viser til. På en side kan dette bety at Norge har et bedre og mer tilgjengelig system for familier og barn som faktisk trenger hjelp. Eller at Norge også har utviklet et tillitsfullt system, som gjør at mennesker stoler på barnevernet, og er flinke til å sende bekymringsmeldinger eller å søke hjelp helt på egenhånd. På motsatt side kan disse tallene, i Balkanfamilienes øyne, representere trussel og et kontrollerende hjelpeorgan. Ser vi på Balkanske tall fra norske øyne, kan dette tolkes motsatt, at Balkan mangler et bra og tillitsfullt system. Dette kan også vise til forventninger balkanske foreldre kan ha til norsk barnevern, forventninger om å virkelig gjøre sitt ytterligste for å unngå familiesplittelser, selv om det er mer enn bare på kanten av lovverket i Norge. Dette scenarioet har de offentlig ansatte opplevd i studien til Hollekim et al., (2016), men de stilte seg til lovverket, ettersom det ikke er lovlig å vitende utsette barn for ytterligere skade.

Eller dersom man vitende gjør dette, oppstår det også forskjellbehandlinger både imot andre kulturer, og i lignende saker med majoritetsbefolkningen. For øvrig anklager mange barnevernet for forskjellsbehandling ettersom ansatte har skjønn i sin implementering, og kan tolke smått i barnevernsloven. Personlige vektlegginger kan også spille utfall i saker, som på en side kan gi minoritetsfamilier enda en grunn til å være tvilende overfor systemet.

Ettervirkningen av dette kan være at foreldrene dermed ikke er ærlige og tillitsfulle tilbake til barnevernet, noe som kan gjøre at beslutninger ofte tas uten fullstendig oversikt eller på feilaktige grunnlag. Tillit er avgjørende for begge parter; barnevernet må ha tillit til at foreldrene fremlegger riktig informasjon for å kunne ta barnets beste beslutninger, mens foreldrene må ha tillit til at barnevernet gjør beslutninger basert på retningslinjene og lovverket. Barnevernet er på mange måter avhengige av tillit for å faktisk kunne hjelpe barn

og familier. Mistillit, spesielt fra minoritetene, kan føre til at disse sakene oppleves som mer komplekse og annerledes som tidligere meldt.

6.1.4 Komplekse og annerledes saker - vurdere kulturelle uenigheter

Minoritetssaker er i teorien preget av kulturelle forskjeller og uenigheter. Funn viser at samtlige balkanske familiene lever mer i kollektivismen, og møter individualistiske verdier i overgangen til Norge. Med andre ord, praktiserer foreldrene en mer tradisjonell oppdragelse med tydelige fordelinger i autoritetshierarkiet, stor lydighet og respekt for sine omsorgspersoner, og klar grensetting (Aadnesen & Hærem, 2007). Helt motsatt enn den individualistiske tankegangen som heller dyrker individuelle rettigheter, selvstendighet og selvrealisering. Kollektivistene verdsetter familielivet og familien kommer foran alt, et mer «vi-samfunn», mens disse møter et mer «jeg-samfunn» i Norge, der en selv kommer før resten. Dette kan føre til at man utvikler forskjellige definisjoner på hva ulike verdier innebærer. Eksempelvis kan kjærlighet for kjernefamilien i et kollektivistisk perspektiv bety å holde sammen og bo sammen, mens i et individualistisk kan det bety å verdsette alle utfra deres egen personlighet og samtidig verdsette forskjeller og individuelle preferanser. Eller der kollektivismen ser det å gi barn større ansvar enn alderen deres tilsier de skal klare er positivt og trygghetsskapende, mens individualismen vil se på dette som negativt og ødeleggende for barnas psykiske helse.

Offentlige ansatte skal hele tiden vurdere graden av hvor ødeleggende disse kulturelle forskjellene og uenighetene i forhold til bestemmelsene i lovverket. Eksempelvis Barnevernsloven §1-1 (2021); sikre at barn og unge beskyttes mot forhold som kan skade deres helse og utvikling. Disse barna skal få nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid, og leve under trygge vilkår. Funn i denne studien viser at foreldrene har ulikt syn på hva skadende forhold for barns helse og utvikling er, som eksempelvis ved parentifisering og fysisk disiplinering. Dette støttes opp av teorien til (Aadnesen & Hærem, 2007), som trekker frem viktigheten av å forstå de ulike oppvekstvilkårene i andre kulturer. Trygghet, kjærlighet og forståelse for barn er viktige i vår praksis, men disse kan i andre kulturer både forstås og gis til barn på forskjellige måter. Eksempelvis i strengere kulturer er avstraffelser av barn både normalt og lovlig, mens helt utenkelig og ulovlig i andre kulturer (Aadnesen & Hærem, 2007). Med andre ord blir det vanskelig å ha forståelse for hverandre sine kulturer når forståelsen av barnets beste er ulik, dermed også vanskelig å akseptere ulike beslutninger som gjøres i barnevernet.

Nesten samtlige av foreldrene i denne studien uttrykket opplevde utfordringer med å gi så stor frihet og medbestemmelse til barna sine, og hadde manglende forståelse for hvorfor den erfarne voksens mening tapte mer av sin innflytelse i Norge. I likhet med foreldrenes opplevelser fant Hollekim et al., (2016) i sin studie at barnas frihet og rettigheter i Norge ikke er relaterende i forhold til hvordan innvandrerbarn har hatt det i sine hjemlige kulturer. De offentlige ansatte i Hollekim et al., (2016) sin studie opplevde dette som utfordrende, fordi de møtte en foreldrenorm som har til vane med å styre barnas frihet, valg og grenser. Viljen til å gjøre endringer kan også være avhengig av hvordan foreldrene har opplevd å bli møtt i eventuelle barnevernssaker. Som funn viser, så hadde de yngre og mindre erfarne balkanske foreldrene større vilje til å gi barna mer frihet, mer stemme og mindre grenser, samtidig skjedde dette i sammenheng med at de tilpasset seg bedre i Norge og fikk større aksept.

Funn i rapporten til Smette & Rosten (2019) viser at mange av minoritetsforeldrene ønsker å være en annen type foreldre enn deres foreldre var for dem. Videre viste deres funn foreldre som ønsker å vise mer kjærlighet og ha større blick for barnets følelser. Mange ønsker også å bryte med avstraffelsespraksis i oppdragelsen, ettersom de ikke opplevde dette som bra i sin barndom. I likhet med disse funnene, viser flesteparten av de balkanske foreldrene like positive holdninger til å gjøre endringer som dette.

Funn i denne studien viser at de balkanske foreldrene utviklet mer aksepterende holdninger til barnevernet, dette gjennom positiv påvirkning av kollegaer og nordiske venner. Samtidig er det interessant å se at familien Biljana og Branislav ble først involvert med barnevernet fordi de selv oppsøkte hjelp, noe som kan vise til tegn på aksept og tillit. Smette & Rosten (2019) viser derimot til et viktig funn: Foreldrene med størst vilje til å endre praksis og ta i bruk nye foreldrestrategier er foreldre som kom til Norge tidlig i deres barndom. I likhet, viser denne studien til funn som kan støtte opp Smette & Rosten; de yngre foreldrene hadde mye større aksept, tillit og endringsvilje enn de eldre foreldrene. Først og fremst er de yngre foreldrene mindre erfarne som foreldre, og kan ha flere usikkerheter som gjør at de er åpne for å motta hjelp og åpne for å bli påvirket. Derimot kan de eldre og mer erfarne foreldrene være veldig fornøyde med hvordan barna deres har blitt, og vil bli fornærmet når noen kritiserer dem siden resultatet er som ønsket.

6.2 Et kulturelt press fra to sider – «et hjerte delt på to kulturer»

Samtlige av foreldrene opplevde etter hvert å stå i med en fot i hver kultur, og å bli presset fra begge sidene samtidig. Nesten samtlige opplevde at dette presset først startet fra barna deres, siden barna kom seg raskt til barnehage og skole, fikk venner og startet å gjenspeile seg i disse. Foreldrene opplevde at det oppstod nye krav fra barna om hvordan de skulle håndtere ting i oppdragelsen. Barna ble mer opprørske, tøyde grensene og søkte etter større aksept og forståelse av deres foreldre for deres handlinger. De kunne få større aksept og forståelse i samme situasjoner med sine omsorgspersoner i barnehage og skole, men møtte sannsynligvis en annen forståelse i hjemmet. I tillegg kunne de se sine venner få større aksept og forståelse i deres hjem med deres foreldre. Aadnesen & Hærem (2007) delte en forståelse om at både barnevernet og barneoppdragelser er en kulturell sak som alltid vil styres av ulike kulturelle bærere, som eksempelvis religion, tradisjoner, verdier, normer, ideer, og sosiale- og økonomiske forhold. Denne forståelsen er mulig å se igjen i hvordan barnas raske tilpasning og integrering av ny kultur har fått foreldrene deres til å måtte gjøre endringer i sin praksis, men uten at de selv har fått integrert samme syn eller kultur enda.

Foreldrene opplevde å bli presset til å måtte finne nye måter å drive disiplinering på ettersom barna ikke lenger tålte like mye kjeft eller kritikk som tidligere heller. Hollekim et al., (2016) kaller oppdragelsen i Norge for barnefokusert og dialogbasert, der vi bruker ord når vi er irritert og sint, fremfor voldsomme verbale eller fysiske utageringer. Utdannede ansatte i barnehage og skole er flinke til barnefokusert og dialogbasert praksis, en arena der barna kan merke forskjellen i hvor annerledes ting håndteres enn i hjemmet. I Norge regulerer vi barnas følelser gjennom ord og fysisk kontakt, noe Hollekim et al., (2016) fant ut minoritetsforeldre ikke gjør eller mangler egenskaper for, og viser heller en tøff form for kjærlighet. Funn i denne studien støtter Hollekim, ettersom de balkanske foreldrene opplevde vansker med å legge fra seg disiplineringspraksisen fra hjemlandet, og opplevde disiplineringen som en ubevisst mekanisme. Likevel opplevde flere å klare å utvikle nye måter å håndtere slike situasjoner på, som blant annet gjennom å forklare konsekvensene til barna. Når dette ikke funket, gikk flere av foreldrene litt lenger og truet med konsekvensene. Samtidig er ikke er trussel-miljø sunt for barna heller, noe som viser til at foreldrene fortsatt viser mangler på gode strategier og forståelse for konsekvensene av et truende oppvekstmiljø.

6.2.1 Integrering avgjørende for valg av oppdragelsespraksis

Gjennom denne prosessen opplevde nesten samtlige endringer i sitt kjærlighetspråk. Funn viser overgang fra denne tøffe kjærligheten til en kjærlighet som er mer nær; både fysisk og verbalt. Foreldrene startet å stille mer opp rundt barna sine, være mer engasjerte, og noen av dem som hadde mindre barn lærte også å leke med sine barn. Dette er helt uvanlig praksis i deres hjemland, spesielt for fedrene. Selv om flere erkjente disse endringene som noe positivt, opplevde foreldrene å få kritikk fra familiemedlemmer fra deres hjemland. Funn i denne studien viser at kritikk fra hjemlandet var vanlig, spesielt for de av foreldrene som ikke klarte å bli godt nok integrert i det norske samfunnet. Disse opplevde større savn for familien og hjemlandet, men også følelsen av ensomhet i Norge. Dette var også mer vanlig for de mer eldre og erfarne foreldrene, mens de yngre og mer uerfarne klarte å integrere seg bedre og dermed ikke ha like sterke opplevelser av dette.

De eldre foreldrene kunne også oppleve å ikke helt klare å integrere denne norske kulturen i seg. Gjerne var det også disse som hadde de største vanskene med å avvende seg fysisk disiplinering. Det er også disse foreldrene som opplevde barna som mest respektløse og vanskelige. Funnet her støttes opp av Hollekim et al., (2016) funn som påpeker at kulturelle forskjeller over tid kan forstås som mangel på- eller dårlige samhandling til kulturen man befinner seg i. Konstante kulturelle uenigheter kunne gjerne fortelle noe om den faktiske integreringen en familien har klart å oppnå. På motsatt side er det viktig å for oss fremtidige sosialarbeidere å forstå helheten foreldrene kan oppleve i situasjoner som dette. I teorien sitter minoritetsforeldre ofte i double-bind (Goździak & Seeberg, 2016), som beskrives slik: «damned-if-you-do and damned-if-you-don't»-scenario (2016, ss. 182-183). På en side kan familien bli skikkelig integrert og ta valg som eksempelvis personer fra deres gamle kultur ikke kommer til å like og dermed fordømme. På en annen side vil familien også bli fordømt av majoritetsbefolkningen dersom de ikke viser tegn til tilpasning til sin nye kulturen.

6.2.2 Mer savn og ensomhet, mer krysskulturell påvirkning i foreldreskapet

Funn viser at de familiene med største tilpasningsvansker, også var de som oppleve dette krysskulturelle presset mest. På grunn av savn og ensomhet snakket foreldrene ofte i telefon med familien i hjemlandet. De endte ofte opp med å bli kritisert for sine valg, og å bli påvirket til deres videre valg. Som oftest ble de kritisert for å akseptere for mye av den norske tankegangen i oppdragelse av barn. Flere av dem ble også kritisert for hvilke tradisjoner og verdier de ivaretar og hvilken ikke. Ifølge Herrero-Arias et al., (2020) sitter disse foreldrene i en vanskelig double-bind-posisjon, der de ofte forstår verdiene til begge kulturene, men iblant

må velge ene av sidene. Utfra funnene er dette en reell opplevelse for flere av disse balkanske foreldrene. Enkelte satt også med en følelse av å føle seg utenlandsk både i Norge og i sine hjemland, uten fullstendig fellesskapsfølelse eller tilhørighet noen av stedene.

Hollekim et al., (2016) nevnte den kollektivistiske oppdragelsen som en faktor for hvorfor foreldre opplever vansker i denne overgangen; det trekkes frem at foreldre nå må gjøre mer som foreldre siden de mister storfamilien rundt seg i Norge. På en annen side velger flesteparten av dem å beholde den kollektivistiske tankegangen, og søker råd og snakker mye med sine familier daglig; som resulterer nettopp i denne vanskelige overgangen som disse balkanske foreldrene også opplevde.

I tillegg prøvde nesten samtlige av foreldrene å holde seg oppdatert på ting i hjemlandet. Både om landets utvikling, men også om lokale og hjemmekjære mennesker og situasjoner, som oftest gjennom oppdateringer fra deres familie. Funn viser at dette påvirket mange av foreldrene, der flere etter hvert prøvde å unngå å få høre om disse vanskelige situasjonene. De valgte også å dele mindre og mindre til sine familier i hjemlandene for å unngå å gi dem enda mer å stresse over. Foreldrene opplevde å ikke helt bli forstått på alt de står overfor av både offentlige ansatte, men også av den generelle befolkningen i Norge. I likhet med denne opplevelsen, fant Rugkåsa et al., (2015) at minoritetene i Norge opplever at det norske barnevernet har manglende forståelse for deres kulturelle bakgrunn. Berg & Paulsen (2021) på sin side mener at manglende kulturkompetanse og kultursensitivitet i barnevernet ofte kan føre til misforståelser og mistolkninger. Barnevernet jobber kanskje mest av alle lignende yrkesgrupper for å øke både sin kulturkompetanse og sensitivitet. I sin helhet kan man si at andre grupper som er rundt minoritetsfamilier kan mangle begge disse elementene; alt fra barnehagelærere, lærerne, til kollegaer og til den generelle befolkningen utenfor disse familienes sosiale nettverk.

6.2.3 Hvordan kan vi forstå ettervirkningene av double-bind-livet?

For vi kan stille oss spørsmålet om vi virkelig har kultursensitivitet og kulturkompetanse til å faktisk ta de rette valgene, eller om handlinger kommer utfra et etnosentriske syn på kulturelle normer og verdier. Majoritetsbefolkningen generelt slipper å leve mellom to kulturer, og kan dermed mangle en helhetlig forståelse og empati for minoritetens opplevelser. Dette kan derimot stresse majoriteten, eksempelvis minoritetsforeldre som virker stresset, mer emosjonelle og mer irriterte enn de burde i ulike situasjoner. Ved manglende empati og

helhetsforståelse, kan ulike emosjonelle uttrykk fra minoritetsforeldre oppfattes og stemples som foreldrenes dårlige egenskaper.

I likhet med disse opplevelsene om barnevernets mangel på kulturkompetanse og kultursensitivitet, fant Fylkesnes et al., (2018) lignende resultat; foreldre som fortalte at barnevernet kunne posisjonere dem der de trodde at de ikke elsket barnet sitt, fordi de ikke klarte å leve opptil disse gode egenskapene som «gode foreldre» må ha. For å kunne ha disse etterspurte gode samhandlingene med minoritetsfamilier er vi nødt til å oppnå tillit, som derimot kan være utfordrende i møte med en gruppe mennesker som har andre verdier, holdninger og oppdragsstrategier. Derimot kan en kultursensitiv tenkning, gjennom å være mer kulturellevistiske i vår holdning som sosialarbeidere, være en faktor som bedre forutsetninger for dette.

Det er også viktig å tenke at disse foreldrene etter hvert har valgt å dempe sin tillit og relasjon til sine familier i hjemlandet fordi det påvirket dem, både for deres valg i oppdragelsen og for deres personlige velvære. Før øvrig kan dette bety at de får et enda smalere nettverk som de kan lene seg på i vanskelige tider. På en annen side kan dette også gi utfordringer med psykisk helse for foreldrene, for det er tungt å sitte i en posisjon der man går lenger og lenger bort fra betydningsfulle relasjoner, som eksempelvis til sine egne foreldre. I tillegg til å gå bort fra det kollektivistiske prinsippet, og inn i en helt ny fase som foreldre, uten å helt ha kontroll på hva dette vil bety og hvilke endringer dette kan medføre.

På en annen side kan vi også forstå en families kulturtilpasning utfra double-bind teorien. I teorien lys gjennom forståelsene til Eriksen (2010) og Rugkåsa et al., (2017), forstår vi at mennesker som er en del av en kultur tilegner seg ferdighetene, oppfatningene og væremåten i den gjeldende kulturen. Man forstår kunnskapen, ideene, verdiene, reglene og de felles uttrykksmåtene i dette systemet. Derimot vil man i teorien aldri bli født med en kultur siden kultur er dynamisk (Rugkåsa et al., 2017). Man tilegner seg denne gjennom livet, den kan overføres fra generasjon til generasjoner, eller i dette tilfellet også påvirkes av flytting til en annen kultur. Dette dynamiske perspektiv betyr også at kultur forstås som noe som skapes, vedlikeholdes og endres i takt med menneskelige samspill. For øvrig betyr dette at minoritetsfamilier som befinner seg i en double-bind-posisjon vil ha to ulike menneskelige samspill fra to betydelig forskjellige kulturer. Eksempelvis til foreldre som slet med å velge hvilken deler av visse tradisjoner de skal beholde og hvilken de skal endre. Eller eksempelet med foreldre som får kritikk fra hjemlandet for hvordan barna kler seg, samtidig som de selv vet at det er sånn alle kler seg her i deres vennegjeng, og det sånne lettkledde klær som er

vanlig å finne i butikkene. På en side kan valgutfallet være foreldrenes, med påvirkning fra deres kjente og vante verdier. På en annen side må vi også forstå at deres synspunkter og tilpasningsvansker kan komme av forventninger som stilles av familiene fra deres opprinnelige kultur.

Også i dette tilfellet opplever de yngre og mindre erfarne foreldrene dette som mindre problematisk. En variabel for dette kan være gode eller dårlige erfaringer i den nye kulturen, men også mengden tid man tilbringer i en og samme kultur; jo lengre tid man blir lært opp, jo mer tiltro har man til at det man driver med er riktig. Som samsvarer med at kultur kan oppfattes som en tro; at man gjør ting på en bestemt måte fordi det virker som den beste måten og fordi man vet at det fungerer fra tidligere (Aadnesen & Hærem, 2007).

På en annen side er yngre generasjonene i dag mer sammenkoblet på tvers av land og kultur gjennom sosiale medier, der sosiale medier i seg selv er en egen kultur som alle forstår, men også der man har lett tilgang til å kunne bli kjent med andre mennesker og kulturer. På motsatt side kan man ikke si at den før-sosiale medier-generasjonen har fått disse fordelene, noe som kan gi dem litt mer skeptiske holdninger til nye kulturer.

6.3 Intensive parenting

6.3.1 Ytre press mot foreldreskapet

Nesten samtlige av foreldrene i denne studien opplevde å kjenne på et indirekte press om å være mer aktive med barna på fritiden sin. Opplevelsen har som oftest kommet i samtaler med sine jobbkollegaer, og noen ganger gjennom venner utenom jobben. Mange beskrev at dette presset kommer av nordmenns kjærlighet for en aktiv livsstil, og kjærlighet for bruk av naturen og friluftslivet rundt seg. Funn viser at dette presset som oftest ikke er direkte, men gjennom anbefalinger om hva man bør gjøre i helgene eller i feriene. I likhet med denne studien fant Herrero-Arias et al., (2020) i sin studie, med 20 foreldre fra nettopp søreuropeisk opphav, at foreldrene opplevde å måtte vende seg til en friluftslivsstil og lære seg å bruke naturen mer sammen med barna sine. I norsk sammenheng, vil en god barndom ikke komme foruten gode opplevelser og minner fra natur og friluftsliv (Herrero-Arias et al., 2020).

Eksempelvis gjenspeiles dette i norske barnehager, der norske barnehager tar i bruk pedagogiske tilnærminger i naturbasert utendørs læring (Herrero-Arias et al., 2020). Utendørs aktiviteter skaper en god arena for lek og læring, og lærer barn om å utfordre seg selv, samtidig som det skaper inkludering, deltakelse og meningsskaping (Herrero-Arias et al.,

2020). Dette har blitt en norm blant norske familier og er en stor verdi i hverdagen. Det er vanlig å snakke om hva man gjør på fritiden, som i balkanske foreldrenes tilfelle førte til opplevd press ettersom det er mer kulturelt for dem å bruke fritiden til å hvile.

Flere av foreldrene opplevde å bli oppfordret av lærerne til å gå mer på ski med dem, eller å bruke noe av fritiden på å prøve å lære dem å svømme. Mange av foreldrene opplevde at det var unødvendig å bruke så mye penger i barneoppdragelsen, spesielt på interesser som de visste barna ikke hadde. Det er dyrt å kjøpe ski, eller å kjøpe månedskort i svømmehallen, spesielt dersom dette benyttes sjeldent på fritiden. I teorien vil foreldrene fra landbrukssamfunn ha mindre oppmerksomhet rettet mot barnas fritid og ikke føle at barna deres trenger spesiell omsorg av dem (Lee, 2014, s. 7). Dette stemmer overens med funn i denne studien, som viser at de balkanske barna aktiviserte seg selv på fritiden i deres hjemland. Dette kom også med ingen ekstra økonomisk belastning for foreldrene, og uten et kulturelt press for å måtte delta med barna på fritiden. Derimot er det mer vanlig at barna er med på foreldrenes aktiviteter enn foreldrene på barnas aktiviteter, noe som stemmer med Lee (2014, s. 7) sin teori om at foreldrene styrer, og at barna ofte bidrar i hjemmet med arbeidet og rutinene som foreligger.

I den moderne og intensive foreldrerollen skal foreldrene derimot legge mer innsats som foreldre, gi en barnesentrert oppdragelse og holde seg oppdatert på hva som er bra for barna gjennom å høre på profesjonelle eksperter og forskning (Herrero-Arias et al., 2020). De søreuropeiske foreldrene i Herrero-Arias et al., (2020) sin studie planla aldri aktiviteter frem i tid og var heller aldri barnesentrerte i oppdragelsen, likevel ble de i deres kulturelle kontekst sett på som gode foreldre. Dette stemmer overens med funn i denne studien som også viser at foreldrene ikke var deltakende i barnas fritidsaktiviteter. Funn viser derimot at det er vanlig å prioritere hvile etter jobben, og dermed ikke følge opp hva barna gjør, som er grunnen til at barna kulturelt er lært opp til å aktivisere seg selv. I sammenheng med dette, viser Faircloth (2014, ss. 26-27) at den intensive foreldrerollen i Norge bør innrette et syn der barnet skal komme først og ha fokus på barnets beste. Som på motsatt side bryter med normen i den kollektivistiske oppdragelsesstilen, der alle handlinger og vurderinger skjer på bakgrunn av kollektivets beste (Aadnesen & Hærem, 2007). Dette gjør at barn i kollektivistiske samfunn ikke får noe mer særbehandling enn resten av familiemedlemmene. Kjærlighetsspråket overfor barn i Balkan vil derfor skje utfra verdiene som verdsettes i kollektivet, og kjærligheten er å lære barnet disse; kollektivet er viktigst, alle bidrar like mye, alle skal bli ivaretatt og alle er like viktige. I Norge kommer barnet som individ først, og

kjærlighetsspråket krever en mer direkte form for kjærlighet, både fysisk og verbal. Intensive parenting-teorien blir av balkanske foreldrene opplevd som en ny måte å vise kjærlighet på; gjennom aktiv oppfølging og deltakelse og gjennom å lære nye oppdragelsesmetoder og håndtering av barnas følelser. Dette i likhet med opplevelsene til de 32 minoritetsforeldrene i Smette & Rosten (2019) sin forskingsrapport, der foreldrene ønsket å vise mer kjærlighet enn de selv fikk, involvere seg mer i barnas liv og ha et større blikk og forståelse for barnas følelser.

6.3.2 Barn under påvirkning påvirker sine foreldre

De balkanske foreldrene opplevde at barna deres endret seg i tråd med gjenspeilingen til andre barn, som førte til at barna også satte press på dem. Nesten samtlige av foreldrene opplevde at barna ønsket seg mer og mer materialistiske goder, som de selv kunne se at deres venner hadde. Mobiltelefoner i ung alder, PC/datamaskiner, Nettbretter, Play-Station, tv på rommet og mye ulikt aktivitetsutstyr er noen nevnte ting som kommer frem.

I tillegg startet barna å gå lenger og lenger bort fra de kollektivistiske verdiene deres oppdragelse har blitt bygget på. Eksempelvis startet flere av dem å kreve penger for å gjøre husarbeid fordi deres venne fikk penger for husarbeidet. Eller at flere av deres venner bare fikk ukepenger og slapp å hjelpe til hjemme. Dette stemmer overens med Herrero-Arias et al., (2020) sin oppfatning om at det intensive foreldreskapet som drives i Norge er veldig dyrt og har en økonomisk avhengig drift. I likhet med dette, presiserer Faircloth (2014, ss. 26-27) at immigrantforeldre vil finne seg i vansker ettersom de både har andre foreldrenormer, og fordi de som regel mangler de økonomiske ressursene til å kunne oppfylle disse nye forventningene i en intensive parenting-kultur. Dette satte også noen av de balkanske foreldrene i en «double-bind»-posisjon der flere valgte å strekke seg ekstra for barna sine. For andre var dette et ambivalent valg ettersom de ville stå fast på sine mer kollektivistiske prinsipper, men møte en uvisshet rundt hvor skadelig det kan oppleves for barna å være annerledes enn andre barn.

6.3.3 Mer privilegert livsstil og verdier – trussel mot det gamle familielivet

Nesten samtlige av foreldrene beskrev en opplevelse av et skrytesamfunn, som dannet en slags skrytekultur, der man alltid jakter etter noe bedre for hver gang. Eksempelvis Cristian som opplevde at kollegaene hans ikke nøyde seg med helt gjennomsnittlige biler, men måtte prøve å ha noe i toppklassen. Eller at de samme menneskene kjøpte dyre klokker, dyre smykker og hadde en dyrere livsstil enn jobben kunne tilsi, samtidig som dette skrytes opp på sosiale medier. De balkanske foreldrene opplevde bruken av sosiale medier som negativ, der

opplevelsen var at deres venner brukte mediene til å skryte og reklamere livsstilene sine, og mindre til å faktisk holde kontakt.

På samme måten opplevde foreldrene å se barna deres bli eksponert for dette. Barna ville passe inn, vise at de er like og at de har den samme livsstilen som deres venner. Flere av foreldrene opplevde å bruke mer penger enn planlagt, ofte bare for at barna skulle kunne ha de samme opplevelsene som deres venner. Funn viser også at foreldre opplevde utfordringer med mye inneværende barn, noe som er uvanlig for balkanske foreldre å se, siden de er vant med barn som er mye utendørs og aktiviserer seg selv til sent på kveldene.

Foreldrene som prøvde å sette grenser opplevde at barna kritiserte dem, og at de ikke lenger tålte kritikk og grensesetting slik som tidligere. Mange av foreldrene startet å gi litt etter for å unngå å tiltrekke seg negativ oppmerksomhet. Fortløpende opplevde flere av foreldrene større verdiendringer og kulturelle endringer hos barna. Eksempelvis at flere gradvis startet å gi slipp på diverse balkanske tradisjoner, og å fornorske de tradisjonene som feires i begge land.

Bak & von Brömssen (2010) fant i sin studie med 29 minoritetsbarn at barna hadde et bevisst forhold til begge kulturene. Disse barna klarte å skape et klart skille mellom kulturene, og å handle kulturelt riktig utfra hvilken kulturell kontekst de befant seg i. Likevel opplevde mange av dem en modernisering av verdiene deres, der barna har laget kompromisser i visse verdier og tradisjoner, som har satt dem i en halvhjertet posisjon til begge land. I likhet med disse minoritetsbarna, viser balkanske foreldre til samme opplevelse rundt sine barn; der barna har gått bort fra visse tradisjoner eller der de som familie har måttet fornorske visse tradisjoner for at det skal føles riktig for barna. I denne studien er det ikke barnas erfaringer og perspektiv i fokus, men Bak & von Brömssen (2010) sin studie viser at barna har stått i dette veiskille, og opplevd å leve i en «double-bind»-posisjon også, som videre utfordrer foreldrene til å måtte ta vanskelige beslutninger.

Selv om studien til Bak & Brömssen (2010) viser til at minoritetsbarna klarte å tilpasse seg forventningene utfra hvilken gruppe de sosialiserte seg med i ulike øyeblikk, viser studien at de balkanske foreldrene ikke opplevde sine barn på samme måten. Derimot opplevde foreldrene at deres barn tok en større del i den norske kulturen enn deres egen, og at moderniseringen av kulturelle tradisjoner også hadde en større norsk andel enn balkansk. Dette gjenspeiles også funn som viser at de balkanske foreldrene ikke følte de lenger kunne ha samme innflytelsen på barna sine, og dermed lot barna bestemme dette selvstendig. I likhet viser Smette & Rosten (2019) i sin rapport, at minoritetsforeldrene heller prøvde å gi barna

sine nok informasjon om kulturelle normer, tro og religion; der formålet var å gi dem nok informasjon om ulike kulturelle verdier, men heller la barna selv velge ut egne preferanser.

Kombinasjonen av en barnefokuset oppdragelse, større medbestemmelse hos barn og mer individualistiske verdier i oppdragelsen utgjør endringer i familiehierarkiet. Det intensive fokuset på at barnet alltid kommer først skaper strid med de kollektivistiske verdiene, der kollektivet kommer først. Funn i denne studien viser at balkanske foreldre opplever litt større forbindelse til norske kulturelle verdier enn balkanske, som skaper strid i deres double-bind-liv med familien fra hjemlandet. Mange opplever mindre tillit og svekkede relasjoner til familien i hjemlandet, og en prosess med mange vanskelige avgjørelser og utfordringer som skaper strid og øker stress i hverdagen.

6.3.4 Eftervirkninger av intensive parenting?

Det er merkbart at de balkanske foreldrene opplevde et press påkoblet mot intensive parenting. Dette skjedde både gjennom økt tidsbruk på det å være foreldre, og krav om større foreldrekontroll og involveringer rundt barnet. Videre opplevde nesten samtlige av foreldrene et press til å være mer aktive på fritiden, ofte gjennom anbefalinger av kollegaer, venner og barnas støttepersoner i hverdagen. Det intensive foreldreskapet setter barnet i fokus, og har bidratt til å bryte opp det faste familiehierarkiet disse balkanske familiene har kommet til Norge med. I tillegg fikk foreldrene møte på en litt annen livsstil, som de selv opplevde som både en privilegert livsstil, og en kultur som de opplevde som en skrytekultur. Selv om flere av dem opplevde denne livsstilen og kulturen som unaturlig, har flere av dem også blitt påvirket og hektet oppi denne. Trolig kan flere av dem oppleve å like disse endringene med tiden, men det er også sannsynlig at flere opplever å leve et liv de kanskje ikke liker. Dette har fått meg til å tenke på ettervirkninger deres uvaner til intensive parenting kan ha, og jeg har sett på deres opplevde livskvalitet. Der har jeg analysert noen spennende funn om deres sosiale liv, som også kan være utslagsfaktorer på deres opplevde psykiske helse.

6.4 Foreldrenes sosiale liv og psykiske helse

Et veldig interessant tema som skiller seg ut er foreldrenes hverdager og deres sosialisering. Ingen spørsmål i intervjuguiden tar for seg dette temaet (Vedlegg 4), men i nesten samtlige intervju kommer foreldrene innpå denne delen i deres liv. Diskusjonen videre tar derfor for seg noen aspekter av deres sosiale liv og hvordan vi kan forstå deres trivsel og helse. På samme tid er dette et tema som ikke er gått i dybden på i intervjuene, noe som viser et potensialet i noe som er mulig å forske videre på. Diskusjonen tar for seg lokalmiljøet

betydning for familiene, en ny opplevd måte å sosialisere seg på, og til slutt opplevde forskjeller mellom mødrene og fedrene i deres nye hverdag.

6.4.1 Lokalmiljøet: muligheter og begrensninger

Smette & Rosten (2019) sine funn viser at minoritetsforeldrenes valg av nabolag har vært en viktig faktor for deres opplevelse av Norge. Mange av foreldrene i deres forskningsrapport var bosatt i minoritetspregede strøk, mens enkelte klarte å etablere seg med majoriteten. De som bosatte seg i minoritetsstrøk opplevde å få gode informasjonskilder, og samtidig en opplevelse av at disse menneskene forstår hva de går gjennom som nye i Norge. Funn i denne studien viser at de balkanske foreldrene ikke har benyttet seg av muligheten til å oppsøke et fellesskap til sin minoritetskultur. Nesten samtlige har derimot prøvd å benytte seg av diverse muligheter som finnes i lokalmiljøet i håp om å klare å utvide sine nettverk, og få en fellesskapsfølelse som en del av majoritetsbefolkningen. Eksempelvis har medlemskap i et idrettslag hjulpet noen foreldre til å få kontakt med andre, både gjennom god oppfølging av barnas aktiviteter, og gjennom bidrag ved dugnad eller lignende sosiale samlinger. Likevel har dette ikke fungert for alle, der enkelte har opplevd skeivfordeling i oppgaver under oppfølging av idrettslaget, som eksempelvis å være valgt ut år etter år å kjøre de lengste turene. Enkelte opplevde også skeivfordeling under dugnader, der de fikk opplevelsen av å bli satt opp på de tyngste oppgavene, mens andre slapp lettere unna år etter år. Vanskelige opplevelser med å ikke bli helt akseptert som en del av fellesskapet har ført til at enkelte ble mer distansert fra majoriteten, og selv etter hvert valgt å ta på seg vi- mot dem- brillene.

På en annen side har enkelte dratt godt nytte av sine omgivelser, og opplevd at barnet har gode støttepersoner rundt seg, samtidig som lokalmiljøet også opplevdes som godt. Enkelte av foreldrene opplevde at menneskene og tilbudene i lokalmiljøet, og støttepersonene rundt barna, har erstattet deres behov for å ha storfamilien rundt seg.

6.4.2 En annen type sosialisering

Samtlige av foreldrene opplevde å miste store deler av sine sosiale liv, og ikke opplevelsen av å ha klart å erstatte dette i Norge. Nesten samtlige klaget om måten nordmenn sosialiserer seg, og hvor lite kulturen «byr» på dette. Der foreldrene føler nordmenn nøyer seg med sin daglige sosialisering på jobben, er ikke dette nok for dem og ikke slik kulturen er i deres hjemland. Flere viste også misnøye med at nordmenn flest kun sosialiserer seg med kjernefamilien, og har en mer sporadisk sosialisering med resten av familien eller sine sosiale nettverk. På en annen side opplever foreldrene at nordmenn er flinke til å ha mange små sosialiseringer i

hverdagene, noe som gjør at de ikke trenger store sosialiseringer i helgene; blant annet gjennom jevnlig små involveringer i lokale idrettslag der barna deres er medlemmer.

Opplevelsen av savn og ensomhet er dermed til stedet hos samtlige; både med tanke på familiene i hjemland, og med tanke på deres personlige sosiale liv. Når det gjelder foreldrenes sosiale liv i Norge, viser funn at mødrene er mer sosiale enn fedrene i Norge. Mødrene er derimot ikke mer sosiale i Norge enn i sine hjemland, men de er mer sosiale enn fedrene. Fedrene befinner seg på motsatt side, der de både er mindre sosiale enn sine partnere, men også betydelig mindre sosiale enn i sine hjemland. Funn viser at mødrene er ansatte i mer sosiale yrker og er flinkere til å være med sine kollegaer/venner iblant, mens fedrene er ansatte i mer praktiske og individuelle yrker, i tillegg til fysisk tunge yrker, og sosialiserer seg ikke på fritiden med sine kollegaer. Det er en klar korrelasjon på den psykiske- og generelle helsen og utdanningsnivået/type jobb (Blom, 2010, ss. 22-23), der bedre utdanning viser til bedre trivsel og helsetilstander.

6.4.3 Mødrene blomstrer mer i Norge: mer sosiale enn fedrene

Blom (2010) fant også ut at sosiale ressurser, som å ha sin partner tilstedet i Norge, eller å ha sosial kontakt med venner og naboer, bidrar signifikant til å redusere problemer; effekten av dette synes å være større for psykisk helse enn for helse generelt (s. 28). Fra funn av generell helsetilstand viser Blom (2010, s. 19) til tall fra blant annet Balkan; Bosnia, Serbia og Montenegro. Tall fra Bosnia viser at mennene har litt bedre helsetilstand enn kvinnene med bare 0,7 additiv indeks i forskjell, mens tall fra Serbia og Montenegro viser menn med betydelig bedre helsetilstand med 2,9 additiv indeks opp til kvinnene. I forhold til andre kulturer i tabellen som inkluderer land fra både Midtøsten, Asia, Afrika og Latin-Amerika skårer den balkanske kulturen midt på treet i helsetilstand blant disse innvandrergруппene.

Funn i denne studien viser til en motsatt trend. Selv om fedrene i intervjuene har muligheten til å gå inn på temaet, blir ikke dette gjort i noen av tilfellene. Mødrene derimot nevner dette fritt ved flere anledninger, men viser at dette er uaktuelt for dem å tenke på eller ta stilling til, og beskriver en kultur der psykisk helse ikke er en like reell og viktig ting som her i Norge. Eksempelvis opplevde Danijela å se flere av sine kollegaer ha depresjon og sykmelde seg, der hun opplevde samme symptomer, men aldri aksepterte dette som et alternativ. I likhet, støtter forskningen til Walås (2017) dette, og viser at ikke-vestlige innvandrere ikke snakker om psykisk helse og lidelser. Likevel viser det seg at ikke-vestlige innvandrere har en langt høyere forekomst av psykiske plager enn innvandrere med vestlig bakgrunn (Walås, 2017).

Funnene i denne studien viser at de balkanske mødrene har fått større oppblomstring i sin rolle enn fedrene i overgangen til Norge. I tillegg til at enkelte av fedrene sitter igjen med en følelse av diskriminering og marginalisering av menneskene rundt. Jeg merker tydelig at ingen av fedrene nevner at dette går utover deres psykiske helse, men Blom (2010, s. 23) viser til at opplevd diskriminering eller mobbing på jobb, utesteder og lignende fører nettopp til en påvirkning i minoritetens psykiske helse. Eksempelvis den opplevde diskrimineringen i dugnad og rundt idrettslaget. Eller fedrene som ikke sosialiserer seg med kollegaer og er mer antisosiale enn noen gang, som kan tyde på at de kanskje ikke blir akseptert, ekskludert og eller kanskje mobbet. I tillegg skal effektene av fallet til fedrenes rolle i familiehierarkiet ikke undervurderes, ettersom denne kan føre til stor uklarhet i mange personlige opplevelser og meninger.

Mødrene derimot opplevde en stor personlig vekst, og deres rolle bærer et stort preg av at familien går fra et kollektivistisk samfunn til et individualistisk samfunn. Bedre fordeling av husholdsoppgaver og bedre omsorgsfordeling i hverdagen er noen av godene. Videre opplevde samtlige av dem mest befrielse i å kunne være en egen person, med egen fritid til å finne tilbake til sine hobbyer, ha egen økonomi og kjenne på ansvar for seg selv; rett og slett å bli myndiggjort. Nesten samtlige opplevde å få mer energi i hverdagen og å være mer interessante som mødre for sine barn, noe som i teorien også vil føre til bedre fysisk og psykisk velvære. Dette reflekteres derimot ikke i tall fra Blom (2010, s. 28), der mødrenes helse fra Bosnia, Serbia og Montenegro vises som mer negative enn fedrenes.

På motsatt side kan man også stille spørsmålstegn hvorvidt den psykiske helsen kan måles likt for menn og kvinner, spesielt i en kultur som foreldrene nevner ikke legger inn samme kriterier eller betydning når det gjelder psykisk helse. Følelsen av integrering, gode norskkunnskaper og følelsen av fremgang er viktige faktor som kan fortsette å fremme den gode helsen (Blom, 2010, s. 26). Det kan derimot være vanskelig å vite hvordan fedrene opplever dette, siden de gir fra seg at «problem som dette finnes ikke-mentaliteten». Blom (2010) nevner at traumer er en faktor som kan utløse psykisk helse-problemer, men at dette er mer vanlig hos innvandrere som har flyktet fra land, enn hos dem som har mer flyttet enn flyktet. Dette fordi flukt forbindes ofte med krig, tortur og en traumatiserende fluktperiode. Dette er ikke et utenkelig scenario for befolkningen fra Balkan, som har kjente krigshistorier i nyere tid, helt frem til 1999. Flere interessante forskjeller for både fedre og mødre, og deres livskvalitet, kan være noe som kan være spennende å utforske på et dypere nivå videre, enten for meg, eller for andre forskere som finner dette interessant.

7.0 Oppsummering, konklusjon og avslutning

7.1 Oppsummering

Så, hvordan kan vi forstå disse kulturelle ulikhetene og utfordringene de balkanske foreldrene har møtt rundt sitt foreldreskap i møtet med Norge og den norske velferdsstaten?

De balkanske foreldrene kom til Norge med klare fordommer og stereotyper av norske velferdstjenester, spesielt barnevernet. Nesten samtlige trekker frem barnevern-barnehage-relasjonen som skremmende, og hadde utfordringer med å finne seg til ro i møte med barnehageansatte på bakgrunn av dette. Mistillitdannelsen til barnevernet har kommet gjennom kontakten med andre balkanske nettverk i Norge, og smått gjennom media og internasjonal kritikk. Foreldrenes kritikk av barnevernet er at norsk barnevern er tettere på befolkningen, og oppleves som stridslystent, direkte og kontrollerende. Nesten samtlige av foreldrene ettersøker mer forståelse for deres kulturelle uttrykk i foreldreskapet og et lavere tempo under intervensjoner, ulike beslutninger og generell saksbehandling. Disse faktorene minner foreldrene om deres hjemlige barnevern, som ifølge dem gir mer tillit til foreldrenes ferdigheter og er mer på avstand under diverse prosesser. Selv for mye kritikk av barnevernet, har de to barneverninvolverte familiene i denne studien positive opplevelser og et inntrykk av at barnevernet har oppfylt disse etterspurte faktorene. Det er derimot tydelig at de yngre og mindre erfarne foreldrene hadde større aksept for velferdstjenestene og viste større tilpasningsevner i sitt foreldreskap.

Videre opplevde samtlige av foreldrene store endringer i sitt foreldreskap, og et liv med et hjerte i begge kulturer. Opplevd press fra familien i hjemlandet om å bevare balkansk kultur, tradisjoner og oppdragelse, mot et press fra norske omgivelser om endring til norsk kultur, norske tradisjoner og norsk oppdragelse. Dette har vært en stor utfordring for flere av foreldrene. Enkelte har opplevd vanskeligere relasjoner til sine familier, uenigheter og tillitsbrudd, og mindre kontakt med tiden. Flestparten av foreldrene opplevde en større fornorsking av deres familieliv. Flere ble mer aktive som foreldre, brukte mye tid på oppfølging av deres barn og startet å utvikle en større forståelse for barns følelser og handlinger. Barna deres satte også stort press om disse endringene, noe foreldrene opplevde å kjenne på i utviklingsprosessen.

Flere av foreldrene opplevde også å leve et liv de kanskje ikke helt ønsket selv. Ingen av dem hadde til vaner å bruke så mye penger i oppdragelsen, eller for seg selv. I tillegg opplevde

flere et stort savn for hjemlandet, og følelsen av å være ensom i Norge. Fedrene oppholdt seg betydelig mye mer hjemme enn i hjemlandet, og hadde mistet sitt sosiale liv i Norge. På en annen side opplevde mødrene mer myndiggjøring i sin rolle. De fikk mer hjelp i hjemmet, fikk jobb for første gang i livet, og egen økonomi. De fikk også mer tid til å kunne utforske egne hobbyer, og en opplevelse av å være mer interessante for sine barn enn i sine hjemland. Likevel var ikke dette foruten følelsen av hjemlengsel, og opplevelser av ensomhet i hverdagen. I dette tilfellet også, var de yngre og mindre erfarne foreldrene mindre påvirket, og opplevde større følelse av tilknytning og fellesskapsfølelse i Norge.

7.2 Konklusjon

Så, hvilken kulturelle ulikheter og utfordringer har de balkanske foreldrene møtt rundt sitt eget foreldreskap i møtet med Norge og den norske velferdsstaten?

Den endelige konklusjonen er at de balkanske foreldrene har opplevd å møte et velferdssystem som er bygget på andre kulturelle verdier enn de selv tar med seg til Norge. Dette har skapt utfordringer i møtene med systemet, generell mistillit til systemet, og en hverdagslig frykt for systemet. Disse foreldrene har også opplevd et krysskulturelt press i sitt foreldreskap, som har utfordret deres relasjoner til familiemedlemmer i hjemlandet, men også til kollegaer, lærere, venner og majoritetsbefolkningen i Norge. Samtidig som foreldrene underveis har opplevd store personlige endringer i deres sosiale liv og velvære; gjennom å møte en annen måte å sosialisere seg på, og en helt annen livsstil og verdier. Disse kulturforskjellene har skapt tilpasningsvansker for spesielt de eldre og mer erfarne foreldrene, som til tider har opplevd å leve et liv de nødvendigvis ikke helt hadde ønsket. I enkelte tilfeller har dette ført til et stort savn av hjemlandet, og følelsen av ensomhet i Norge.

7.3 Avslutning

Målet med denne studien har vært å få et større innblikk i hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer foreldrene fra Balkan har møtt rundt sitt eget foreldreskap i Norge. Hovedmålet i seg selv har vært å skape et helhetsbilde av deres erfaringer, med videre mål om å øke leserens forståelse og kompetanse gjennom erfaringene foreldrene har trukket frem. Målet har også vært å gjøre leseren mer trygg på seg selv og utvide leserens forståelse av hvordan et minoritetsforeldreskap og minoritetsliv kan oppleves. Hvilke utbytte og kompetanseheving leseren får av denne studien er vanskelig å bedømme og gjenstår å se, men jeg håper at den har vært til nytte og til spennende lesing.

Denne studien kan ha reist noen nye spørsmål og noen spennende nye forskningsmuligheter. Det er interessant at mange funn trekker mot store endringer i familielivet til disse balkanske familiene. Eksempelvis endringer av mødrene sin rolle i familien og deres oppblomstring av personlig vekst. Som for fedrene bydde på noen motsatte endringer; litt mindre frihet enn i hjemlandet og større tilknyttede arbeidsoppgaver til familien og i hushold. Det er tydelige endringer i familiedynamikken som kommer frem av overgangen til Norge.

Familiedynamikken har også blitt preget av det intensive foreldreskapet i Norge, og bydd på utfordringer for foreldrene som har opplevd å stå i double-bind-posisjonen. Disse utfordringene har gjort tydelig inntrykk på foreldrene, blant annet; opplevelser av kontinuerlig stress, kontinuerlige vanskelige valg å ta i oppdragelsen, og mistillit til familierelasjoner i hjemlandet. Dette er alle stressende faktorer som påvirker familien som kan ha videre effekter på deres opplevde familieliv i Norge.

Det er heller ikke utenkelig at dette kan ha bydd på utfordringer og uenigheter innad i parforholdet i disse familiene, eksempelvis uenigheter rundt barneoppdragelsen, eller uenighetene rundt disse familiedynamiske endringene som har oppstått i møtet med Norge. Eksempelvis Biljana som oppsøkte hjelp med barnevernet på egenhånd, og mannen Branislav som ble irritert og sint på henne. Eller fedrene som er mer i hjemmet enn noen gang tidligere. Selv om funn i denne studien viser til positive erfaringer der fedrene tilbrakte mer tid mer barna, fikk bedre kontakt og relasjon, og mer mening, kan mer tid i hjemmet også by på mer situasjoner, diskusjoner og konflikter, spesielt for dem som opplever vanskeligere overgang til Norge. Innenfor denne konteksten kan det være behov for en studie som går i dybden på det opplevde familielivet, med et mer helsebevisst perspektiv.

8.0 Referanser

- Amundsen, B. (2016, 04 20). *Både store og små forskjeller mellom barnevern*. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no>: <https://utdanningsforskning.no/artikler/2016/bade-store-og-sma-forskjeller-mellom-barnevern/>
- Attride-Stirling, J. (2001, 12). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative Research*, ss. 385-405.
- Bak, M., & von Brömssen, K. E. (2010, Februar). Interrogating Childhood and Diaspora Through the Voices of Children in Sweden. *Childhood*, ss. 113-128.
- Barnevernsloven. (2021, 06 18). *Lov om barnevern (barnevernsloven)*. Hentet fra <https://lovdata.no>: <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-06-18-97>
- Befring, E. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Cappelen Damm AS.
- Berg, B., & Paulsen, V. (2021). *Møter mellom minoriteter og barnevernet*. Universitetsforlaget.
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M., Garvik, M., & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter - Innvandreres møter med barnevernet*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Blom, S. (2010). *Sosiale forskjeller i innvandreres helse - Funn fra undersøkelsen Levekår blant innvandrere 2005/2006*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Bragdø-Ellenes, S. C., & Torjesen, S. (2020, januar). Diplomatsk hodebry: internasjonale reaksjoner på utvalgte avgjørelser i norsk barnevern. *Internasjonal Politikk - Skandinavisk tidsskrift for internasjonale studier*, ss. 1-31.
- Bufdir. (2023, 05 05). *Barnevernstiltak blant barn med innvandrerbakgrunn*. Hentet fra <https://www.bufdir.no/>: https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blant_barn_med_ulik_landbakgrunn/barnevernstiltak_blant_barn_med_innvandrerbakgrunn/
- Bufdir. (2023, 05 05). *Omsorgsovertakelser*. Hentet fra https://www.bufdir.no: <https://www.bufdir.no/statistikk-og-analyse/barnevern/Omsorgsovertakelser>

- Bø, B. P. (2010). Det flerkulturelle barnevernsarbeidet – utfordringer, erfaringer og kompetansebehov. I M. S. Kaya, A. Høgmo, & H. Fauske, *Integrasjon og mangfold - utfordringer for sosialarbeideren* (ss. 206-230). Cappelen Damm akademisk.
- Creswell, J. W., & Miller, D. L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Taylor & Francis Online*, ss. 124-130.
- Creswell, J., & Poth, C. (2018). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*. Thousand Oaks: Sage.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Universitetsforlaget .
- Det Kongelige Barne- og Likestillingsdepartement. (2009, 06 19). *Ot.prp. nr. 104 (2008–2009) - Om lov om endringer i barnelova mv. (flytting, delt bosted, samvær, vold mv.)* . Hentet fra <https://www.regjeringen.no>:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f0220c2b12934511bfce324b6b354989/no/pdfs/otp200820090104000dddpdfs.pdf>
- Egelund, T., & André Thomsen, S. (2002). *Tærskler for anbringelse : en vignettundersøkelse om sosialforvaltningens vurderinger i børnesager*. Sosialforskningsinstituttet.
- Ellingsen, I. T., Levin, I., Berg, B., & Kleppe, L. C. (2015). *Sosialt arbeid - en grunnbok*. Universitetsforlaget.
- Eriksen, T. H. (2010). *Små steder - store spørsmål: innføring i sosialantropologi*. Universitetsforlaget.
- Faircloth, C. (2014). Intensive Parenting and the Expansion of Parenting. I E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth, & J. Macvarish, *Parenting Culture Studies* (ss. 25–50). Palgrave Macmillan.
- FN-Sambandet. (2023, 05 05). *Befolkningstall - total befolkning*. Hentet fra <https://www.fn.no> : <https://www.fn.no/Statistikk/befolkningstall>
- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., & Nygren, L. (2018). Negotiating deficiency: exploring ethnic minority parents' narratives about encountering child welfare services in Norway. *Child & Family Social Work*, 196-203.

- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015, 06 17). Frykten for barnevernet - En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, ss. 81–96.
- Gilje, N. (2019). *Hermeneutikk som metode - Ein historisk introduksjon*. Samlaget.
- Goździak, E. M., & Seeberg, M. L. (2016). *Contested Childhoods: Growing up in Migrancy: Migration, Governance, Identities*. Springer International Publishing.
- Haugevik, K., & Neumann, C. B. (2020, 03 19). Staten, barnevernet og utenrikspolitikken - fra indre anliggende til internasjonal konfliktsone. *Nytt Norsk Tidsskrift*, ss. 5-18.
- Helgesen, J. (2019, 9 22). *EMD – Voteringene i Strand Lobben-saken*. Hentet fra [https://lovdata.no: https://lovdata.no/artikkel/emd__voteringene_i_strand_lobben-saken_/2524](https://lovdata.no/artikkel/emd__voteringene_i_strand_lobben-saken_/2524)
- Herrero-Arias, R., Lee, E., & Hollekim, R. (2020). The more you go to the mountains, the better parent you are'. Migrant parents in Norway navigating risk discourses in professional advice on family leisure and outdoor play. *Health, risk & society*, 403-420.
- Hollekim, R., Anderssen, N., & Daniel, M. (2016). Contemporary discourses on children and parenting in Norway: Norwegian Child Welfare Services meets immigrant families. *Children and Youth Services Review*, 52-60.
- Ipsos. (2017). *Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn - laget for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet*. Oslo: Ipsos.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? - Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Høyskoleforlaget.
- Križ, K., & Skivenes, M. (2015). Challenges for marginalized minority parents in different welfare systems: Child welfare workers' perspectives. *International Social Work*, 75-87.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode - Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Fagbokforlaget.

- LeCompte, M. D., & Goetz, J. P. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Review of Educational Research*, ss. 31-60.
- Lee, E. (2014). Introduction. I E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth, & J. Macvarish, *Parenting culture studies* (ss. 1-22). Palgrave Macmillan.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. Universitetsforlaget.
- Morse, J. (2015). Critical Analysis of Strategies for Determining Rigor in Qualitative Inquiry. *Qualitative Health Research*, ss. 1212-1222.
- Nairn, S. (2019, 7 17). Research paradigms and the politics of nursing knowledge: A reflective discussion. *Nursing Philosophy*, s. e12260.
- NESH. (2021). *Guidelines for Research Ethics in the Social Sciences and the Humanities*. Oslo: The Norwegian National Research Ethics Committees.
- Neuman, L. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston: Pearson.
- Norges Institusjon for Menneskerettigheter. (2023, 01 26). *Nye EMD-avgjørelser i norske barnevernssaker*. Hentet fra <https://www.nhri.no>: <https://www.nhri.no/2022/nye-emd-avgjorelser-i-norske-barnevernssaker/>
- Nyléhn, J., & Biseth, H. (2015, 08 12). En utvidelse av begrepet «mangfold». *Norsk pedagogisk tidsskrift*, ss. 307–318.
- Punch, K. (2014). *Introduction to social research: quantitative & qualitative approaches*. Los Angeles: Sage.
- Regjeringen. (2023, 05 12). *Forbud mot all form for vold mot barn*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-104-2008-2009-/id567744/?ch=6>
- Rugkåsa, M., Eide, K., & Ylvisaker, S. (2015, 06 17). Barnevernsarbeideres møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, ss. 98–106.
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S., & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv - Sosialt arbeid med barn og familier*. Gyldendal akademisk.

- Shenton, A. (2004). Strategies for Ensuring Trustworthiness in Qualitative Research Projects. *Education for Information*, ss. 63-76.
- Smette, I., & Rosten, M. G. (2019). *Et iakttatt foreldreskap - Om å være foreldre og minoritet i Norge*. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
- Statistisk sentralbyrå. (2023, 05 05). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet fra <https://www.ssb.no>: <https://www.ssb.no/statbank/table/05183/>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse - En innføring i kvalitative metoder*. Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Torp, I. S. (2019, juni 8). *The Norwegian National Research Ethics Committees*. Hentet fra www.forskningsetikk.no: <https://www.forskningsetikk.no/en/guidelines/social-sciences-humanities-law-and-theology/guidelines-for-research-ethics-in-the-social-sciences-humanities-law-and-theology/>
- Unicef Serbia. (2021). *Child Protection - UNICEF aims to protect all children from violence, exploitation and molestation*. Hentet fra <https://www.unicef.org>: <https://www.unicef.org/serbia/en/child-protection>
- Walås, Y. T. (2017, 06 09). «Man snakker ikke om sånt» - En kvalitativ undersøkelse om ikke-vestlige innvandreres syn på psykiske lidelser. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, ss. 134–144.
- Yilmaz, K. (2013, 6 1). Comparison of Quantitative and Qualitative Research Traditions: epistemological, theoretical, and methodological differences. *European Journal of Education*, ss. 311-325.
- Aadnesen, B. N., & Hærem, E. (2007). *Interkulturelt barnevernsarbeid*. Universitetsforlaget.

Oversikt over vedlegg

Vedlegg 1: NSD godkjenning

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vedlegg 3: Tillatelse til dataoppbevaring på Privat-PC

Vedlegg 4: Intervjuguide

[Meldeskjema](#) / [Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

177824

Vurderingstype

Standard

Dato

04.08.2022

Prosjekttittel

Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt rundt sitt eget foreldreskap i møte med den norske velferdsstaten?

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Bergen / Det psykologiske fakultet / Hemil-senteret

Prosjektansvarlig

Olin Blaaid Oldeide

Student

Darko Stojkovic

Prosjektperiode

22.08.2022 - 20.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 20.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

FORUTSETNINGER FOR VURDERINGEN

Vi legger til grunn at prosjektet følger UiBs retningslinjer for behandling av personopplysninger. Vi bemerker spesielt at UiBs

lagringsguide krever tiltak (kryptering) ved bruk av privat datamaskin: <https://www.uib.no/lagring> Ved usikkerhet rundt krav

til informasjonssikkerhet, må dere kontakte UiB.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 20.5.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål

- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet medprosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring, videosamtale o.l.) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Lasse Raa Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt rundt sitt eget foreldreskap i møte med den norske velferdsstaten?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan foreldre fra Balkan har opplevd foreldreskapet sitt i Norge. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er et masterprosjekt ved Universitetet i Bergen som strekker seg over et helt år. Målet med dette prosjektet er å øke kunnskapen som finnes angående denne kulturen, og skape større forståelse for disse familiene og deres møte med Norge. Jeg skal intervju 8-10 foreldre med en balkansk bakgrunn og høre om deres erfaringer om å være foreldre i Norge.

Problemstillingen i prosjektet er: *Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt rundt sitt eget foreldreskap i møtet med den norske velferdsstaten?*

Det tas utgangspunkt i noen forskningsspørsmål som skal hjelpe med å besvare problemstillingen:

1. Hvordan har det vært i være foreldre i møte med den norske velferdsstaten?
2. Hvordan opplever foreldrene møtet med det norske oppdragelsesidealet, og har den endret demmes rolle som foreldre, evt. hvordan?
3. På hvilke områder har foreldrene blitt spesielt utfordret og hvordan har de løst dette?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitet i Bergen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på dette prosjektet ettersom du har akkurat den erfaringen jeg er ute etter, en erfaring som kan øke kompetansen til mange fremtidige arbeidere innenfor alle ulike hjelpetjenester og andre offentlige tjenester. Det blir 8-10 andre deltagere i dette prosjektet, inkludert deg.

Du som får denne forespørselen: Jeg har fått dine kontaktopplysninger enten ved å ha nettverk selv, eller ved at nettverket mitt har ledet meg videre til å kontakte deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltagelse for deg innebærer å stille til et intervju sammen med meg. Dette intervjuet kan ta alt fra 30-60 minutt, men det er beregnet ca. 40-45 minutt. Til intervjuet tar jeg med meg en intervjuguide som inneholder ulike temaer og noen spørsmål som vi skal gå gjennom. Deltakelse innebærer også at jeg tar lydopptak av intervjuet, men dette lydopptaket blir håndtert med stor forsiktighet og anonymitet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke

samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg som vil ha tilgang til disse opplysningene. I tillegg skal jeg anonymisere navnet og kontaktopplysningene med en kode som lagres adskilt fra den øvrige dataen. I transkriberingen min fra intervjuene blir det også tatt store hensyn og ingen identifiserende personopplysninger vil bli med. Lydopptakene blir sendt kun via «AirDrop» fra mobilen og direkte til PC-en, slik at jeg unngår å sende lydopptak over internett.

På denne måten vil vi kunne unngå at din deltagelse kan gjenkjennes i en eventuell publikasjon.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes sent i mai 2023. Datamaterialet med dine personopplysninger vil etter prosjektslutt bli anonymisert. Det utvalgte datamaterialet som blir brukt i prosjektet vil bli analysert eller sitert uten noen sensitive opplysninger. Lydopptak fra intervjuene blir slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Bergen har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Bergen ved (prosjektansvarlig: Olin Blaalid Oldeide. E-post: Olin.Oldeide@uib.no / Telefon: 55 58 32 10
- Vårt personvernombud: Janecke Helene Veim. E-post: Janecke.Veim@uib.no
- Student: Darko Stojković. E-post: darstoj02@hotmail.com / Telefon: 93 92 64 17

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: Personverntjenester på epost: personvernombud@uib.no eller på telefon: 55 58 20 29

Med vennlig hilsen

(Olin Blaalid Oldeide)
(Veileder)

Darko Stojković
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Hvilke kulturelle ulikheter og utfordringer har Balkanske foreldre møtt rundt sitt eget foreldreskap i Norge?*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Tillatelse til dataoppbevaring på Privat-PC

I det følgende masterprosjektet vil Darko Stojkovic lagre lydfiler med personidentifiserbar data på sin private PC. Disse opptaka skal transkriberast og all identifiserbar karakteristikkar som namn, stad etc. vil ikkje bli skiftleggjort. Det er mi vurdering at opplysningane som vil kome av dette prosjektet ikkje vil vere sensitive og difor ikkje trengs å lagrast i SAFE. Desse lydopptaka skal ikkje delast med andre eller sendast over internett før dei slettast ved prosjektslutt.

Olin Błaalid Oldeide

Veileiar

Olin Błaalid Oldeide

Førsteamanuensis ved masterprogram i barnevern

Institutt for Helse, miljø og likeverd

Universitet i Bergen

UNIVERSITETET I BERGEN

Vedlegg 4: Intervjuguide

Semistrukturert intervjuguide

Introduksjon: Før selve intervjuet, bli litt kjent og finne bekrefte mine kriterier og få litt tall.

- Hvor gammel er du nå, og hvor gammel var du da du ble forelder for første gang?
  - Hvor lenge har du vært forelder i Balkan, og hvor lenge i Norge?
  - Hvordan vil du si er livet for deg og dine barn i dag?
-

Tema 1: Møtet med den norske velferdsstaten

- Kan du fortelle litt om hvordan du har opplevd ditt møte med Norge, og eventuelt hvordan du husker at hele din familie opplevde dette møtet?
- Kan du si noe om hva som var vanskelig eller hva som var bra i denne perioden?
- (Oppfølgingsspørsmål veldig aktuelle i denne delen)

Eventuelle faste spørsmål:

- Jeg har lært om noe som heter «modellmakten», og det betyr at det er majoriteten i et samfunn som styrer skikk og bruk, verdier, normer og standarder som minoriteten må tilpasse seg til. Har du opplevd dette, eventuelt hvor hvordan og hvor tidlig?
  - Hva kan du si om hjelpesystemet du har opplevd i Norge, også litt i forhold til hjelpesystemet du har opplevd i sitt hjemland?
-

Tema 2: Foreldreskap, oppdragelsesideal og roller

- Hva kan du si om dette temaet, hvordan opplevde du å oppdra ditt/dine barn i Norge, endret noe seg i din oppdragelsesstil eller ideal, eller din rolle som mor/far?
- Hvordan har dine opplevelser vært i møte med barnets skole, eller barnehage, eller andre arenaer som arrangerte aktiviteter eller besøk av venner etc.?
- (Oppfølgingsspørsmål aktuelle i denne delen)

Eventuelle faste spørsmål:

- Som vi vet fra vår kultur/hjemland så er det greit store forskjeller på oppdragelsesstil, hvordan opplevde du ditt møte med det norske oppdragelsesidealet?
- Hva vil du si manglet/gjorde det vanskeligere for deg å være en god forelder, eller hva vil du si gjorde det lettere for deg å kunne være en god forelder?

- Jeg nevnte tidligere barnehage, skole, aktiviteter etc. er plasser der man ofte med andre foreldre, lærere, trenere må på møter og samlinger angående barna. Hvilke erfaringer og inntrykk har du fått av å delta på disse med andre mennesker som også er støttespillere i ditt barns oppvekst?
  - Hvordan ville du beskrevet deg som far/mor i ditt hjemland, og hvordan ville du beskrevet deg selv som far/mor per dags dato? Dersom beskrevet forskjellig: Hva vil du si skjedde på veien og er grunnen til forandringen?
  - Er det noen andre erfaringer du vil fortelle om på godt og vondt?
-

Tema 3: Mer konkrete utfordringer og løsninger innenfor foreldreskapet

- Når du ser dette temaet her, hva er det første eller det spesielle som dukker opp i hodet ditt?
- (Passende oppfølgingsspørsmål)

Eventuelle faste spørsmål:

- Jeg har lært om en teori som heter «intensive parenting», blant annet sier den noe om økonomi/sosioøkonomisk status i forhold til barneoppdragelse og at det koster dyrt å være god forelder i Norge. Ved å flykte til et nytt land har man lav økonomi og sosioøkonomisk status spesielt i starten, har du/kan du fortelle om noen erfaringer?
  - Kan du fortelle litt om hvordan du har opplevd barnets utvikling gjennom prosessen, og hvordan har samspillet og rollene mellom dere vært og utviklet seg?
  - Dersom du har opplevd at ting sklei litt ut, hvilke grep ble gjort for å forbedre ting?
-

Avslutning: Slutten av intervjuet

- Er det noe du vil kommentere eller legge til?
- Minne på informasjon om deres rettigheter og mulighet for å trekke seg etc.
- Tusen takk for at du har stilt opp, dette settes stor pris på!